

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
ДОНЕЦКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ

ГОУ ДПО «ДОНЕЦКИЙ РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ИНСТИТУТ
ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ»

**ПРИМЕРНАЯ ОСНОВНАЯ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПРОГРАММА
по учебному предмету**

**«УКРАИНСКИЙ ЯЗЫК
И ЛИТЕРАТУРА.
5-9 классы»**

Для образовательных организаций

Донецк
2019

*Приложение 1
к Примерной основной
образовательной программе
основного общего образования
(приказ Минобрнауки ДНР
от 15.08.2019 № 1133)*

Составители:

- Ткачук Т.В.**, заведующий отделом украинского языка и литературы ГОУ ДПО «ДонРИДПО»
- Королёва Л.В.**, методист отдела украинского языка и литературы ГОУ ДПО «ДонРИДПО»
- Калугина А.И.**, заместитель директора по УВР МОУ «Специализированная физико-математическая школа № 17 города Донецка»
- Дьяченко Н.А.**, руководитель методического объединения учителей украинского языка и литературы Калининского района города Донецка, учитель украинского языка и литературы МОУ «Школа № 20 города Донецка»
- Латышева С.А.**, заместитель директора по УВР, учитель украинского языка и литературы МОУ «Школа № 57 города Макеевки»
- Филиппенко Е.А.**, заместитель директора по УВР, учитель украинского языка и литературы МОУ «Специализированная школа №18 с углубленным изучением гуманитарных дисциплин города Донецка»

Научно-методическая редакция:

- Чернышев А.И.**, проректор по научно-педагогической работе ГОУ ДПО «ДонРИДПО», кандидат педагогических наук, доцент, академик Международной академии наук педагогического образования
- Зарицкая В.Г.**, проректор по научно-педагогической работе ГОУ ДПО «ДонРИДПО», кандидат филологических наук, доцент

Рецензенты:

- Приходченко Е.И.**, профессор кафедры социологии и политологии ГОУ ВПО «ДонНТУ», академик Международной педагогической академии, доктор педагогических наук, заслуженный учитель.
- Лупандина Л.А.**, директор, учитель украинского языка и литературы МОУ «Многопрофильный лицей № 1 города Донецка»

Технический редактор, корректор:

- Шевченко И.В.**, методист отдела издательской деятельности ГОУ ДПО «ДонРИДПО»

Примерная основная образовательная программа по учебному предмету **«Украинский язык и литература. 5-9 кл.»** / сост. Ткачук Т.В., Королёва Л.В., Калугина А.И., Дьяченко Н.А., Латышева С.А., Филиппенко Е.А. – 4-е изд. перераб., дополн. – ГОУ ДПО «ДонРИДПО». – Донецк: Истоки, 2019. – 131 с.

ЗМІСТ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ	9
III. ПРОГРАМА КУРСУ	22
5 клас	22
6 клас	48
7 клас	64
8 клас	78
9 клас	97
IV. ТВОРИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ	116
V. ВИМОГИ ДО ПРЕДМЕТНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА»	117
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	131

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова та література як інтегрований навчальний предмет є обов'язковим у загальноосвітніх організаціях Донецької Народної Республіки. Орієнтовна програма основної загальної освіти «Українська мова та література, 5–9 класи» для загальноосвітніх організацій Донецької Народної Республіки відповідає Державному освітньому стандарту основної загальної освіти, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки Донецької Народної Республіки № 678 від 30.07.2018 р.

Роль і місце української мови в структурі основної середньої освіти визначаються особливостями мови як вагомого чинника формування особистості, як символу людського життя. На ній ґрунтується свідомість, мислення. З-поміж багатьох функцій мови в житті людини суспільства основними є такі:

- комунікативна, або функція спілкування;
- номінативна, або функція називання;
- мислетвірна, або мислеоформлювальна;
- пізнавальна, або гносеологічна;
- експресивна, або виражальна;
- естетична;
- культурологічна, або культураносна;
- ідентифікаційна;
- імпресивна, або апелятивна, контактивна, прагматична;
- міфологічна, або магічна.

Знання української мови має бути достатнім для того, щоб з її допомогою випускник основної школи якнайповніше реалізував свої життєві потреби, плани й наміри в умовах зростаючого попиту суспільства на діяльну, творчу, грамотну особистість, яка мислить по-новому.

У сучасних умовах, коли обсяг необхідних людині знань стрімко збільшується, важливо вдосконалювати технології навчання, розвивати в учнів уміння самостійно поповнювати знання, орієнтуватися в інформаційному потоці, який постійно зростає. Цьому сприятимуть компетентнісний і метапредметний підходи в навчанні мови, запровадження інноваційних освітніх технологій.

Інтеграція – не мета, а лише інструмент досягнення мети – зреалізувати ті завдання, які ставить сьогодні перед школою життя – навчити дитину висловлювати свою позицію (усно та письмово) і захищати її, розуміти тексти та інтерпретувати їх, полюбити читати та сформувати літературний смак. Ці завдання можна виконати тільки із впровадженням компетентнісного підходу – через застосування інтерактивних методів навчання, проектних технологій, діяльнісних підходів, через зміну вектора від нагромадження фактологічного матеріалу до формування вмінь – мандрівки, екскурсії, відвідини музеїв і бібліотек.

Пріоритетом сучасної мовної освіти є компетентність – результат освіти, представлений набором сформованих способів діяльності, які дають змогу людині ефективно діяти в різних ситуаціях, самостійно приймати рішення, оцінювати й удосконалювати свою діяльність, нести за неї відповідальність.

Метапредметний підхід в освіті і, відповідно, метапредметні освітні технології були розроблені для того, щоб вирішити проблему роз'єднаності, розколотості, відірваності одна від одної різних наукових дисциплін і, як наслідок, навчальних предметів.

На розв'язання саме цих завдань спрямована дана програма. У ній указано на необхідність здійснення метапредметних зв'язків, найприроднішими з яких є «українська мова»–«українська література»–«світова література» *тощо*.

За своєю концепцією, структурою і змістовим наповненням Орієнтовна програма суттєво відрізняється від попередніх. Вона спрямована на надання можливості учням усвідомити мову й літературу як єдине ціле в історичному й сучасному контексті, орієнтує на вивчення мовних

правил, закономірностей, опрацювання текстів різних стилів, які ілюструють останні, набуття школярами навичок аналізу тексту (лінгвістичного, ідейно-художнього, компаративного *тощо*).

Розроблена відповідно до сучасних вимог орієнтовна програма, крім своєї традиційної функції, – бути основою для планування і здійснення навчально-виховного процесу, – детально окреслює очікувані результати навчання і визначає об'єктивні критерії для їх оцінки. Саме цим зумовлені структурні особливості програми, яка складається з Пояснювальної записки та основної частини, що містить шість граф.

Перша графа – № з'їд, друга графа – кількість годин на вивчення теми, третя графа – «Мовна змістова лінія» (тема з української мови та зміст навчального матеріалу), четверта графа – «Літературна змістова лінія» (тема з української літератури та зміст навчального матеріалу), п'ята графа – соціокультурна змістова лінія, шоста графа – «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів».

У третій і четвертій графах докладно виписано зміст навчання, деталізовано знання, що їх слід засвоїти, а в шостій – уміння, які необхідно сформулювати в учнів під час вивчення конкретної теми курсу. Уміння градуюються за рівнями – від репродуктивних до конструктивних і творчих. Це дає змогу простежити весь процес формування умінь – від найпростіших до складних та вмінь найвищого рівня, які співвідносяться з відповідними рівнями, закладеними в Критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів. Критерії – окремий документ, у якому докладно розписано вимоги до знань, умінь і навичок учнів з усіх аспектів володіння мовою та методика їх оцінювання. Реалізація змісту соціокультурної лінії (п'ята графа) передбачає формування в школярів соціальної і загальнокультурної складових соціокультурної компетентності. Соціокультурна змістова лінія передбачає формування в учнів уявлення про мову як форму вияву культури народу, засвоєння малих українських фольклорних форм, формул мовленнєвого етикету, етикетних правил спілкування, використання набутих знань і вмінь під час виконання соціальних ролей, спілкування з представниками різних вікових груп і статусів, вирішення навчальних і життєвих проблем. Соціокультурна компетенція передбачає вміння виконувати розумові операції і практичні дії, уміння й навички самоконтролю та самооцінки.

Програма реалізує сучасні підходи до філологічної освіти, які передбачають приведення системи оволодіння мовою у відповідність до мовної ситуації, пріоритетів, критеріїв, ціннісних орієнтацій, перспектив суспільного розвитку. Головною при цьому є життєва адекватність освіти, її орієнтація на задоволення потреб і культурних запитів особистості, пов'язаних із практичною діяльністю, духовним життям, комунікативними інтересами. Пропонована система заснована на синтезі кількох підходів – особистісного, компетентнісного, діяльнісного, метапредметного, комунікативного, текстоцентричного, функціонального, соціокультурного, емоційно-сміслового.

Орієнтовна програма ґрунтується на таких основних принципах:

- 1) практичної спрямованості та комунікативної орієнтації навчання;
- 2) взаємозв'язку у вирішенні комунікативних, освітніх, розвивальних і виховних завдань;
- 3) взаємопов'язаному розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності;
- 4) відборі й організації навчального матеріалу відповідно до вимог мовознавства (з урахуванням функціонального підходу) й літературознавства, а також специфіки оволодіння українською мовою російськомовними учнями;
- 5) наступності між початковою й основною школою, а також між класами основної школи.

Відповідно до Державного освітнього стандарту основної загальної освіти вивчення курсу «Українська мова та література» забезпечує:

- 1) сформованість понять про норми української літературної мови й застосування знань на практиці;
- 2) володіння навичками самоаналізу й самооцінки на основі спостережень за власним мовленням;
- 3) уміння аналізувати текст з точки зору наявності в ньому відкритої та закритої основної та другорядної інформації;

- 4) володіння умінням подавати тексти у вигляді тез, конспектів, анотацій, рефератів, творів різноманітних жанрів;
- 5) знання змісту творів української класичної літератури;
- 6) сформованість уявлень про зображувально-виражальні можливості української мови;
- 7) сформованість умінь урахувати історичний, історико-культурний контекст і контекст творчості письменника в процесі аналізу художнього твору;
- 8) здатність виявляти в художніх текстах образи, теми й проблеми, висловлювати своє ставлення до них у розгорнутих аргументованих усних і писемних висловлюваннях;
- 9) володіння навиками аналізу художніх творів з урахуванням їх жанрово-родової специфіки; усвідомлення художньої картини життя, створеної в літературному творі, в єдності емоційного, особистісного сприйняття й інтелектуального розуміння;
- 10) сформованість уявлень про систему стилів мови художньої літератури.

Мета вивчення курсу «Українська мова та література» у загальноосвітніх навчальних закладах полягає у становленні духовно багатішої особистості, яка володіє уміннями й навичками щодо вільного, комунікативно доцільного користування виражальними засобами мови, її видами, типами, стилями, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності, вільно орієнтується у всезростаючому інформаційному потоці, уміє формувати й відстоювати власну думку, самонавчатися і самовдосконалюватися, володіє міжкультурною комунікацією, ознайомена з літературою різних епох, жанрів, стилів, з підходами до вивчення літератури, що дають можливість усвідомити наявність взаємозв'язків між різними творами, уміє детально аналізувати художні твори, займати різні позиції (читацьку та аналітичну) тощо.

Зміст навчання **української мови** складається з чотирьох взаємозв'язаних наскрізних змістових ліній – **мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної (стратегічної), української літератури – емоційно-ціннісної, літературознавчої, культурологічної й компаративної**. В основній частині програми третя графа «Мовна змістова лінія» об'єднує три лінії (мовленнєву, мовну, діяльнісну), четверта графа «Літературна змістова лінія» об'єднує чотири лінії (емоційно-ціннісну, літературознавчу, культурологічну й компаративну). Як уже було зазначено вище, до п'ятої графи окремо винесено зміст соціокультурної змістової лінії.

Мовленнєва змістова лінія забезпечує вироблення і вдосконалення вмінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі); **мовна** – засвоєння учнями системних знань про мову як засіб вираження думок і почуттів людини та формування мовних умінь і навичок; **соціокультурна** – засвоєння українських та загальнолюдських культурних і духовних цінностей, норм, які регулюють стосунки в суспільстві, сприяють естетичному і морально-етичному розвитку; **діяльнісна (стратегічна)** – формування загальнонавчальних умінь і навичок учнів, опанування різних стратегій. Зазначені змістові лінії формують мовленнєву, мовну, соціокультурну, діяльнісну (стратегічну) і загалом – **комунікативну компетентність** особистості.

Емоційно-ціннісна змістова лінія забезпечує розкриття гуманістичного потенціалу й естетичної цінності творів української літератури, формування світогляду учнів, їх моралі та громадянської позиції; **літературознавча** змістова лінія передбачає вивчення літературних творів у єдності змісту та форми, оволодіння учнями основними літературознавчими поняттями, застосування їх у процесі аналізу та інтерпретації художніх творів, розгляд літературних творів, явищ і фактів у контексті літературного процесу, розкриття жанрово-стилістичних особливостей художніх творів; **культурологічна** змістова лінія передбачає сприйняття творів художньої літератури як важливої складової мистецтва, ознайомлення учнів з основними цінностями світової художньої культури, розкриття особливостей творів, літературних явищ і фактів у широкому культурному контексті, показ зв'язків з філософією, міфологією, культурними традиціями різних народів, розширення ерудиції тощо; **компаративна** – дає можливість порівнювати літературні твори, їх компоненти, факти, встановлювати зв'язки між світовою, українською, російською літературами, порівнювати традиційні теми й сюжети, мотиви та

образи, зіставляти оригінальні твори з їх перекладом, демонструвати лексичне багатство, стилістичні можливості української мови.

Реалізований у програмі **текстоцентричний підхід** до вивчення мовної теорії полягає в її засвоєнні на основі зв'язних текстів різної тематики, насичених виучуваними мовними явищами. Безперечні переваги такої системи в тому, що мовні одиниці подаються не абстраговано, ізольовано, а в їх природному мовному оточенні, безпосередньому функціонуванні у мовленні. Текст слугує відправним мотиваційним моментом для аналітичної роботи над знаходженням виучуваних мовних одиниць і явищ, з'ясуванням їх взаємозв'язків з іншими елементами мовної системи, спостереження над функціонуванням у мовленні та подальшої конструктивної і творчої роботи з відпрацювання відповідних мовних і мовленнєвих умінь і навичок. Система комплексних завдань на основі тексту дає змогу побіжно повторювати вивчений раніше теоретичний матеріал і вдосконалювати набуті на попередніх уроках практичні уміння й навички.

Особистісні, метапредметні та предметні результати засвоєння навчального предмета

Стандарт установлює вимоги до результатів засвоєння учнями основної освітньої програми основної загальної освіти:

- особистісні, що складаються з готовності й здатності до саморозвитку, особистісного самовизначення, сформованості мотивації до навчання й цілеспрямованої пізнавальної діяльності, системи вагомих соціальних і міжособистісних стосунків, ціннісно-смыслових установок, що відображають особистісні й громадянські позиції в діяльності, соціальні компетенції, здатність ставити мету й планувати послідовність дій, усвідомлення власної ідентичності в полікультурному соціумі;
- метапредметні, що включають засвоєння учнями надпредметних понять та універсальних навчальних дій (регулятивні, пізнавальні, комунікативні), здатність їх використовувати в навчальній, пізнавальній та соціальній практиці, самостійність планування та здійснення навчальної діяльності та організації навчальної співпраці з педагогами та однолітками, побудова індивідуальної освітньої траєкторії;
- предметні, що включають засвоєння учнями в процесі вивчення навчального предмета умінь, специфічних для даної предметної галузі, види діяльності щодо отримання нових знань у рамках навчального предмета, його перетворення й застосування в навчальних, навчально-проектних і соціально-проектних ситуаціях, формування наукового типу мислення, наукових уявлень про ключові теорії, типи й види стосунків, володіння науковою термінологією, ключовими поняттями, методами й прийомами.

Особистісні результати засвоєння Орієнтовної програми основної загальної освіти мають відбивати:

1. Виховання громадянської ідентичності: патріотизму, любові й поваги до Батьківщини, почуття гордості за свій народ, минуле й теперішнє багатонаціонального народу Донбасу; усвідомлення своєї етнічної приналежності, знання історії, мови, культури свого народу, свого краю, засад культурної спадщини; засвоєння гуманістичних, демократичних і традиційних цінностей;

2. Формування відповідального ставлення до навчання, готовності та здатності учнів до саморозвитку й самоосвіти на основі мотивації до навчання та пізнання, свідомого вибору й побудови майбутньої індивідуальної траєкторії освіти, що ґрунтується на орієнтації у світі професій та наданні переваг певним професіям з урахуванням стійких пізнавальних інтересів;

3. Формування цілісного світогляду, сучасного рівня розвитку науки й громадської практики, що враховує соціальне, культурне, мовне, духовне розмаїття сучасного світу;

4. Формування свідомого, шанобливого й доброзичливого ставлення до іншої людини, її думки, світогляду, культури, мови, віри, громадянської позиції, до історії, культури, релігії, традицій; готовності й здатності вести діалог і досягати взаєморозуміння;

5. Засвоєння соціальних норм, правил поведінки, ролей і форм соціального життя в групах і товариствах;

6. Розвиток моральної свідомості й компетентності в рішенні моральних проблем на основі особистого вибору, формування моральних почуттів і моральної поведінки, свідомого й відповідального ставлення до власних вчинків;

7. Формування комунікативної компетентності в спілкуванні й співпраці з однолітками, дітьми старшого й молодшого віку, дорослими в процесі освітньої, суспільно корисної, навчально-дослідної, творчої й іншої діяльності;

8. Формування цінності здорового й безпечного способу життя; засвоєння правил індивідуальної й колективної безпечної поведінки в надзвичайних ситуаціях, що загрожують життю і здоров'ю людей, правил поведінки в транспорті та на дорогах;

9. Формування основ екологічної культури, що відповідає сучасному рівню екологічного мислення;

10. Усвідомлення значення сім'ї в житті людини й суспільства, прийняття цінності сімейного життя, шанобливого й дбайливого ставлення до членів своєї родини;

11. Розвиток естетичної свідомості через засвоєння художньої спадщини народів Донбасу й світу, творчої діяльності естетичного характеру.

Метапредметні результати засвоєння Орієнтовної програми з предмета «Українська мова та література» мають відбивати:

1. Уміння самостійно визначати цілі свого навчання, ставити й формулювати для себе нові завдання в навчанні й пізнавальній діяльності, розвивати мотиви й інтереси своєї пізнавальної діяльності;

2. Уміння самостійно планувати шляхи досягнення цілей, у тому числі альтернативних, свідомо вибирати найбільш ефективні засоби вирішення навчальних і пізнавальних задач;

3. Уміння співвідносити власні дії із запланованими результатами, здійснювати контроль своєї діяльності в процесі досягнення результатів, визначати способи дій у рамках запропонованих умов і вимог, коректувати свої дії у відповідності до ситуації, що змінюється;

4. Уміння оцінювати правильність виконання навчальної задачі, власні можливості її розв'язання;

5. Володіння основами самоконтролю, самооцінки, прийняття рішень і здійснення свідомого вибору в навчальній і пізнавальній діяльності;

6. Уміння визначати поняття, узагальнювати, проводити аналогії, класифікувати, самостійно обирати підстави й критерії для класифікації, установлювати причиново-наслідкові зв'язки, будувати логічний роздум, умовивід (індуктивний, дедуктивний і за аналогією) та робити висновки;

7. Уміння створювати, застосовувати й перетворювати знаки й символи, моделі й схеми для розв'язання навчальних і пізнавальних завдань;

8. Уміння організовувати навчальну співпрацю й спільну діяльність з учителем і однолітками; працювати індивідуально і в групі; формулювати, аргументувати й доводити свою думку;

9. Уміння свідомо використовувати мовленнєві засоби відповідно до задач комунікації для висловлення почуттів, думок і потреб, планування й регуляції своєї діяльності; вільно володіти усним та письмовим мовленням, монологічним контекстним мовленням;

10. Формування і розвиток компетентностей у галузі використання інформаційно-комунікаційних технологій;

11. Формування і розвиток екологічного мислення, уміння застосовувати його в пізнавальній, комунікативній, соціальній практиці й професійній орієнтації.

12. Навички розуміння та рефлексії, володіння мовними засобами – уміння чітко викладати свою точку зору, використовувати адекватні мовні засоби – формується на уроках української мови та літератури, є безпосереднім предметним результатом цих занять і характеризує рівень досягнень метапредметних цілей навчання. Предметні результати зазначені в шостій графі «Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів».

II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Оцінювання результатів навчання української мови здійснюється на основі функціонального підходу до шкільного мовного курсу, який насамперед має забезпечити учням уміння ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації; високу мовну культуру особистості.

Функціональний підхід передбачає таке співвідношення мовної теорії та мовленнєвої практики, за якого пріоритетним є розвиток навичок мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма. Робота над мовною теорією, формуванням знань про мову підпорядковується інтересам розвитку мовлення.

Практична мовленнєва орієнтація шкільного курсу мови та оцінювання результатів навчання особливо актуальні з огляду на те, що одним із найважливіших завдань сучасної школи є розвиток творчих здібностей, ініціативності, пізнавальної самостійності школярів, їх уміння працювати з інформацією, критично оцінювати її, застосовувати для розв'язання життєвих проблем.

Оцінювання результатів навчання мови здійснюється на основі:

а) урахування основної мети, що передбачає різнобічний мовленнєвий розвиток особистості;

б) освітнього змісту навчального предмета, який розподіляється на чотири елементи: знання, уміння й навички, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу;

в) функціонального підходу до шкільного мовного курсу, який передбачає вивчення мовної теорії в аспекті практичних потреб розвитку мовлення.

Об'єктами оцінювання мають бути:

- мовленнєві вміння й навички з чотирьох видів мовленнєвої діяльності;
- знання про мову й мовлення;
- мовні вміння та навички;
- досвід творчої діяльності;
- досвід особистого емоційно-ціннісного ставлення до світу.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. АУДІЮВАННЯ (слухання–розуміння)

1. Перевіряється здатність учня сприймати на слух незнайоме за змістом висловлювання із одного прослуховування:

а) розуміти:

- мету висловлювання;
- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;
- тему і основну думку висловлювання;
- виражально-зображувальні засоби прослуханого твору;

б) давати оцінку прослуханому.

Перевірка аудіювання учнів здійснюється фронтально за одним із варіантів.

Варіант перший: учитель читає один раз незнайомий учням текст, а потім пропонує серію запитань з варіантами відповідей. Школярі повинні мовчки вислухати кожне запитання, варіанти відповідей до нього, вибрати один із варіантів і записати лише номер запитання, а поряд літеру обраної відповіді: (наприклад: 1) б; 2) г, де цифри «1», «2» – номери запитань, а літери «б», «г» – варіанти обраних відповідей): для всіх класів пропонується 6 запитань з чотирма варіантами відповідей та одне завдання творчого характеру).

Варіант другий: учні одержують видрукувані запитання та варіанти відповідей до них і відзначають галочкою правильний, на їхню думку, варіант (для всіх класів пропонується 6 запитань з чотирма варіантами відповідей та одне завдання творчого характеру).

2. Матеріал для контрольного завдання: зв'язне висловлювання (текст) добирається відповідно до вимог програми для кожного класу.

Орієнтовний обсяг тексту і тривалість звучання

Клас	Художній стиль		Інші стилі	
	кількість слів	тривалість звучання (хв)	кількість слів	тривалість звучання (хв)
5	300–400	4–5	200–300	3–4
6	400–500	5–6	300–400	4–5
7	500–600	6–7	400–500	5–6
8	600–700	7–8	500–600	6–7
9	700–800	8–9	600–700	7–8
10	800–900	9–10	700–800	8–9
11	900–1000	10–11	800–900	9–10

3. Одиниця контролю: відповіді учнів на запитання за прослуханням текстом, одержані в результаті виконання тестових завдань і завдання творчого характеру.

4. Оцінювання аудіювання перевіряється таким чином: після прочитання вчителем тексту (згідно з таблицею «Орієнтовний обсяг тексту і тривалість звучання») учні відповідної паралелі повинні виконати завдання репродуктивного характеру: (12 завдань по 1 б. = 12 б. – орієнтовно 12 хв.).

Оцінка «5» виставляється за бездоганно виконану роботу (12 набраних балів), а також за наявності 10–11 набраних балів, «4» – за наявності 7–9 набраних балів, «3» – за наявності 4–6 набраних балів, «2» – за наявності 2–3 набраних балів, «1» – за наявності 1 набраного бала чи в разі відсутності правильної відповіді.

II. ГОВОРІННЯ ТА ПИСЬМО **(діалогічне та монологічне мовлення)**

Під час перевірки складених учнями висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) урахується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Діалогічне мовлення

Усне діалогічне мовлення перевіряється в 5–11 класах.

1. Перевіряється здатність учнів:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;

б) демонструвати вміння:

- складати діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
- самостійно досягати комунікативної мети;
- використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
- дотримуватися теми спілкування;
- додержуватися правил спілкування (не перебивати співрозмовника, заохочувати його щодо висловлення власної думки, зацікавлено й доброзичливо вислуховувати його, уміти висловити незгоду з позицією так, щоб не образити його тощо);
- дотримуватися норм літературної мови;
- демонструвати певний рівень вправності в процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо);

в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;

г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: учитель пропонує двом учням вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити із товаришем перед класом у формі діалогу протягом 3 –5 хвилин. Оцінка ставиться кожному з учнів.

2. Матеріал для контрольних завдань добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинних програм, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів учнів.

3. Одиниця контролю: діалог, складений двома учнями.

Обсяг діалогу

<i>Клас</i>	<i>Орієнтовна кількість реплік для двох учнів</i>
5	5–6
6	6–7
7	7–9
8	9–11
9	11–13
10	13–15
11	15–17

Примітка. Під час оцінювання діалогу необхідно диференціювати репліки на розгорнуті (складаються з двох і більше речень) і нерозгорнуті (виражені одним реченням). Якщо репліки розгорнуті, то їх кількість зменшується. До вказаної кількості не зараховуються слова, що належать до мовленнєвого етикету (звертання, привітання, прощання тощо).

4. Оцінювання.

Критерії оцінювання діалогічного мовлення

<i>Бали</i>	<i>Характеристика складених учнями діалогів</i>
1	Учень неспроможний підтримувати діалог навіть за наявності зразка, відповідаючи на запитання «так» чи «ні» або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
2	Учень не досягає комунікативної мети або досягає її частково, обмежуючись двома-трьома малоінформативними репліками, допускаючи значну кількість помилок різного характеру.
3	Учень бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми, не враховує належним чином ситуацію й мету спілкування; мовлення школяра характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю й потребує істотної корекції тощо. Учасник діалогу припускається чималої кількості помилок у мовному оформленні реплік.
4	Учень самостійно складає репліки до діалогу, загалом вправно бере участь у бесіді

	за ситуацією, що містить певну проблему, демонструючи достатній рівень культури мовлення, досягаючи комунікативної мети. Висловлює судження й певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів. У діалозі наявні елементи оцінних характеристик, узагальнень, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (2,3,4-ма).
5	Учень складає репліки до діалогу відповідно до запропонованої учителем теми для обговорення або обраної разом із співрозмовником проблеми, переконливо й оригінально аргументує свою позицію, зіставляючи різні погляди на той самий предмет, розуміючи можливість інших підходів до обговорюваної проблеми. Виявляє повагу до думки іншого, готовність уважно та доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися; додержується правил мовленнєвого етикету. Структура діалогу, мовне оформлення реплік відповідає нормам, проте за одним із критеріїв можливі певні недоліки.

Мовне оформлення оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід учителя і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під **мовним оформленням** тексту діалогу слід розуміти наявність/відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення

Говоріння (усні переказ і твір), письмо (письмові переказ і твір)

1. Перевіряється здатність учня:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно чи письмово);

б) демонструвати вміння:

- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи та впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод із власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод із кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);
- урахувати мету спілкування, адресата мовлення;
- розкривати тему висловлювання;
- виразно відображати основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
- викладати матеріал логічно, послідовно;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
- додержуватися єдності стилю;
- в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;
- г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:
- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
- створювати оригінальний текст певного стилю;
- аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
- викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

Організація контролю здійснюється за одним із двох варіантів. *Варіант перший:* усі учні виконують роботу самостійно. *Варіант другий:* учні складають висловлювання на основі диференційованого підходу.

Перевірка здатності **говорити** (усно переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: учитель пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає учневі час на підготовку.

Перевірка здатності **письмово** переказувати та створювати текст здійснюється фронтально: учням пропонується *переказати текст* чи інший матеріал для переказу, самостійно прочитаний або прочитаний учителем (за традиційною методикою), чи то самостійно *написати твір*.

2. Матеріал для контрольного завдання.

а) Переказ. Переказ із творчим завданням

Матеріалом для переказу (усного/письмового) може бути: текст, який читає вчитель, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал із газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо. Якщо пишеться переказ із творчим завданням, учням пропонується, окрім того, також завдання, що передбачає написання творчої роботи, обов'язково пов'язаної зі змістом переказу.

У тому разі, коли матеріал читається безпосередньо перед контрольною роботою, обсяг тексту орієнтовно визначається так:

Клас	Кількість слів
5	90–100
6	100–125
7	125–185
8	185–250
9	250–300
10	300–350
11	350–400

Обсяг тексту для стислого чи вибіркового переказу має бути у 1,5–2 рази більшим за обсяг тексту для докладного переказу.

Якщо для контрольної роботи використовуються інші джерела, то матеріал добирається так, щоб обсяг переказу міг бути в межах пропонованих для певного класу норм.

Тривалість звучання усного переказу – 3–5 хвилин.

Обсяг творчого завдання до переказу, виконаного письмово:

Клас	Кількість сторінок
5	0,3
6	0,3–0,5
7	0,5–0,6
8	0,5–0,6
9	0,6–0,75
10	0,75–1,0
11	1,0–1,5

б) Твір

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропоновані для окремих учнів допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

3. Одиниця контролю: усне/письмове висловлювання учнів.

Обсяг письмового твору, складеного учнем, орієнтовно визначається так:

<i>Клас</i>	<i>Кількість сторінок</i>
5	0,5–0,75
6	0,75–1,25
7	1,25–1,75
8	1,75–2,0
9	2,0–2,5
10	2,5–3,0
11	3,0–3,5

4. Оцінювання.

У монологічному висловлюванні оцінюють його зміст і форму (мовне оформлення). За **усне** висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку – за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід учителя і не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За **письмове** мовлення виставляють також одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Критерії оцінювання усного/ письмового монологічного висловлювання

<i>Оцінка</i>	<i>Зміст виконаної роботи</i>	<i>Грамотність Орфографія і пунктуація</i>	<i>Грамотність Лексична, граматична, стилістична</i>
«5»	Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу) текст, ураховує комунікативне завдання, висловлює власну думку, зіставляє її з думкою автора або однокласників, певним чином аргументує різні погляди на проблему. Зміст роботи повністю відповідає темі. Фактичні помилки відсутні. Зміст викладається послідовно (за сформульованим планом або без нього). Робота відзначається багатством словникового запасу, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною правильністю та різноманітністю, розмаїттям використаних морфологічних категорій і синтаксичних конструкцій (з урахуванням обсягу вивчених граматичних відомостей та відомостей із стилістики). Досягнута стильова єдність і виразність тексту. За одним із критеріїв може бути допущено недолік.	1 + 1 негруба	3
«4»	Учень самостійно будує послідовний, повний (у разі переказу – з урахуванням виду переказу), логічно викладений текст, ураховує комунікативне завдання, висловлює основну думку, добирає лексичні засоби (у разі переказу – використовує авторські засоби виразності, образності мовлення). Зміст роботи в основному відповідає темі, достовірний, однак припускається наявність окремих недоліків (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності викладу матеріалу, основна	2–6	4–7

	думка не аргументується тощо.		
«3»	За обсягом висловлювання наближається до норми, у цілому є завершеним, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до семи), наприклад: характеризується неповнотою й поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу – не використано авторську лексику).	7–12	8–9
«2»	Учень будує лише окремі фрагменти висловлювання, за обсягом робота складає менше половини від норми; лексика та граматична будова збіднені, характеризуються одноманітністю.	13–16	10–11
«1»	Учень будує лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.	17 і більше	11 і більше

*Окрім того, оцінюючи усне висловлювання, ураховують наявність відхилень від орфоепічних норм, правильність інтонування речень; у письмових висловлюваннях – наявність: 1) орфографічних та пунктуаційних помилок, які підраховуються сумарно, без диференціації (перша позиція); 2) лексичних, граматичних, стилістичних (друга позиція). Загальну оцінку за мовне оформлення виводять таким чином: до бала за орфографію та пунктуацію додають бал, якого заслуговує робота за кількістю лексичних, граматичних і стилістичних помилок; одержана сума ділиться на два.

Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додається кількість балів за мовне оформлення, і їхня сума ділиться на два. При цьому, якщо частка не є цілим числом, то вона заокруглюється в бік більшого числа.

ІІІ. ЧИТАННЯ

Читання вголос

Перевірка читання вголос здійснюється індивідуально в 5–9 класах: учитель дає учневі текст, опрацьований на попередніх уроках, деякий час на підготовку і пропонує прочитати цей текст перед класом.

Матеріалом для контрольного завдання є знайомий учневі текст, дібраний відповідно до вимог програми для кожного класу; текст добирається з таким розрахунком, щоб час його озвучення (за нормативною швидкістю) окремим учнем дорівнював 1–2 хвилинам (для читання слід пропонувати невеликі тексти зазначених у програмі стилів, типів і жанрів мовлення, відносно завершені уривки творів або порівняно великий текст, розділений на частини, які читаються кількома учнями послідовно).

Одиниця контролю: озвучений учнем текст (швидкість читання у звичайному для усного мовлення темпі – 80–120 слів за хвилину).

При читанні вголос перевіряється здатність учня:

- а) демонструвати певний рівень розуміння прочитаного;
- б) виявляти вміння читати із достатньою швидкістю, плавно, з гарною дикцією, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм;
- в) виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторський задум;

г) пристосовувати читання до особливостей слухачів (ступеня підготовки, зацікавленості темою тощо).

Вимоги до оцінювання

Оцінка	Характеристика читання
1	Учень читає дуже повільно, не зв'язуючи слова між собою інтонаційно, відділяючи одне речення від іншого, припускається значної кількості помилок на заміну, перестановку, пропуск (складів, слів); вимовляє в багатьох випадках слова відповідно до їх написання, а не до норм вимови; швидкість читання у кілька разів нижча від норми. Структурує текст і речення, читає та вимовляє слова, інтонує речення із значною кількістю помилок.
2	Учень читає дуже повільно, не завжди відділяючи одне речення від іншого; робить помилки на заміну, перестановку, пропуск (складів, слів); вимовляє в багатьох випадках слова відповідно до їх написання, а не до норм вимови; швидкість читання становить приблизно третину від норми.
3	Учень читає зі швидкістю, нижчою за норму. В основному правильно інтонує речення, але припускає помилки, поділяючи текст на смислові частини, при логічному наголошуванні слів, інтонуванні речень тощо. Школяр читає не досить плавно і виразно, у його мовленні наявні орфоепічні помилки.
4	Учень читає швидко, плавно, в основному правильно інтонує речення і поділяючи їх на смислові відрізки, додержується логічних наголосів, але не завжди пристосовується до особливостей слухацької аудиторії; темп, тембр, гучність читання не пов'язані з певним комунікативним завданням. Учень припускається певних недоліків (у вираженні авторського задуму, виконанні комунікативного завдання, дотриманні норм орфоепії, порушенні дикції).
5	Учень читає виразно, плавно, швидко, з гарною дикцією (логічне наголошування слів, мелодика речень різної синтаксичної будови). Школяр правильно інтонує речення й поділяє їх на смислові відрізки; належним чином відтворює авторський задум, емоційне забарвлення, стильові характеристики тексту. Під час читання він може припуститися окремих орфоепічних помилок.

Читання мовчки

1. Перевіряється здатність учнів:

а) читати незнайомий текст із належною швидкістю, розуміти й запам'ятовувати після одного прочитання:

- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;
- тему і основну думку;
- виражально-зображувальні засоби прочитаного твору;

б) давати оцінку прочитаному.

Перевірка вміння читати мовчки здійснюється фронтально за одним із варіантів.

Варіант перший: учні читають незнайомий текст від початку до кінця (при цьому фіксується час, витрачений кожним учнем на читання з метою визначення швидкості). Потім учитель пропонує серію запитань. Школярі повинні вислухати кожне запитання, варіанти відповідей на нього, вибрати один із них і записати лише його номер поряд із номером запитання.

Варіант другий: учні одержують видрукувані запитання та варіанти відповідей на них і відзначають «галочкою» правильний, на їхню думку, варіант.

У 5–6 класах учням пропонують 6 запитань за текстом з чотирма варіантами відповідей, у 7–11 класах – 12 запитань з чотирма варіантами відповідей.

Запитання мають торкатися фактичного змісту тексту, його причинно-наслідкових зв'язків, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, виражальні засоби мови тощо), відображених у тексті образів (якщо є), висловлення оцінки прочитаного.

2. Матеріал для контрольного завдання: незнайомі учням тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення, що включають монологічне та діалогічне мовлення (відповідно до вимог чинних програм для кожного класу).

Текст добирається таким чином, щоб учні, які мають порівняно високу швидкість читання, витрачали на нього не менше 1–2 хвилини часу і були нормально завантажені роботою.

Обсяг текстів

Клас	Обсяг тексту для читання мовчки (кількість слів)	
	художнього стилю	інших стилів
5	300–350	250–300
6	350–400	300–350
7	450–525	350–425
8	525–625	425–525
9	625–710	525–575
10	710–850	575–635
11	850–900	635–685

3. Одиниця контролю: відповіді учнів на запитання тестового і творчого характеру, складені за текстом, що запропонований для читання, та швидкість читання.

Швидкість читання мовчки по класах оцінюється із урахуванням таких норм:

Клас	Швидкість читання мовчки (слів за хвилину)
5	80–130
6	90–160
7	100–190
8	110–220
9	120–230
10	140–280
11	150–300

4. Оцінювання.

Якість читання мовчки перевіряється таким чином: згідно з таблицею «Швидкість читання мовчки (кількість слів за хвилину)» учні відповідної паралелі повинні виконати завдання репродуктивного характеру:

(12 завдань по 1 б. = 12 б. – орієнтовно 12 хв.).

Оцінка «5» виставляється за бездоганно виконану роботу (12 набраних балів), а також за наявності 10–11 набраних балів, «4» – за наявності 7–9 набраних балів, «3» – за наявності 4–6 набраних балів, «2» – за наявності 2–3 набраних балів, «1» – за наявності 1 набраного бала чи в разі відсутності правильної відповіді.

IV. ОЦІНЮВАННЯ МОВНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ

Для контрольної перевірки мовних знань і вмінь використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю вважаються вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади.

Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену вище роботу учень міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу).

Отже, оцінка «5» виставляється за бездоганно виконану роботу (12 набраних балів), а також за наявності 10–11 набраних балів, «4» – за наявності 7–9 набраних балів, «3» – за наявності 4–6 набраних балів, «2» – за наявності 2–3 набраних балів, «1» – за наявності 1 набраного бала чи в разі відсутності правильної відповіді.

V. ОЦІНЮВАННЯ ПРАВОПИСНИХ (орфографічних і пунктуаційних) УМІНЬ УЧНІВ

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий *диктант*. Матеріалом є текст, доступний для учнів певного класу. Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

Обсяг диктанту за класами:

Клас	Кількість слів у тексті
5	70–80
6	80–90
7	90–100
8	105–125
9	130–150
10	155–170
11	170–180

Примітка. При визначенні кількості слів у диктанті враховують як самостійні, так і службові слова.

Для контрольних диктантів використовуються тексти, у яких кожне з опрацьованих протягом чверті правил орфографії та/чи пунктуації були представлені 3-5 прикладами. Текст записується учнем з голосу вчителя.

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково; виправляються, але не враховуються такі орфографічні і пунктуаційні помилки:
 - на правила, які не включені до шкільної програми; 2) на ще не вивчені правила; 3) у словах з написаннями, що не перевіряються, над якими не проводилася спеціальна робота; 4) у передачі так званої авторської пунктуації.
 - повторювані помилки (помилка у тому ж слові, яке повторюється у диктанті кілька разів), вважаються однією помилкою; однотипні помилки (на одне й те ж правило), але у різних словах вважаються різними помилками;
 - розрізняють грубі й негрубі помилки; зокрема, до негрубих належать такі: 1) у винятках з усіх правил; 2) у написанні великої букви в складних власних найменуваннях; 3) у випадках написання разом і окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників з прийменниками; 4) у випадках, коли замість одного знака поставлений інший; 5) у випадках, що вимагають розрізнення *не і ні* (у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*); 6) у пропуску одного із сполучуваних розділових знаків або в порушенні їх послідовності; 7) у заміні українських букв російськими;
 - п'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки.

Нормативи оцінювання

<i>Оцінка</i>	<i>Кількість припустимих помилок</i>
«1»	18 і більше
«2»	13–17
«3»	7–12
«4»	2–6
«5»	0; 1 + 1 негруба

Оцінювання усних відповідей учнів з української мови

Усне опитування є одним з основних способів перевірки знань, умінь і навичок учнів з української мови. При оцінюванні відповіді учня потрібно керуватися такими критеріями:

- 1) повнота і логіка викладу матеріалу;
- 2) ступінь усвідомленості, розуміння вивченого, зв'язок теорії з практикою;
- 3) правильність мовленнєвого оформлення.

Відповідь учня має бути зв'язним, логічно послідовним повідомленням з певної теми, виявляти його вміння застосовувати визначення, правила до конкретних випадків.

Оцінка «5» ставиться, якщо учень:

- ґрунтовно й повно викладає науково-теоретичний вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці;
- наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно дібрані;
- конструктивно вміє відповідати на запитання, креативно підходить до вирішення поставлених навчальних завдань;
- викладає матеріал послідовно й правильно згідно з нормами сучасної літературної мови.

Оцінка «4» ставиться, якщо учень:

- дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й оцінка «5», але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження вчителя;
- припускається поодиноким недоліків у послідовності викладу матеріалу й мовленнєвому оформленні;
- наводить приклади в основному за підручником, не виявляє достатньої креативності;
- конструктивно і творчо підходить до вирішення поставлених навчальних завдань, але допускає неточності;
- викладає матеріал послідовно й правильно згідно з нормами сучасної літературної мови, але при цьому допускає незначні помилки.

Оцінка «3» ставиться, якщо учень:

- виявляє знання і розуміння основних положень з теми;
- викладає матеріал не досить повно, уривчасто;
- при формулюванні правил допускає помилки;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- викладає матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «2» ставиться, якщо учень:

- виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідного розділу;
- допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал;
- не показує логічного зв'язку теоретичного матеріалу з практичним;
- має обмежений словниковий запас.

Оцінка «1» ставиться, якщо учень:

- виявляє дуже слабе або повне незнання чи нерозуміння навчального матеріалу;
- неспроможний підтримувати діалог навіть за наявності зразка, відповідає на запитання словами «так» чи «ні» або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру;
- має обмежений словниковий запас.

Оцінювання усних відповідей учнів з української літератури

Оцінка «5». Ставиться учневі, який:

- виявляє глибокі знання і розуміння тексту твору, вміє пояснити взаємозв'язок подій, характери, вчинки героїв і роль художніх засобів у розкритті ідейно-естетичного змісту твору;
- здатний до оригінальних та творчих рішень різноманітних завдань;
- вміє користуватися теоретико-літературними знаннями та навичками розбору при аналізі художнього твору, самостійно оцінювати окремі літературні явища, виявляючи власну позицію щодо них;
- працює з різними джерелами інформації, систематизує та творчо використовує дібраний матеріал на підтвердження власного судження;
- вільно володіє монологічним (діалогічним) літературним мовленням;
- може допустити незначні помилки різного характеру, які сам же виправляє.

Оцінка «4». Ставиться учневі, який:

- дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й оцінка «5», але допускає деякі помилки, неточності, які сам виправляє після зауваження вчителя;
- виявляє знання і розуміння науково-теоретичного матеріалу та художнього тексту твору, вміє пояснити взаємозв'язок подій, характери, вчинки героїв і роль художніх засобів у розкритті ідейно-естетичного змісту твору, але може допускати неточності;
- під керівництвом учителя або за його зразком виправляє допущені помилки й добирає аргументи на підтвердження власного судження;
- володіє монологічним (діалогічним) літературним мовленням на достатньому рівні, допускає окремі лексичні та граматичні помилки.

Оцінка «3». Ставиться учневі, який:

- знає і розуміє науково-теоретичний та художній текст не досить повно;
- розкриває взаємозв'язок основних подій, характери та вчинки героїв поверхово, не спираючись на текст твору;
- відтворює матеріал і наводить приклади з тексту за допомогою вчителя або учнів;
- має слабкі навички і вміння щодо ідейно-естетичного аналізу художніх творів;
- допускає помилки різного характеру в змісті відповіді;
- недостатньо володіє монологічним (діалогічним) літературним мовленням, виявляє до деякої міри обмежений словниковий запас.

Оцінка «2». Ставиться учневі, який:

- володіє літературним матеріалом на початковому рівні його засвоєння;
- вміє відтворити або охарактеризувати лише незначну частину науково-теоретичного або художнього тексту;
- не дає самостійного визначення науково-літературного поняття, не знає змісту художнього тексту;
- здійснює аналіз художнього твору дуже поверхово, обмежено надає відповідь;
- допускає суттєві помилки різного характеру у змісті відповіді, слабо володіє монологічним (діалогічним) літературним мовленням, лексика обмежена.

Оцінка «1». Ставиться учневі, який:

- виявляє науково-теоретичні знання та знання змісту художнього твору на елементарному рівні, називає лише якийсь окремий літературний факт або явище;
- не вміє пояснити поведінку і характери героїв, не робить літературознавчого аналізу художнього тексту;
- не володіє теоретико-літературними поняттями; -показує низький рівень монологічного (діалогічного) літературного мовлення;
- має дуже обмежений словниковий запас.

Контрольні роботи з української мови та літератури

Обов'язкова контрольна перевірка здійснюється фронтально в 5-9 класах чотири рази на рік (на чотири чверті). Форму контролю (тестування, диктант, письмовий переказ, письмовий твір) обирає вчитель. Педагог має право при плануванні самостійно розподіляти послідовність проведення тієї чи іншої форми контролю, враховуючи те, що одна форма контролю двічі на рік повторюватися не може. Виключенням є форми контролю знань учнів 5-их класів. Для перевірки знань п'ятикласників рекомендується проводити двічі на рік диктант, одне тестування та один письмовий переказ (контрольний твір не пишеться). Такі форми контролю знань, як тестування і твір мають включати в себе мовний і літературний матеріал, що надасть можливість учителю перевірити знання учня з української мови та літератури.

Такі форми контролю, як аудіювання, говоріння, читання (мовчки та вголос) не є обов'язковими.

Програми передбачають читання напам'ять поетичних та уривків з прозаїчних творів, перелік яких поданий після програми для 9 класу.

III. ПРОГРАМА КУРСУ

5 клас

(33 год., 1 год на тиждень)

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
1.	1	ВСТУП					
	1	Значення мови в житті людей.	Роль мови в суспільстві. Висловлювання про мову.	Метапредметні зв'язки. Слово в житті людини. Художня література як мистецтво слова.	Місце міфології в доробку художньої літератури. Робота з текстом. Міфи і легенди: «Про зоряний Віз», «Чому пес живе коло людини?», «Берегиня», «Дажбог». ТЛ (теорія літератури). Художній образ. Фольклор, міф, легенда.	Поняття рідної мови та державної. Первісні уявлення про Всесвіт і людину в легендах і міфах.	Учень / учениця: • обґрунтовує роль української мови в житті людини; • розрізняє мову і мовлення, види мовленнєвої діяльності, види і форми мовлення; обґрунтовує їх специфіку; • орієнтується в умовах спілкування, співвідносить своє мовлення (вибір мовних засобів) з умовами спілкування; • узгоджує свою мовленнєву поведінку з ситуацією і правилами спілкування; • дотримується основних вимог до мовлення; • дає визначення понять «державна мова», «рідна мова»; • дотримується основних вимог до мовлення. • розуміє роль художнього слова в житті людини, специфіку художнього образу; • визначає місце міфології в доробку художньої літератури; • дає визначення термінів «фольклор», «легенда», «міф»;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							- розуміє роль і місце реального та фантастичного в житті; - уміє виразно читати тексти, переказувати 1 міф чи легенду (на вибір).
2.	3	ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ З МОВИ					
	1	Частини мови, основні способи їх розпізнавання; правопис.	Іменник. Прикметник. Дієслово. Займенник. Прислівник, числівник. Прийменник. Сполучник.			Людина вища за тварину за здатністю до мови (Сааді).	Учень / учениця: - розпізнає вивчені частини мови (за загальним значенням, питаннями, відомими граматичними ознаками); - класифікує вивчені частини мови, складає з ними словосполучення і речення; - знаходить вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою правил; правильно пише слова з вивченими орфограмами; - правильно й доцільно використовує вивчені частини мови в усному й писемному мовленні.
	.	Метапредметні зв'язки Прикметник, прислівник як засоби створення образності в казках	Прикметник, прислівник як засоби створення образності в казках (на прикладі однієї з народних казок).		Робота з текстом. Народні казки: «Про правду і кривду», «Летючий корабель», «Мудра дівчина» (на вибір).		Учень / учениця: - читає тексти, дотримуючись норм; - виділяє логіко-сміслові частини прочитаного; - інтерпретує і оцінює прочитане; - знає зміст народної казки, уміє переказати її фрагменти; - розпізнає вивчені частини мови в тексті; - розуміє поняття «художній образ», «образність»; - аналізує мовне оформлення тексту;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							• уміє визначати засоби створення образності.
	1			Народна й літературна казки	Особливості літературної казки, її відмінність від народної (тематика, автор, форма оповіді, структура тощо). Літературна казка. Іван Якович Франко. «Фарбований Лис». Зміст казки, головні персонажі. Образ Лиса, риси його характеру. ТЛ (теорія літератури). Народна казка. Літературна казка. Мова автора й мова персонажів.		Учень / учениця: • читає текст, дотримуючись норм; • виділяє логіко-сміслові частини прочитаного; • інтерпретує і оцінює прочитане; • уміє розрізняти народну й літературну казки; • знає зміст казки, уміє переказати її фрагменти; • уміє читати казку за дійовими особами; • дає власну оцінку вчинкам і поведінці персонажів.
3.	11	ВІДОМОСТІ ІЗ СИНТАКСИСУ І ПУНКТУАЦІЇ ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ					
	1.	Словосполучення. Головне і залежне слово в словосполученні.	Словосполучення. Головне і залежне слово в словосполученні. Синтаксичний				Учень / учениця: • виділяє словосполучення в реченні; • знаходить у словосполученні головне й залежне слова; • визначає засоби граматичного зв'язку

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			розбір словосполучення.				в словосполученні; наводить приклади; • складає словосполучення за заданими схемами; робить синтаксичний розбір словосполучень; • знаходить і виправляє граматичні помилки на вивчені правила у своєму і чужому мовленні (у тому числі помилки у формі залежного слова в словосполученнях, що різняться в українській та російській мовах); • користується словником; • правильно й доцільно • вживає у мовленні засвоєні словосполучення (у тому числі синонімічні).
	1.	Речення, його граматична основа. Головні члени речення: підмет і присудок. Другорядні члени речення.	Речення, його граматична основа. Види речень за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні). Окличні речення. Розділові знаки в кінці речень (повторення). Пунктограма (практично). Пунктуаційна помилка, її умовне позначення (практично). Головні члени				Учень / учениця: • розрізняє прості й складні речення, види речень за метою висловлювання, окличні речення; • виділяє в простому реченні граматичну основу; • знаходить вивчені пунктограми й обґрунтовує їх за допомогою правил; • складає зі словосполучень речення; • складає прості речення різних видів; • правильно ставить розділові знаки в кінці простих речень, різних за метою висловлювання; • знаходить і виправляє пунктуаційні помилки на вивчені правила, • правильно й доцільно використовує у мовленні прості речення, різні за метою висловлювання;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			речення: підмет і присудок. Тире між підметом і присудком, вираженими іменником у називному відмінку. Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. Синтаксичний розбір речення.				• будує речення на основі знань про порядок слів; • розрізняє головні й другорядні члени, знаходить їх у реченні, визначає, якими частинами мови вони виражені (у межах вивчених частин мови); наводить приклади; • будує речення за заданими схемами; • оформляє пунктограмою інтонацію простих речень, в яких підмет і присудок виражені іменником у називному відмінку; • правильно вживає у мовленні речення, узгоджуючи підмет і присудок; • розрізняє поширені й непоширені речення; • знаходить у реченні додаток, означення, обставину, визначає, якими частинами мови вони виражені (у межах вивчених частин мови), до яких слів відносяться; • розмежовує підмет і додаток; • поширює речення другорядними членами; • конструює речення за заданою схемою; • будує і правильно вживає у мовленні поширені речення; • виконує синтаксичний розбір; • редагує текст, увиразнюючи його шляхом поширення другорядними членами.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
	1.	Метапредметні зв'язки. Інтонування розповідних, питальних, спонукальних, а також окличних речень.	Інтонування розповідних, питальних, спонукальних, а також окличних речень. Побудова питальних речень із часткою чи .		Робота з текстом. Використання розповідних, питальних, спонукальних та окличних речень у казці «Фарбований Лис» І. Я. Франка		Учень / учениця: - будує прості речення вивчених видів (у тому числі питальні речення із часткою чи); - знаходить і виправляє граматичні помилки у питальних реченнях із часткою чи у своєму й чужому текстах; - виділяє інтонаційно найважливіше слово в реченні; - інтонаційно правильно відтворює речення з пропущеною зв'язкою; - уміє знайти в тексті розповідні, питальні й спонукальні речення; - самостійно наводить приклади; правильно інтонує розповідні, питальні, спонукальні, а також окличні речення; - визначає змістові та формальні ознаки тексту; - аналізує текст.
	1.	Речення з однорідними членами. Речення із звертанням.	Речення з однорідними членами (без сполучників і зі сполучниками а , але , одиничним і , й). Кома між однорідними членами. Узагальнювальне слово перед однорідними членами. Двокрапка				Учень / учениця: - знаходить у реченні однорідні члени (крім означень), узагальнювальні слова при них; - інтонаційно правильно відтворює речення з однорідними членами та узагальнювальними словами при них; обґрунтовує постановку розділових знаків за допомогою вивчених правил; - поширює речення однорідними членами та узагальнювальними словами; правильно будує речення з однорідними членами з урахуванням

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			після узагальнювального слова. Речення із звертанням. Розділові знаки при звертанні (повторення). Ознайомлення з найуживанішими вставними словами (практично). Виділення вставних слів на письмі комами.				родо-видових відношень між ними; • правильно вживає речення з однорідними членами та узагальнювальними словами при них; редагує текст, усуваючи невиправдані повтори речень з однорідними членами; • знаходить у реченні звертання і вставні слова; наводить приклади; інтонаційно правильно відтворює речення із звертаннями і вставними словами; • будує речення із звертаннями і вставними словами з урахуванням ставлення до адресата мовлення; • оформляє пунктограмами інтонаційні особливості речень із звертаннями і вставними словами; • дотримується • правильної інтонації в реченнях із звертаннями і вставними словами; • використовує у • мовленні звертання і вставні слова як засіб характеристики мовця і передачі ставлення до адресата; • використовує • вставні слова як засіб зв'язку речень у тексті.
	1.	Метапредметні зв'язки. Дотримання правильної інтонації у реченнях	Дотримання правильної інтонації в реченнях з однорідними членами, із		Використання речень з однорідними членами, вставними словами та із звертаннями у	Використання звертань і вставних слів у розмовному і художньому	Учень / учениця: • виділяє інтонаційно найважливіше слово в реченні; • уміє знайти в тексті реченнях з однорідними членами;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		з однорідними членами, із звертаннями і вставними словами.	звертаннями і вставними словами. Використання звертань і вставних слів для передачі ставлення до адресата.		віршах, віршованих загадках та байках Леоніда Глібова. Робота з текстом. Л. Глібов. Байки «Химерний, маленький», «Що за птиця?», «Хто сестра і брат?», «Лебідь, Щука і Рак». ТЛ (теорія літератури). Загадка, акровірш, байка. Метафора, порівняння.	стилях мовлення.	• уміє знайти в тексті реченнях із звертаннями; • уміє знайти в тексті речення із вставними словами; • самостійно наводить приклади; правильно інтонує речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами; • виразно, осмислено читає загадки, вірші та байки; • визначає особливості поетичних загадок; • знає поняття «акровірш», «загадка», «байка»; • уміє знаходити метафору й порівняння в текстах; • аналізує тексти.
	1.	Складні речення з безсполучниковим і сполучниковим зв'язком.	Складні речення з безсполучниковим і сполучниковим зв'язком. Кома між частинами складного речення, з'єднаними безсполучниковим зв'язком, а також перед <i>і, й, та, а, але, щоб, тому що, коли, який</i> .				Учень / учениця: • розрізняє просте і складне речення; визначає межі компонентів складного речення; інтонаційно правильно відтворює складні речення; • перебудовує прості речення у складні; будує складні речення різних видів для вираження того самого змісту (в межах вивченого матеріалу); • правильно ставить розділові знаки між частинами складного речення; робить синтаксичний розбір речень (нескладні випадки); • правильно вживає • у мовленні складні речення; • використовує різні складні речення

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							вивчених видів, а також складні і прості речення для вираження однакового смислу.
	1.			Василь Симоненко. «Цар Плаксій та Лоскотон».	Василь Симоненко. «Цар Плаксій та Лоскотон». Казкова історія і сучасне життя. ТЛ (теорія літератури). Віршована мова (рима, строфа, ритм).	Різні життєві позиції царя Плаксія і Лоскотона (песимістична й оптимістична).	Учень / учениця: • виразно й осмислено читає казку, звертаючи увагу на ритм, риму, особливий порядок слів віршованої казки; • визначає основні риси характеру дійових осіб твору; • простежує різні способи життя та поведінки дійових осіб; • розуміє значення для розкриття змісту твору назви казкової країни, імен персонажів казки; • виокремлює основні епізоди; • пояснює відмінність прозової і віршованої мови казок; • висловлює особисте ставлення до зображуваного; • проводить аналогії із сучасним життям; • усвідомлює значення для людини та її життя оптимістичного погляду на світ; розвиває уміння керувати своїми емоціями.
	1.	Пряма мова. Діалог	Пряма мова. Розділові знаки при прямій мові після слів автора і перед словами автора. Діалог. Розділові знаки при				Учень / учениця: • знаходить у реченні слова автора і пряму мову; обґрунтовує розстановку розділових знаків; наводить приклади; інтонаційно правильно відтворює речення з прямою мовою; • поширює речення прямою мовою і

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			діалозі. Складання діалогів.				словами автора; замінює пряму мову непрямою (у нескладних випадках); • оформляє пунктограмами інтонаційні особливості речень із прямою мовою; знаходить і виправляє помилки у побудові речень з прямою мовою; • правильно вживає у мовленні речення з прямою мовою; • виділяє в діалозі репліки і слова автора; • інтонаційно правильно відтворює діалог; • поширює діалог; складає простий діалог з опорою на зразок; • пунктуаційно правильно оформляє діалог; • дотримується • основних правил спілкування та правильної інтонації під час ведення діалогу; вживає ввічливі форми звертання, привітання, подяки, вибачення тощо.
	1.			Галина Малик. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».	Галина Малик. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії». Повість-казка сучасної дитячої письменниці. Елементи незвичайного в повісті. Своєрідність композиції твору.	Морально-етичні проблеми в казці: добро і зло, відповідальність за свої вчинки, уміння долати перешкоди на шляху до мети.	Учень / учениця: • уміє читати й переказувати текст твору; • демонструє уміння читати уривки за ролями; • визначає тему повісті та морально-етичні проблеми, коментує їх; • уміє пояснити особливості жанру, композиції твору, характеризує героя, який найбільше сподобався; • аналізує роль художніх засобів, особливості мови;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							• пояснює роль діалогів у творі; • розуміє проблеми • відповідальності людини за свої вчинки, дбайливого ставлення до свого життя, до інших людей.
	1.	Метапредметні зв'язки. Дотримання інтонації складних речень. Дотримання правильної інтонації у реченнях з прямою мовою, у діалогах.	Дотримання інтонації складних речень. Синонімічність складних речень, складних і простих речень. Дотримання правильної інтонації у реченнях з прямою мовою. Синонімічність речень із прямою і непрямою мовою. Дотримання правильної інтонації в діалогах.	Відтворення всіх особливостей живого усного мовлення через пряму мову, діалоги в художніх творах.	Робота з текстами. В. Симоненко «Цар Плаксій та Лоскотон», Г. Малик «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії». Особливості мови творів.		Учень / учениця: • дотримується правильної інтонації під час читання складних речень; • оцінює роль прямої мови, діалогів у художніх творах; • дотримується правильної інтонації при читанні речень із прямою та непрямою мовою; • дотримується правильної інтонації при читанні діалогів; • демонструє уміння читати за ролями; • визначає особливості мови творів; • складає тексти, • використовуючи складні й прості речення, діалоги, із висловлюваннями відомих людей, крилатими висловами, речення з прямою мовою.
	1.	Метапредметні зв'язки. Текст. Докладний усний переказ тексту.	Текст. Поняття про «відоме» і «нове». Тема й основна думка.	Робота з текстами. В. Симоненко «Цар Плаксій та Лоскотон», Г. Малик «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».	Докладний усний переказ тексту (уривки з творів В. Симоненка «Цар Плаксій та Лоскотон», Г. Малик «Незвичайні пригоди Алі в		Учень / учениця: • знає характерні ознаки тексту; • уміє визначати «відоме» і «нове»; • визначає тему й основну думку; • володіє вміннями усно переказувати текст.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					країні Недоладії» за вибором учителя).		
4.	8.	ФОНЕТИКА. ОРФОЕПІЯ. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ					
	1.	Звуки мовлення. Позначення звуків мовлення на письмі.	Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які; позначення м'якості приголосних на письмі буквами ь, і, є, ю, я . Правила вживання букви ь . Орфоепічна помилка (практично). Ознайомлення з орфоепічним словником. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв ї, я, ю, є . Орфограма (практично), її умовне позначення. Орфографічна				Учень / учениця: • розрізняє звуки і букви; звуки голосні й приголосні; наводить приклади; • визначає звукове значення букв у слові, кількість звуків і букв; робить звуковий запис слів; • вимовляє слова відповідно до норм української літературної мови, правильно відтворює друкований (написаний) текст під час читання; правильно передає на письмі усне мовлення; • розрізняє тверді і м'які приголосні, правильно вимовляє їх; розпізнає орфограми й обґрунтовує їх за допомогою правил; пояснює невживання букви ь у словах, де він не ставиться, наводить приклади; • використовує букви ь, і, є, ю, я для позначення м'якості приголосних на письмі; робить звуковий запис слів із твердими і м'якими приголосними; • користується орфоепічним та орфографічним словником; • помічає і виправляє орфоепічні та

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			помилка (практично). Ознайомлення з орфографічним словником. Сполучення <i>йо,ьо</i>				орфографічні помилки у своєму мовленні й мовленні однокласників; • читає напам'ять алфавіт; співвідносить назви букв і вимову звуків, які вони позначають; • визначає звукове значення букв у слові; • вільно користується алфавітом, працюючи зі словниками, шукаючи потрібну літературу в бібліотеці; розміщує слова, складає списки людей, записує книжки за алфавітом; • правильно відтворює текст під час читання; відтворює на письмі усне мовлення (в межах вивченого матеріалу); • правильно вимовляє, читає і записує з голосу слова з буквосполученнями <i>йо,ьо</i> (в межах вивченого матеріалу); • розпізнає орфограми і пояснює їх за допомогою правил; наводить приклади.
	1.	Метапредметні зв'язки. Орфоепічні норми української літературної мови.	Відтворення на письмі усного мовлення (у межах вивченого матеріалу).	Робота з текстами. Тарас Шевченко. «За сонцем хмаронька пливе...», «Садок вишневий коло хати...». ТЛ (теорія літератури). Ліричний твір. Тропи.	Правильне відтворення друкованого (написаного) тексту під час читання.		Учень / учениця: • читає виразно поезії; • вимовляє слова відповідно до норм української літературної мови; • правильно відтворює друкований (написаний) текст під час читання; • правильно передає на письмі усне мовлення; • знаходить у ліричних творах порівняння, персоніфікацію.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
				Персоніфікація.			
	1.	Правила вживання апострофа.	Правила вживання апострофа. Вимова та написання слів з апострофом.				Учень / учениця: • правильно вимовляє слова з апострофом; • розпізнає орфограми й обґрунтовує їх за допомогою правил; пояснює невживання апострофа; • правильно вживає у мовленні слова з апострофом.
	1.	Склад. Основні правила переносу частин слова. Наголос.	Склад. Основні правила переносу частин слова. Наголос. Ознайомлення із словником наголосів. Правильне наголошування широковживаних слів, зокрема тих, що відрізняються місцем наголосу від аналогічних слів російської мови.				Учень / учениця: • користується словником наголосів; • правильно наголошує відомі слова; • дотримується правил переносу частин слова; • визначає кількість складів у слові; характеризує відкриті й закриті, наголошені й ненаголошені склади; • обґрунтовує перенос частин слова за допомогою вивчених правил; наводить приклади; • ділить слова на склади для переносу; доводить, що значення деяких слів може залежати від місця наголосу (дорóга, дорогá); • робить фонетичний розбір слів.
	1.	Голосні наголошені й ненаголошені, їх вимова і позначення на письмі.	Написання слів із ненаголошеними голосними, що перевіряються наголосом. Правильна вимова наголошених і ненаголошених				Учень / учениця: • розрізняє в словах наголошені й ненаголошені голосні; • розпізнає в словах орфограми, обґрунтовує їх за допомогою правил; наводить приклади; • правильно вимовляє слова з ненаголошеними голосними, що

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			голосних. Ненаголошені голосні, що не перевіряються наголосом.				перевіряються наголосом; правильно записує з голосу широковживані слова з вивченими орфограмами; • правильно вживає слова з ненаголошеними голосними, що перевіряються наголосом; • правильно вимовляє широковживані слова з ненаголошеними голосними, що не перевіряються наголосом; • розпізнає орфограми і перевіряє правильність написання слів за словником; наводить приклади; • правильно використовує широковживані слова з ненаголошеними голосними, що не перевіряються наголосом;
	1.	Вимова приголосних звуків і позначення їх на письмі.	Вимова приголосних звуків і позначення їх на письмі. Уподібнення приголосних. Подвоєні букви на позначення збігу однакових приголосних звуків. Подвоєні букви на позначення подовжених м'яких				Учень / учениця: • правильно вимовляє і позначає на письмі приголосні звуки української мови (в тому числі тверді, м'які, дзвінкі, глухі, шиплячі); • дотримується правильної вимови приголосних звуків; • правильно вимовляє звуки у словах із подвоєнням букв унаслідок збігу; • розпізнає орфограми і пояснює їх за допомогою правил; наводить приклади; • утворює прикметники із подвоєнням букв від іменників (день – денний); • правильно вживає у мовленні слова

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			приголосних. Спрощення в групах приголосних.				з подвоєнням букв унаслідок збігу; • розпізнає вивчені орфограми, пояснює їх за допомогою правил; наводить приклади; правильно вимовляє і відтворює під час читання слова з подовженими м'якими приголосними, записує їх відповідно до вивчених правил; • правильно вживає слова з подовженням м'яких приголосних, позначених на письмі двома однаковими буквами; • правильно вимовляє, відтворює під час читання і записує з голосу слова із спрощеннями в групах приголосних і винятки з правила (у межах вивченого матеріалу); • розпізнає орфограми й обґрунтовує їх за допомогою правила; наводить приклади; • здійснює еквівалентну заміну (квиток для проїзду – проїзний квиток); • правильно • вживає слова зі спрощеннями в групах приголосних та винятки з правила.
	1.	Основні випадки чергування у–в, і–й, з–зі–із–зо. Написання слів іншомовного походження.	Основні випадки чергування у–в, і–й, з–зі–із–зо. Виявлення та усунення порушень				Учень / учениця: • знаходить у тексті і пояснює правомірність уживання прийменників у–в, з–зі–із–зо, сполучників і–й; наводить приклади; • вибирає правильний варіант

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			милословності мови. Написання слів іншомовного походження.				уживання прийменників у–в, з–зі–із–зо, сполучників і–й; • виявляє й усуває порушення милословності мови, пов'язані з уживанням прийменників у–в, з–зі–із–зо, сполучників і–й; • правильно використовує у мовленні прийменники і сполучники з урахуванням милословності мови; • розпізнає вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; наводить приклади; • правильно вимовляє, відтворює під час читання і пише запозичені слова відповідно до вивчених правил; • правильно і доцільно використовує у мовленні слова іншомовного походження (у межах вивченого матеріалу).
	1.			Павло Тичина. «Не бував ти у наших краях!», «Гаї шумлять...»	Майстерне відтворення краси природи, вираження життєрадісності, почуття любові до рідної землі засобами художнього слова. Мелодійність віршів П. Тичини. Метапредметні зв'язки. ТЛ (теорія літератури).		Учень / учениця: • виразно і вдумливо читає поезії; • висловлює власні почуття; • правильно вимовляє, відтворює під час читання і пише слова відповідно до вивчених правил; • правильно наголошує слова; • правильно вживає слова з ненаголошеними голосними, що перевіряються наголосом; • користується • орфоепічним, орфографічним словниками;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					Звукопис. Рима у віршах (література). Засоби образної мови. Метафора. Гіпербола. Епітет.		
5.	7.	ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ. ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ					
	1.	Словниковий склад української мови. Походження слів.	Словниковий склад української мови. Походження слів: власне українські й запозичені слова. Ознайомлення із словником іншомовних слів. <i>Доцільне вживання запозичених слів.</i> Етимологічний словник.				Учень / учениця: • розрізняє власне українські й запозичені слова; наводить приклади; • добирає до слів іншомовного походження власне українські синоніми (дефект–вада); з'ясовує значення власне українських та запозичених слів за словником; визначає за словником іншомовних слів, з якої мови запозичене слово; тлумачить значення відомих запозичених слів за допомогою власне українських відповідників; • вживає власне українські й запозичені слова відповідно до їх значення, мети, умов і завдань спілкування; • розрізняє слова за сферою їх використання; розпізнає загальновживані (стилістично та емоційно нейтральні) і стилістично та емоційно забарвлені слова; професійні слова і терміни; наводить приклади; • з'ясовує значення професійних слів і термінів за словником; • тлумачить значення професійних слів за допомогою загальновживаних; • визначає зображувально-виражальну

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							роль у текстах стилістично та емоційно забарвлених слів (у нескладних випадках); вживає нейтральні та стилістично забарвлені, професійні слова і терміни відповідно до їх лексичного значення, мети, умов і завдань спілкування; • користується словниками.
	1.			Євген Гуцало. «Лось».	Порушення теми вічного протистояння добра і зла в оповіданні «Лось». Образи хлопчиків, їхня невідступність у захисті гуманних переконань. ТЛ (теорія літератури). Оповідання.	Співчуття, милосердя – шлях до перемоги добра.	Учень / учениця: • виразно і вдумливо читає оповідання; • визначає тему й жанрові особливості оповідання; • розвиває вміння переказувати тексти; • уміє характеризувати образи; • дає власну оцінку подіям; • міркує про великий світ природи, визначає місце людини в ньому, висловлює свої думки, показує ставлення; • знає визначення «оповідання».
	1.	Використання слів. Розвиток словникового складу. Лексичне значення слова.	Використання слів: загальноновживані (нейтральні) та стилістично забарвлені слова; професійні слова і терміни. Розвиток словникового складу: застарілі		Метапредметні зв'язки. Авторські неологізми, або okazіоналізми, у поезії М. Вінграновського «Бабунин дощ».		Учень / учениця: • розпізнає застарілі слова і неологізми, наводить приклади; • добирає до застарілих слів синоніми; • з'ясовує значення застарілих і нових слів за словником; пояснює значення застарілих слів за допомогою загальноновживаних; • доцільно вживає застарілі слова і неологізми;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			слова і нові слова (неологізми). Лексичне значення слова. Ознайомлення з тлумачним і перекладним словниками.				- розрізняє лексичне і граматичне значення слова; визначає лексичне значення слова; - з'ясовує відмінності в лексичному значенні слів, подібних за формою і різних за значенням в українській та російській мовах (у нескладних випадках); користується тлумачним і перекладним словниками; тлумачить лексичне значення слова за зразком; пояснює лексичне значення знайомих слів за допомогою відомих способів семантизації; уточнює лексичне значення слова за контекстом; розпізнає лексичну помилку, відрізняє її від інших відомих помилок; виявляє й усуває лексичні помилки, пов'язані з неправильним вибором слова (за значенням і стилістичним забарвленням); - вживає слова відповідно до їх значення (в тому числі слова, подібні за формою та різні за значенням в українській та російській мовах).
	1	Метапредметні зв'язки. Переказ тексту-розповіді з елементами опису тварини.	Типи мовлення. Стилі мовлення. Види мовленнєвих помилок. Лексична помилка, її умовне позначення (практично). Уживання слів відповідно до їх	Робота з текстом. Євген Гуцало. «Лось».	Переказ тексту-розповіді з елементами опису тварини (уривок з твору Євгена Гуцала «Лось»).		

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			значення.				
	1.	Однозначні й багатозначні слова.	Однозначні й багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів. Доцільне використання слів у переносному значенні.				Учень / учениця: • розпізнає однозначні й багатозначні слова, розрізняє їх; наводить приклади; • з'ясовує значення однозначних і багатозначних слів за словником; визначає значення багатозначного слова, використаного в контексті; • вживає однозначні й багатозначні слова відповідно до їх лексичного значення, мети, умов і завдань спілкування; • розпізнає слова з переносним значенням, розрізняє пряме і переносне значення слів (найуживаніші випадки); наводить приклади; • знаходить у словнику переносне значення слів; тлумачить на основі контексту переносне значення слова; знаходить і виправляє помилки у вживанні слів із переносним значенням; • використовує слова в прямому і переносному значеннях для точного й образного відтворення дійсності.
	1.	Групи слів за значенням: омоніми, синоніми, антоніми. Фразеологізми.	Групи слів за значенням: омоніми, синоніми, антоніми. Використання				Учень / учениця: • розпізнає синоніми, антоніми, омоніми; розрізняє омоніми й багатозначні слова, а також значення омонімів залежно від контексту; наводить приклади;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			синонімів для уникнення невиправданих повторень слів. Ознайомлення із словниками синонімів, антонімів. Фразеологізми, їх лексичне значення. Вживання фразеологізмів. Ознайомлення із фразеологічним словником.				• користується словниками синонімів, антонімів; знаходить омоніми в тлумачних словниках, з'ясовує їх значення; • відрізняє синоніми за відтінками значень, стилістичним забарвленням (у нескладних випадках); добирає до слів синоніми, антоніми (найуживаніші випадки); • вживає синоніми відповідно до їх семантико-стилістичних особливостей, а також як засіб зв'язку речень у тексті та уникнення невиправданих повторень слів; доцільно використовує омоніми й антоніми; • розпізнає фразеологізми, визначає їх синтаксичну роль; наводить приклади; • з'ясовує значення фразеологізмів за словником (тлумачним і фразеологічним); пояснює значення фразеологізмів за зразком (найуживаніші випадки); • добирає до відомих фразеологізмів синоніми й антоніми; • уживає фразеологізми відповідно до їх значення, мети, умов і завдань спілкування.
	1.	Метапредметні зв'язки. Зображення краси рідної природи	Зображення краси рідної природи засобами поетичної мови.		Робота з текстами. Євген Гуцало. «Чарівники».	Єдність людини та природи. Зв'язок між станом душі й	Учень / учениця: • виразно і вдумливо читає поезії; • висловлює власні почуття; • визначає художні засоби;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		засобами поетичної мови.	Уміння бачити красу рідної природи й створювати красу засобами поетичної мови.		Максим Рильський. «Дощ» («Благодатний, довгожданий...»), «Осінь – маляр із палітрою пишною...», «Люби природу не як символ...».	довкіллям.	• розрізняє тропи; • знаходить епітети, метафори, порівняння тощо в художніх текстах; • розуміє значення тропів для додання виразності мові, естетичного ефекту.
6.	3.	БУДОВА СЛОВА. СЛОВОТВІР. ОРФОГРАФІЯ. ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ					
	1.	Спільнокореневі слова і форми слова. Значущі частини слова. Змінювання і творення слів.	Спільнокореневі слова і форми слова. Основа слова і закінчення змінних слів. Корінь, суфікс, префікс, закінчення – значущі частини слова (практично). Вимова і правопис префіксів <i>пре-, при-, прі-</i> . Вимова і написання префіксів <i>з-, с-, роз- без-</i> Змінювання і творення слів. Основні способи словотворення в				Учень / учениця: • розрізняє змінні й незмінні слова; розпізнає форми слова і спільнокореневі слова; розрізняє словозміну і словотвір; наводить приклади; • відділяє закінчення змінних слів від основи; з'ясовує відмінності у значенні спільнокореневих слів (у нескладних випадках); утворює форми слова; добирає спільнокореневі слова з урахуванням значення слова; • знаходить і виправляє помилки в утворенні форм слова, а також помилки, пов'язані з невиправданим уживанням спільнокореневих слів; • правильно вживає форми слова і спільнокореневі слова; використовує спільнокореневі слова як засіб зв'язку речень у тексті; • розпізнає орфограми і пояснює їх за

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			українській мові: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід слів з однієї частини мови в іншу. Сполучні <i>е, о</i> в складних словах. Написання слів з нів- разом, через дефіс, з апострофом. Дефіс у складних словах				допомогою правил; наводить приклади; • правильно вживає слова з префіксами <i>з-, с-, роз-, без-</i> .
	1.	Метапредметні зв'язки. Використання спільнокореневих слів як засобу зв'язку речень у тексті.	Використання спільнокореневих слів як засобу зв'язку речень у тексті. Запобігання помилкам, пов'язаним із невиправданим уживанням спільнокореневих слів. Правильне вживання префіксів, які можна зіставити в українській і		<i>Робота з текстами.</i> Григор Тютюнник. «Дивак».	Використання слів із суфіксами і префіксами, що надають емоційного забарвлення і стилістичної виразності тексту.	Учень / учениця: • визначає значущі частини слова; розрізняє значення морфем; наводить приклади; • добирає спільнокореневі слова; пояснює значення слова за допомогою аналізу його будови (у нескладних випадках); з'ясовує різницю в лексичному значенні слів, пов'язану із значенням морфем (у нескладних випадках); утворює нові слова за допомогою морфем; робить розбір слова за будовою; • користується морфемним словником; • вживає слова з різними значущими

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			російській мовах.				частинами з урахуванням їх смислових і стилістичних особливостей; • визначає змістові та формальні ознаки тексту; • аналізує текст.
	1.	Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Творення і правопис складноскорочених слів. ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО В П'ЯТОМУ КЛАСІ	Найпоширеніші випадки чергування голосних звуків у коренях слів (практично). Чергування приголосних звуків. Зміни приголосних при творенні слів (практично). Творення і правопис складноскорочених слів. Ознайомлення з етимологічним словником.				Учень / учениця: • визначає спосіб творення відомих слів; наводить приклади; • утворює нові слова за допомогою різних способів словотвору; здійснює еквівалентну заміну (авіаційна база – авіабаза); робить словотвірний розбір слів; виділяє морфеми на основі словотвірного аналізу (у словах із нескладною структурою); • пояснює етимологію окремих слів; користується етимологічним словником; • розпізнає орфограми і пояснює їх за допомогою правил; наводить приклади; • з'ясовує значення, якого надають словам префікси пре-, при-; здійснює еквівалентну заміну (місто біля моря – приморське місто); • правильно вживає слова з префіксами пре-, при-, прі-; • розпізнає орфограми і пояснює їх за допомогою правил; наводить приклади; • утворює спільнокореневі слова і форми слів із чергуванням;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							• правильно використовує слова з вивченими орфограмами; • правильно вимовляє слова, при творенні яких відбулися зміни приголосних; • знаходить орфограми і пояснює їх за допомогою правил; наводить приклади; • утворює нові слова, при творенні яких відбуваються зміни приголосних; • правильно вживає слова, при творенні яких відбуваються зміни приголосних; • правильно вимовляє складноскорочені слова; • розпізнає орфограми і пояснює їх за допомогою правил; наводить приклади; • узгоджує із складноскороченими словами прикметники та дієслова минулого часу; • правильно вживає слова з вивченими орфограмами, складноскорочені слова.

6 клас

(33 год., 1 год на тиждень)

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
1.	2	ВСТУП. ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО В П'ЯТОМУ КЛАСІ					
	1	Вступ. Повторення та узагальнення вивченого в п'ятому класі.	Словосполучення і речення. Просте і складне речення, розділові знаки в них. Орфограми в коренях, префіксах, суфіксах та на межі значущих частин слова.			Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова (М. Рильський).	Учень / учениця: • застосовує здобуті в 5 класі знання, сформовані вміння і навички; • виділяє словосполучення в реченні; • знаходить у словосполученні головне й залежне слова; • визначає засоби граматичного зв'язку в словосполученні; наводить приклади; • складає словосполучення за заданими схемами; виконує синтаксичний розбір словосполучень; • знаходить і виправляє граматичні помилки на вивчені правила у своєму і чужому мовленні; • правильно й доцільно вживає у мовленні засвоєні словосполучення; • розрізняє словосполучення й речення; • розрізняє просте і складне речення; • знаходить вивчені пунктограми й обґрунтовує їх за допомогою правил; • складає зі словосполучень речення; • складає прості речення різних видів; • будує речення на основі знань про порядок слів; • розрізняє головні й другорядні члени, знаходить їх у реченні, визначає, якими частинами мови вони виражені (у межах вивчених частин мови); наводить

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							приклади; • будує речення • за заданими схемами.
	1.			Метапредметні зв'язки Книжка в житті людини. Сучасний читач і його роль у новому «житті» твору.	Книжка в житті людини. Робота з текстами. Оксана Іваненко. «Друкар книжок небачених». Образ Івана Федорова. Розповідь про початок книгодрукування, сподвижників друкарської справи, що долали перешкоди на шляху до популяризації книги, її доступності для звичайних людей.	Сучасний читач і його роль у новому «житті» твору.	Учень / учениця: • розуміє роль книжки в житті людини; • розповідає про початок книгодрукування; • характеризує образ Івана Федорова; • уміє пояснити особливості композиції твору; • визначає головну думку повісті; • усвідомлює • важливість історичної спадщини.
2.	10.	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ. ІМЕННИК					
	1.	Іменник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.	Іменник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники, що означають назви				Учень / учениця: • розпізнає іменники серед інших частин мови, визначає їх постійні і непостійні ознаки, синтаксичну роль; • розрізняє іменники – назви істот і неістот, імена власні й загальні, використовує їх у ролі звертань;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			істот і неістот (повторення), загальні і власні назви. Велика буква і лапки у власних назвах.				правильно пише власні назви.
	1.			Спиридон Черкасенко «Маленький горбань».	Спиридон Черкасенко «Маленький горбань». Вплив вчинків героя на його стосунки з іншими дітьми, ставлення автора до свого персонажа.	Людина починається з добра.	Учень / учениця: • читає і переказує твір; • уміє характеризувати образ головного героя Павлика; • оцінює образ хлопчика через його вчинки; • усвідомлює • вплив вчинків героя на його стосунки з іншими дітьми, ставлення автора до свого персонажа.
	1.	Рід іменників.	Рід іменників. Іменники спільного роду. Стилистична роль роду іменників.				Учень / учениця: • визначає рід іменників (у т. ч. іншомовного походження, а також тих, які в українській і російській мовах належать до різного роду); • узгоджує з іменниками спільного роду прикметники, займенники та дієслова минулого часу, правильно використовує іменники спільного роду.
	1.	Метапредметні зв'язки Переказ (за простим і складним планом) художніх текстів розповідного характеру з елементами опису	Підготовка до написання переказу. Визначення теми та основної думки тексту. Стил мовлення. Складання плану.	Робота з текстом. Спиридон Черкасенко. «Маленький горбань».	Переказ уривку з твору Спиридона Черкасенка «Маленький горбань».	Стосунки особистості з навколишнім світом, що охоплює послідовно: людину— родину—людство	Учень / учениця: • складає простий і складний план твору; • уміє виразно й усвідомлено читати і переказувати оповідання за складеним планом; • знає особливості розповіді й роздуму.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		природи та роздуму.	Особливості простого й складного планів. Переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи та роздуму.			в цілому та природне довкілля.	
	1.	Число іменників.	Число іменників (повторення). Іменники, що мають форму тільки однини або тільки множини.				Учень / учениця: • визначає число іменників; • називає іменники, що мають форму тільки однини; • знає іменники, які мають форму тільки множини.
	1.	Відмінки іменників. Типи відмін іменників.	Відмінки іменників. Кличний відмінок в українській мові. Написання і відмінювання прізвищ, імен та імен по батькові. Типи відмін іменників. Правильне вживання відмінкових закінчень іменників.				Учень / учениця: • визначає відмінки іменників; • утворює форми називного та родового відмінків множини; • правильно вживає відмінкові форми іменників, найуживаніші незмінювані іменники; • правильно відмінює і пише прізвища, імена та імена по батькові.
	1.	Метапредметні зв'язки	Правильне вживання закінчень	Уживання іменників у	Календарно-обрядові пісні «Ой	Відображення в календарно-	Учень / учениця: • уживає іменники в кличному відмінку

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		Уживання іменників у кличному відмінку при звертанні.	кличного відмінка іменників.	кличному відмінку при звертанні (на прикладі народних календарно-обрядових пісень). ТЛ. (теорія літератури): народна пісня, колискова, повтори (рефрен), анафора.	вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло!», «Ой хто, хто Миколая любить», «Добрий вечір тобі, пане господарю!» тощо). Головні календарні обряди. Народна обрядова пісня. Різновиди обрядових пісень. Звертання у фольклорних творах.	обрядових піснях мрій і прагнень народу.	при звертанні, знаходить їх у художніх творах та використовує у власному мовленні; • виразно і вдумливо читає календарно-обрядові пісні, коментує зміст, виокремлює й пояснює художні засоби; • розповідає про головні календарні обряди українців; • розрізняє і називає різновиди календарно-обрядових пісень; • висловлює власні роздуми про любов до рідного дому, до своїх рідних.
	1.	Особливості відмінювання іменників, що вживаються тільки в множині. Незмінювані іменники. Не з іменниками.	Особливості відмінювання іменників, що вживаються тільки в множині. Незмінювані іменники. Основні способи творення іменників, найуживаніші суфікси (практично). Не з іменниками. Букви <i>е, и, і</i> в суфіксах <i>-ечок-, -ечк-, -ичок-, -ичк-, -інн(я), -енн(я), -н(я), -инн(я), -ив(о), -ев(о)</i> .				Учень / учениця: • знає особливості іменників, що вживаються тільки в множині; • називає незмінювані іменники; • утворює іменники за допомогою відомих способів словотвору; • володіє правилами написання НЕ з іменниками; • правильно використовує іменники, у т. ч. іменники-синоніми для точнішого вираження думок та уникнення невиправданих повторів, а також іменники-синоніми і синонімічні фразеологізми з іменниками; • розпізнає вивчені орфограми в іменниках (прикметниках, числівниках, займенниках, дієсловах у міру їх засвоєння); • пояснює їх за допомогою правил;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			Морфологічний розбір іменника.				правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; • виконує морфологічний розбір іменника.
	1.			Володимир Винниченко «Федько-халамидник».	В.Винниченко «Федько-халамидник». Художня розповідь про дивовижного хлопчика Федька, його життя і пригоди, стосунки з однолітками. ТЛ (теорія літератури): головний герой, другорядні герої.	Внутрішній світ героя. Федько як особистість.	Учень / учениця: • читає і переказує твір; • характеризує образ головного героя Павлика, другорядних героїв; • оцінює образ хлопчика через його вчинки; • усвідомлює вплив вчинків героя на його стосунки з іншими дітьми, ставлення автора до свого персонажа; • *володіє поняттями «головний герой», «другорядні герої».
	1.	Метапредметні зв'язки. Слова із суфіксами зменшувально-пестливого значення та суфіксами на означення згрубілості.	Суфікси із зменшувально-пестливим значенням та суфікси на означення згрубілості. Слова із суфіксами зменшувально-пестливого значення та суфіксами на означення згрубілості.	<i>Робота з текстом.</i> Оповідання Володимира Винниченка «Федько-халамидник».	Знаходження в уривках з твору (уривки визначає вчитель) слів із суфіксами зменшувально-пестливого значення та суфіксами на означення згрубілості.	Ти серед людей.	Учень / учениця: • *називає суфікси, які надають словам емоційно-експресивного забарвлення; • розпізнає слова із суфіксами зменшувально-пестливого значення та суфіксами на означення згрубілості у творі Володимира Винниченка «Федько-халамидник»; • виразно і вдумливо читає найбільш вражаючі епізоди.
3.	5.	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ.					

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ. ПРИКМЕТНИК					
	1.	Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.	Визначення прикметника як частини мови. Властивості прикметника, його загальне значення. Морфологічні ознаки прикметника. Синтаксична роль прикметника.				Учень / учениця: • розпізнає прикметники, визначає їх граматичні ознаки; • називає морфологічні ознаки прикметника; • визначає синтаксичну роль прикметника.
	1.			Емма Андіївська. «Говорюща риба». ТЛ (теорія літератури): притча.	Емма Андіївська – неперевершений автор казок. «Говорюща риба». Зміст казки. Проблематика. Усвідомлення її повчального характеру. Герої казки. Притчевість казки.	Порушення питань моралі, дружби, сили слова. Принципи толерантного ставлення до інших, вірності мріям, прагнення гармонії зі світом.	Учень / учениця: • виразно й вдумливо читає казку, визначає головну думку; • розуміє поняття «притча»; • формулює власні висновки про твір; • *усвідомлює морально-етичні цінності, що допомагають бачити й розуміти красу і приваби світу.
	1.	Метапредметні зв'язки Використання прикметників для точного опису предметів, явищ і подій; епітети і метафори.		<i>Робота з текстом.</i> Е. Андіївська. Говорюща риба.	Емма Андіївська. «Говорюща риба». Значення прикметників для точного опису предметів, явищ і подій у творі Емми Андіївської «Говорюща риба».	«Біла ворона». Чужий серед своїх, свій серед чужих. Доля унікальному в суспільстві.	Учень / учениця: • усвідомлює невичерпні можливості прикметника щодо збагачення мови й мовлення, надання висловлюванню точності й образності, яскравого емоційного забарвлення; • використовує прикметники для точного опису предметів, явищ і подій; • знаходить

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					Характерні ознаки справжнього друга.		епітети й метафори в літературному творі.
	1.	Якісні, відносні та присвійні прикметники. Ступені порівняння прикметників.	Якісні, відносні та присвійні прикметники. Повні й короткі форми прикметників; паралельні відмінкові закінчення. Ступені порівняння прикметників. Утворення вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників.				Учень / учениця: - розрізняє якісні, відносні та присвійні прикметники; правильно вживає їх; - утворює ступені порівняння прикметників, - правильно наголошує і вживає прикметники вищого і найвищого ступенів (у простій і складеній формах).
	1.	Відмінювання прикметників. Способи творення прикметників. Не з прикметниками. Букви н і nn у прикметниках. Написання складних прикметників.	Прикметники твердої і м'якої груп, їх відмінювання. Способи творення прикметників (практично). Найуживаніші суфікси прикметників. Букви ь, е, у, о, и, і в суфіксах Не з прикметниками. Букви н і nn у прикметниках. Написання				Учень / учениця: - відмінює прикметники твердої і м'якої груп; - утворює прикметники за допомогою відомих способів словотвору; - правильно вживає речення з прикметниками в ролі присудка; використовує прикметники в переносному значенні; - добирає синонімічні й антонімічні ряди прикметників; використовує прикметники-синоніми для точнішого вираження думки та уникнення невиправданих повторів; - правильно вживає прізвиська прикметникової форми; - виконує морфологічний розбір

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			складних прикметників разом і через дефіс. Написання прізвищ прикметникової форми. Морфологічний розбір прикметників.				прикметників.
4.	5.	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ. ЧИСЛІВНИК					
	1.	Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.	Загальне значення числівника. Морфологічні ознаки числівника. Синтаксична роль числівника.				Учень / учениця: • розпізнає числівники; • визначає їх граматичні ознаки; • розрізняє числівники та інші частини мови, які виражають числові значення; • називає морфологічні ознаки числівника; • визначає синтаксичну роль числівника.
	1.	Числівники кількісні і порядкові. Числівники прості, складні і складені.	Числівники кількісні (на означення цілих чисел, дробові, збірні) і порядкові. Числівники прості, складні і складені. Правильне вживання відмінкових форм іменників при				Учень / учениця: • розпізнає числівники, визначає їх граматичні ознаки; • розрізняє числівники та інші частини мови, які виражають числові значення; • утворює відмінкові форми числівників; • читає і позначає на письмі числівники; • правильно використовує числівники

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			кількісних числівниках (у тому числі дробових і збірних).				(кількісні – в ролі підмета і присудка, порядкові – в ролі означення).
	1.	Відмінювання кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників.	Відмінювання кількісних числівників. Відмінювання порядкових числівників. Роздільне написання складених числівників, написання разом порядкових числівників із -сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний. Морфологічний розбір числівників.				Учень / учениця: • правильно вживає числівники на позначення дат, часу (годин); • виражає орієнтовну кількість поєднанням кількісного числівника й іменника (хвилин п'ять, кілометрів десять); • знає правила • написання складених числівників, порядкових числівників із -сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний; • виконує морфологічний розбір числівників.
	1.			Всеволод Нестайко «Тореадори з Васюківки».	Всеволод Нестайко «Тореадори з Васюківки». Пригодницький захоплюючий сюжет, мрія і дійсність, смішне, комічне, романтичне в	Особливості дитячого мислення та емоційна природа дитини..	Учень / учениця: • виразно й вдумливо читає повість, визначає головну думку; • розуміє поняття романтичного і пригодницького; • аналізує поведінку героїв, їхні вчинки, моральний вибір у різних життєвих ситуаціях; • толерантно і аргументовано доводить свою думку, відстоює

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					пригодницькій повісті. ТЛ (теорія літератури): пригодницька повість.		власну позицію; • правильно визначає жанр твору; • знає визначення поняття «пригодницька повість».
	1.	Метапредметні зв'язки Узгодження числівників з іменниками.		Робота з текстом. Всеволод Нестайко. «Тореадори з Васюківки».	Інформативна та експресивна функції числівників у художніх текстах.	Культура спілкування.	Учень / учениця: • знає правила узгодження числівників з іменниками; • виразно читає і коментує епізоди твору; • уміє висловлюватися про зв'язок прочитаного з власними життєвими спостереженнями.
5.	5.	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ. ЗАЙМЕННИК					
	1.	Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників.	Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників (загальне ознайомлення). Написання прийменників із займенниками окремо (повторення).				Учень / учениця: • розпізнає займенники; • визначає їх граматичні ознаки; • визначає синтаксичну роль займенників; • називає розряди займенників за значенням.
	1.			Ярослав Стельмах.	Ярослав Стельмах.	Значення романтичності,	Учень / учениця: • *виразно й вдумливо читає повість,

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
				«Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера».	«Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера». Таємничі, веселі й пригодницькі події в повісті. Образи Сергія і Митька. Допитливість, винахідливість, кмітливість хлопчиків – головних героїв.	життєлюбства в житті людини.	визначає головну думку; • *визначає жанр твору; • *характеризує образи Сергія і Митька; • висловлює власні роздуми про поведінку героїв у складній ситуації; • *усвідомлює значення романтичності, життєлюбства в житті людини.
	1.	Особові та зворотний займенники, їх відмінювання. Питальні і відносні займенники, їх відмінювання.	Особові та зворотний займенники, їх відмінювання. Буква н в особових займенниках 3-ї особи після прийменників. Питальні і відносні займенники, їх відмінювання.				Учень / учениця: • правильно відмінює займенники; • називає зворотний займенник; • розрізняє відносні й питальні займенники; • називає і знаходить у тексті особові займенники.
	1.	Неозначені й заперечні займенники. Присвійні, вказівні, означальні займенники.	Неозначені й заперечні займенники, їх творення і відмінювання. Дефіс у неозначених займенниках. Ні в заперечних				Учень / учениця: • правильно відмінює займенники; • утворює неозначені й заперечні займенники; • розрізняє неозначені й заперечні займенники; • замінює іменники, прикметники і числівники відповідними займенниками;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			займенниках. Присвійні, вказівні, означальні займенники, їх відмінювання. Морфологічний розбір займенників.				• використовує займенники як засіб зв'язку речень і частин тексту; • виконує морфологічний розбір займенників.
	1.	Метапредметні зв'язки. Використання займенників у діалогічному та монологічному мовленні.	Конструювання діалогів, створення монологічного висловлювання за поданим планом і без нього.	Робота з текстом. Ярослав Стельмах. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера».	Постановка запитань до тексту, відповіді на запитання за змістом тексту.	Загальноприйняті норми поведінки. Місце уяви, фантазії, романтичності в житті сучасної людини. Культура мовлення.	Учень / учениця: • правильно використовує займенники у діалогічному та монологічному мовленні, конструює діалоги; • уміє аналізувати уривки з повісті; • висловлює власні думки про місце уяви, фантазії, романтичності в житті сучасної людини.
6.	6.	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ЕЛЕМЕНТИ СТИЛІСТИКИ. ДІЄСЛОВО					
	1.	Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Неозначена та особові форми. Не з дієсловами.	Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Неозначена форма (інфінітив) та особові форми. Не з дієсловами. Уживання			Культура мовлення.	Учень / учениця: • розпізнає дієслова; • визначає їх граматичні ознаки; • визначає синтаксичну роль дієслів; • відрізняє неозначену форму дієслова від інших форм.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			неозначеної форми дієслова для створення стилістичних відтінків висловлювання.				
	1.	Доконаний і недоконаний види дієслова. Часи дієслова.	Доконаний і недоконаний види дієслова. Часи дієслова. Минулий час. Зміна дієслів у минулому часі. Правопис <i>-ться</i> , <i>-шся</i> в кінці дієслів. Теперішній час. Майбутній час. Відмінювання дієслів теперішнього і майбутнього часу. Стилістична роль часу дієслів.				Учень / учениця: • розрізняє дієслова доконаного і недоконаного виду, часи і способи дієслів; • вживає одні дієслівні форми замість інших (теперішній і майбутній час замість минулого, неозначену форму в значенні різних способів, одні способи замість інших); • правильно складає і вживає речення з дієсловами в ролі присудка.
	1.			Леонід Глібов. «Щука», «Муха і Бджола», «Жаба і Віл».	Леонід Глібов. «Щука», «Муха і Бджола», «Жаба і Віл». Жанрова різноманітність гумористичних творів (анекдоти, байки, усмішки, гуморески,	Викривальна і повчальна спрямованість байок Леоніда Глібова.	Учень/учениця: • виразно й усвідомлено читає гумористичні твори; • знаходить метафори, уособлення в художніх текстах; • визначає жанрову різноманітність гумористичних творів; • виразно і вдумливо читає байки, коментує їх прихований зміст; • пояснює алегоричні образи;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					співомовки та ін.). Побудова байки. Метафора, уособлення у байках Леоніда Глібова. ТЛ (теорія літератури): гумор, сатира, байка, алегорія, мораль, метафора, уособлення.		• усвідомлює • важливість самокритичного погляду для успішної життєдіяльності людини.
	1.	Дієслова І та II дієвідмін. Способи дієслів. Безособові дієслова.	Дієслова І та II дієвідмін. Букви е, и в особових закінченнях дієслів І та II дієвідмін. Способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий). Творення дієслів умовного способу. Творення дієслів наказового способу. Буква ь у дієсловах наказового способу. Стилистичні можливості способів дієслова. Безособові дієслова.				Учень / учениця: • розрізняє дієслова І та II дієвідмін; • дотримується орфографічного режиму; • визначає способи дієслів; • знає стилістичні можливості способів дієслова; • знаходить у тексті безособові дієслова.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
	1.	Метапредметні зв'язки. Визначення стилістичної ролі безособових дієслів.	Визначення стилістичної ролі безособових дієслів. Роль дієслів у створенні комічних ефектів.	Робота з текстом. Степан Руданський. Співомовки. «Добре торгувалось».	Протиставлення почуття власної гідності чумака і звироднілості, грубості купців. Використання різних засобів відображення смішного: комізм ситуації, макаронічна мова, народний дотеп сатиричного змісту. ТЛ (теорія літератури): гумореска, співомовка, інверсія.	Не все комічне є смішним; не все смішне – комічне. Комічне – продукт розвинутої людської культури, здатність поглянути на себе збоку, піднятися над повсякденними своїми інтересами.	Учень/учениця: • визначає стилістичну роль безособових дієслів; • визначає роль дієслів у створенні комічних ефектів у творах художньої літератури; • виразно й усвідомлено читає співомовки, гуморески, виокремлює головну думку, тлумачить поняття «гумореска», «співомовка», «інверсія»; • ознайомлений з поняттям «макаронічна мова»; • визначає іронічне ставлення до негативних рис характеру; • обґрунтовує • власні спостереження над смішними ситуаціями в житті.
	1.	Способи творення дієслів.	Способи творення дієслів. Префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний. Морфологічний розбір дієслів.				Учень/учениця: • використовує дієслова-синоніми для увиразнення думки, уникнення невинуватених повторів; • знає способи творення дієслів; • визначає спосіб творення; • утворює слова й форми слів префіксальним, суфіксальним і префіксально-суфіксальним способом; • виконує морфологічний розбір дієслів.

7 клас

(33 год., 1 год на тиждень)

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
1.	2	ВСТУП.					
	1	Місце української мови серед інших слов'янських мов.	Визначення місця української мови серед інших слов'янських мов.			Поринути в історію –це цікаво!	Учень / учениця: • визначає місце української мови серед інших слов'янських мов; • розрізняє стилі мовлення; • застосовує отримані знання, сформовані уміння та навички.
	1	Метапредметні зв'язки Мовні засоби образотворення в українських народних думах.	Увиразнення особистих переживань творця й виконавця дум, відображення психологічного стану героїв через діалоги та монологи.	Робота з текстами. «Дума про Марусю Богуславку», «Дума про втечу трьох братів з Азова».	Лірична та драматична тональність реплік. Образний паралелізм. Розкриття багатства внутрішнього світу героїв, реалістичне відображення дійсності за допомогою епітетів, прикметникових конструкцій, форми звертань, слов'янської антитези, засобу «троїстості» тощо. ТЛ (теорія літератури). Думи як вид усної народної творчості	Мій рідний край – моя історія жива.	Учень / учениця: • виразно та осмислено читає текст думи, виділяє головну думку, • аналізує зміст дум, подає визначення думи, пояснює її жанрову специфіку; • вирізняє композиційні елементи; • визначає мовні засоби образотворення в думах; • знає терміни «паралелізм», «епітет», «антитеза», «дума» тощо; • володіє вміннями щодо розрізнення діалогічного та монологічного мовлення.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
2.	7.	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ДІЄПРИКМЕТНИК.					
	1.	Дієприкметник як особлива форма дієслова.	Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Відмінювання дієприкметників. Правопис голосних у закінченнях дієприкметників. Інтонація речень з дієприкметниковим и зворотами.				Учень / учениця: • розпізнає дієприкметники, відмежовує їх від дієприслівників, визначає морфологічні ознаки, синтаксичну роль; • уміє відмінювати дієприкметники; • визначає відмінок дієприкметника; • знаходить вивчені орфограми в дієприкметниках; • пояснюють їх за допомогою правил; • правильно пишуть слова з вивченими орфограмами.
	1.			Т. Шевченко. «Тополя».	«Тополя» – одна з ранніх балад Т. Шевченка. Відображення глибоких переживань дівчини, розлученої з коханим. Утілення ідеї невмирущості справжнього кохання, краси вірності, незнищенності світлих, благородних людських почуттів. ТЛ (теорія	Народна символіка і міфологічні метаморфози (перетворення дівчини на тополь). Відтворення первісних вірувань людей.	Учень / учениця: • виразно та осмислено читає текст балади; • визначає тему й основну думку; • ознайомлений з народною символікою; • знає значення понять «літературна балада», «метаморфоза»; • називає типи художнього мовлення; • визначає віршові розміри поезій.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					літератури). Поняття «літературна балада», «метаморфоза». Вірші й проза як типи художнього мовлення. Стопа, віршові розміри.		
	1.	Дієприкметниковий зворот.	Виділення комами дієприкметникових зворотів (після означуваного іменника). Правильна побудова речень з дієприкметниковим и зворотами. Синоніміка складних і простих речень з дієприкметниковим и зворотами.				Учень / учениця: • розрізняє дієприкметник та дієприкметниковий зворот; • уміє правильно ставити розділові знаки при дієприкметниковому звороті; • правильно будує речення з дієприкметниковим зворотом; • володіє способами синонімічної заміни простих речень, ускладнених дієприкметниковими зворотами, на складнопідрядні й навіпаки.
	1.			П. Куліш. «Оріся».	Поетичний образ головної героїні. Роль романтичних пейзажів у творі. ТЛ (теорія літератури). Проза як тип художнього мовлення.	Легенда про золотих турів і зачарованого князя, який не може знайти рідного міста.	Учень / учениця: • виразно та осмислено читає текст; • характеризує поетичний образ головної героїні; • дає характеристику стосунків між персонажами; • акцентує увагу на портретах Орісі, молодого козака, на зображенні романтичних пейзажів у творі; • аналізує легенду;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							• зосереджує увагу на зв'язку із фольклором; • називає типи художнього мовлення; • розуміє особливості прози як типу художнього мовлення.
	1.	Активні і пасивні дієприкметники. Ну дієприкметниках та ни у прикметниках дієприкметникового походження.	Активні і пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього і минулого часу (практично). Правопис голосних і приголосних у суфіксах дієприкметників. Ну дієприкметниках та ни у прикметниках дієприкметникового походження.				Учень / учениця: • знає способи творення активних і пасивних дієприкметників; • знаходить вивчені орфограми в дієприкметниках; • пояснюють їх за допомогою правил; • правильно пишуть слова з вивченими орфограмами.
	1.	Не з дієприкметниками Безособові дієслівні форми на -но, -то.	Написання частки <i>Не з</i> дієприкметниками. Безособові дієслівні форми на -но, -то. Вживання в усному і писемному мовленні безособових дієслівних форм на				Учень / учениця: • знає правила написання <i>Не з</i> дієприкметниками; • розпізнає безособові дієслівні форми на -но, -то.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			-НО, -ТО.				
	1.	Метапредметні зв'язки Використання дієприкметників як одного із засобів створення образності.	Практичні навички інтонування речень з дієприкметниковим и зворотами.	Робота з текстом. П. Куліш «Оріся».	Визначення теми, основної думки тексту. Види і засоби міжфразового зв'язку в тексті. Синонімічна заміна складнопідрядних речень з тексту твору простими реченнями, ускладненими дієприкметниковим и зворотами.	Культура мовлення.	Учень / учениця: • розуміє роль дієприкметників як одного із засобів створення образності; • уміє визначати тему й основну думку тексту; • визначає засоби міжфразового зв'язку в тексті; • володіє навичками заміни складнопідрядних речень простими реченнями, ускладненими дієприкметниковими зворотами, й навпаки; • читає з правильною інтонацією речення з дієприкметниковими зворотами.
3.	5.	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ДІЄПРИСЛІВНИК					
	1.	Дієприслівник як особлива форма дієслова.	Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.				Учень / учениця: • розпізнає дієприслівники; • визначає морфологічні ознаки, синтаксичну роль дієприслівників; • знаходить дієприслівники в текстах.
	1.	Дієприслівниковий зворот	Дієприслівниковий зворот. Коми при дієприслівниковому звороті й одиничному дієприслівникові.				Учень / учениця: • розрізняє одиничні дієприслівники й дієприслівникові звороти; • відокремлює комами дієприслівникові звороти й одиничні дієприслівники; • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; • правильно будує й інтонує речення з дієприслівниковими зворотами;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							володіє навичками переклади з російської мови.
	1.			Іван Франко. «Захар Беркут» (скорочено).	Іван Франко. «Захар Беркут» (скорочено). Історична основа повісті. Основні персонажі твору, їх групування. Захар Беркут – мудрий ватажок тухольської громади. Максим і Мирослава – сміливі, мужні молоді люди; краса їхніх почуттів. Тугар Вовк. Осудження зради громаді заради збагачення. Викриття жорстокості, моральної зvierоднілості, духовної ницості загарбників. ТЛ (теорія літератури). Групування персонажів в епічному творі.	Користолюбство, нечесність, егоїзм руйнують мир і злагоду між людьми, сім'ю.	Учень / учениця: - удосконалює вміння виразно читати прозові твори; - характеризує образ головного героя; - характеризує образи інших героїв; - дає характеристику стосунків між персонажами; - акцентує увагу на портретах, пейзажах; - висловлює власні думки, порівнює їх з думками однокласників, учителя.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
	1.	Не з дієприслівниками. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду.	Написання <i>Не з дієприслівниками</i> . Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення (практично).				Учень / учениця: • розрізняє дієприслівники недоконаного і доконаного виду; • утворює дієприслівники обох видів від дієслів; • робить розбір дієприслівника як частини мови; • знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; • обґрунтовує вживання розділових знаків; • правильно пише не з дієприслівниками; • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
	1.	Метапредметні зв'язки Використання дієприслівників як одного із засобів створення образності.	Мова художнього твору. Застарілі слова (архаїзми, історизми) як засіб характеристики історичної епохи. Правильне використання дієприслівників у побудові речень. Використання дієприслівникового звороту як засобу зв'язку речень у тексті; дотримання інтонації речень з дієприслівниковими	Робота з текстом. Іван Франко. «Захар Беркут».	Визначення теми, основної думки тексту. Види і засоби міжфразового зв'язку в тексті. Виразне читання монологів. Паузи та логічні наголоси як засоби емоційної та логічної виразності.	Стародавні уявлення прашурів.	Учень / учениця: • уміє аналізувати текст; • визначає засоби міжфразового зв'язку в тексті; • читає виразно уривки з тексту, правильно роблячи паузи та логічні наголоси; • знає про значення діалектизмів, архаїзмів у відображенні історичної епохи; • визначає роль дієприслівників у творенні образності; • виносить судження про значення сили єднання, вибір правильного рішення та його обстоювання, про стародавні уявлення прашурів.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			зворотами.				
4.	6.	МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ПРИСЛІВНИК					
	1.	Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.	Прислівник як частина мови. Визначення його загального значення, морфологічних ознак, синтаксичної ролі.				Учень / учениця: • розпізнає прислівники; • визначає їх морфологічні ознаки, синтаксичну роль; • знаходить прислівники в реченнях; • добирає до прислівників синоніми, антоніми і вживає їх у мовленні; • використовує прислівники як засіб зв'язку речень у тексті, а також для вираження мовлення, вираження оцінки; • складає і використовує у мовленні речення з обставинами, вираженими прислівником.
	1.			Григор Тютюнник. «Клима».	Григор Тютюнник. «Клима». Біографічні відомості про автора твору. Воєнне дитинство в повісті «Клима». Образ Клима. Ідея самопожертви. ТЛ (теорія літератури). Художня деталь.	Морально-етичні уроки доброти, чуйності, турботи про рідних.	Учень / учениця: • знає про події часів воєнного лихоліття (Велика Вітчизняна війна); • знає зміст повісті; • читає виразно уривки з тексту; • уміє проводити паралелі між особистим життям автора і сюжетом твору; • характеризує образ Клима; • пояснює художні особливості твору; • висловлює власні роздуми про значення доброти і чуйності в людському житті; • оперує поняттям «художня деталь».

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
	1.	Ступені порівняння прислівників. Способи творення прислівників.	Ступені порівняння прислівників. Способи творення прислівників. Букви Н та НН у прислівниках. Орфографічний практикум.				Учень / учениця: • утворює прислівники за допомогою відомих способів словотвору; • утворює ступені порівняння прислівників; • правильно наголошує і вживає прислівники вищого і найвищого ступенів; • знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил, правильно пише слова з вивченими орфограмами; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
	1.	Метапредметні зв'язки Використання прислівників як засобу створення образності в художніх творах.	Правильний наголос у прислівниках. Використання прислівників як засобу зв'язку речень у тексті, а також для увиразнення мовлення.	Робота з текстом. Григор Тютюнник. «Климко».	Художні особливості твору. Мова персонажів. Виділення у пейзажах, портретних та мовних характеристиках художніх деталей.	Духовна сфера особистості.	Учень / учениця: • знаходить прислівники в тексті; • розуміє значення прислівників як засобу зв'язку речень у тексті; • визначає роль прислівників у художньому тексті як засобу створення образності; • аналізує прозовий твір; • розвиває вміння помічати в тексті образні вислови та «працювати» з ними; • визначає роль деталей у повісті; • коментує роль художніх засобів для розкриття ідейного задуму автора; • уживає різноманітні засоби для характеристики образів; • володіє навичками самостійного визначення цілей та планування роботи, культури мовлення.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
	1.	Не і Ні з прислівниками. И та І в кінці прислівників.	Написання <i>Не і Ні</i> з прислівниками. <i>Уживання И та І</i> в кінці прислівників. Орфографічний практикум.				Учень / учениця: - знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; - правильно пише слова з вивченими орфограмами; - знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
	1.	Дефіс у прислівниках. Написання прислівників разом і окремо.	Дефіс у прислівниках. Написання прислівників разом і окремо. Орфографічний практикум.				Учень / учениця: - знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; - правильно пише слова з вивченими орфограмами; - знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
5.	13.	СЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ					
	1.	Прийменник як службова частина мови.	Прийменник як засіб зв'язку в словосполученні. Непохідні й похідні прийменники. Групи прийменників за будовою.				Учень / учениця: - розрізняє самостійні та службові частини мови; - розпізнає прийменники, визначає їх граматичні ознаки; - розрізняє непохідні й похідні прийменники; - називає групи прийменників за будовою.
	1.	Написання похідних прийменників разом, окремо і через дефіс.	Написання похідних прийменників разом, окремо і через дефіс. Орфографічний практикум.				Учень / учениця: - знаходить вивчені орфограми і пояснює їх за допомогою правил; - знає правила написання прийменників разом, окремо й через дефіс; - користується на практиці вивченими правилами; - знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
	1.	Метапредметні зв'язки. Деякі особливості вживання прийменників в українській мові в зіставленні з російською.	Правильне вживання прийменників з іменниками. Використання у мовленні прийменників-синонімів. Порівняння використаних прийменників в обох мовах. Мовні засоби вираження гумору.	Робота з текстом. Переклад російською мовою уривка (за вибором учителя) з оповідання Степана Васильченка «Свекор».	Читання уривка (за вибором учителя) з оповідання Степана Васильченка «Свекор».		Учень / учениця: - знаходить прийменники в тексті; - перекладає текст російською мовою; - знає деякі особливості вживання прийменників з іменниками в українській мові й відповідників у російській; - правильно вживає прийменники з іменниками; - використовує у мовленні прийменники-синоніми; - визначає відмінок, з яким ужито прийменник; - робить розбір прийменника як частини мови; - правильно добирає прийменники-синоніми.
	1.	Сполучник як службова частина мови.	Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності й підрядності, їх види (практично). Уживання сполучників у простому й складному реченнях.				Учень / учениця: - розрізняє сполучники, визначає їх граматичні ознаки; - розрізняє сполучники сурядності й підрядності, їх види; - будує прості й складні речення зі сполучниками сурядності, будує складні речення зі сполучниками підрядності й правильно вживає їх у мовленні.
	1.	Написання сполучників разом і окремо.	Написання сполучників разом і окремо. Орфографічний практикум.				Учень / учениця: - знає орфограму «Написання сполучників разом і окремо»; - застосовує на практиці вивчені правила написання сполучників разом і окремо;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							• виконує розбір сполучника як частини мови.
	1.	Метапредметні зв'язки. Використання сполучників для зв'язку речень у тексті.	Уживання деяких сполучників у російській та українській мовах. Використання у мовленні сполучників-синонімів.	Робота з текстом. Богдан Лепкий. Новела «Цвіт щастя».	Мовностилістичні особливості малої прози. Читання тексту. Визначення теми, основної думки. Визначення ролі пейзажних описів, риторичних запитань у творі. Значення сполучників як мовного засобу зв'язку речень у тексті. Переклад окремих речень із сполучниками російською мовою. ТЛ (теорія літератури). Композиційні особливості новели.	Щастя так не дається, воно наполегливому дістається.	Учень / учениця: • використовує сполучники-синоніми у різних стилях мовлення; • перекладає українською та російською мовами, ураховуючи при цьому особливості вживання сполучників; • читає текст у формі діалогу; • володіє навичками перетворення діалогічного мовлення на монологічне при усному переказуванні; • знає основні мовностилістичні особливості малої прози Богдана Лепкого; • аналізує текст; • називає композиційні особливості новели; • визначає роль пейзажних описів, риторичних запитань у творі, мовних засобів зв'язку речень у тексті; • розуміє поняття «щастя»; • висловлює власні думки щодо пошуків щастя.
	1.	Частка як службова частина мови. Розряди часток за значенням.	Частка як службова частина мови. Розряди часток за значенням. Використання часток як засобу вираження мовлення.				Учень / учениця: • розпізнає частки; • розрізняє частки за значенням і роллю в реченні; • розрізняє частку не і префікс не-; • правильно використовує частки у мовленні.

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
	1.			Андрій Малишко. Пісенна творчість. Микола Сингаївський. «Батьківське поле».	Андрій Малишко. Пісенна творчість. Микола Сингаївський. «Батьківське поле». Пісенна творчість (оглядово). ТЛ (теорія літератури). Художні засоби мови. Метафора.	Пісня – душа народу.	Учень / учениця: • знає основні відомості про поетів та їхню пісенну творчість; • виразно читає поезії; • визначає та коментує основні мотиви, роль художніх засобів, символічність образів; • розвиває уміння аргументовано висловлювати власні думки; • усвідомлює значення формування морально-етичних цінностей, розвитку естетичного смаку.
	1.	Правопис часток.	Написання часток разом, окремо, через дефіс. Не і ні з різними частинами мови (узагальнення).				Учень / учениця: • знає орфограму «Написання часток разом, окремо і через дефіс»; • застосовує на практиці вивчені правила написання Не і ні з різними частинами мови; • виконує розбір частки як частини мови.
	1.	Метапредметні зв'язки. Використання часток як виражального засобу в художніх творах.	Значення часток як виражального засобу у творі.	Робота з текстом. Борис Антоненко-Давидович. «Крила Артема Летючого».	Сюжет оповідання. Композиція твору (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка).	Мрія людини. Чи варто її досягати будь-якою ціною?	Учень / учениця: • читає текст; • визначає тему, ідею оповідання; • уміє переказати сюжет твору; • називає складові твору; • знаходить у тексті частки, пояснює їх написання; • розуміє значення часток як виражального засобу у творі.
	1.	Вигук як особлива частина мови.	Вигук як особлива частина мови. Дефіс у вигуках. Кома і знак оклику при вигуках.				Учень / учениця: • розпізнає і правильно виділяє вигуки за допомогою інтонації під час читання і в усному мовленні; • правильно вживає вигуки;

№ з/п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			Правильне читання речень із вигуками				- обґрунтовує вживання розділових знаків; - правильно пише вигуки.
	1.			Борис Харчук. «Планетник»	Сюжет твору. Притчева основа. Образ Планетника. Реальне й фантастичне у творі. ТЛ (теорія літератури). Повість-притча.	Уславлення доброти, чуйності, щирості, працьовитості, відповідальності до справи, яку доручено; засудження зла, підступності, жаги до збагачення, егоїзму.	Учень / учениця: - читає текст, розвиває навички виразного читання; - аналізує твір; - розуміє сюжет твору, його притчову основу; - з'ясовує найважливіші риси характеру хлопчика, його вчинки; - висловлює судження про моральний вибір, про добро й зло у світі; - знає поняття «повість-притча».
	1.	Метапредметні зв'язки. Використання вигуків як засобу виразності в художніх творах. Узагальнення і систематизація вивченого з морфології та орфографії.	Значення службових слів, вигуків як виражальних засобів у творі. Частини мови (самостійні, службові, вигук), їх значення та граматичні ознаки. Найскладніші орфограми.	Робота з текстом. Борис Харчук. «Планетник».	Засоби виразності в тексті.		Учень / учениця: - аналізує епічний твір; - знаходить у творі службові слова, вигуки; - розуміє значення службових слів, вигуків як виражальних засобів у творі знаходить у тексті різні частини мови; - коментує найскладніші орфограми; - визначає значення різних частин мови, службових слів, вигуків як виражальних засобів у творі; - виконує різноманітні завдання з мови.

8 клас

(33 год., 1 год на тиждень)

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
1.	1	ВСТУП. ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО					
	1	Частини мови, їх значення та граматичні ознаки.	Частини мови, їх значення та граматичні ознаки. Найскладніші орфограми (за вибором учителя). Прикметник, прислівник як засоби створення образності.	Метапредметні зв'язки. <i>Робота з текстом.</i> Пісні «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?», «Ой ясне сонечко високо ходить», пісні Марусі Чурай «Віють вітри, віють буйні», «Ой не ходи, Грицю...».	Засоби художньої виразності в народних піснях. ТЛ (теорія літератури). Поглиблення поняття про народну лірику та її основні жанри.	Одвічні духовні цінності.	Учень / учениця: - обґрунтовує функцію мови як найважливішого засобу пізнання, спілкування і впливу; наводить приклади; - застосовує здобуті знання, сформовані уміння і навички на складнішому мовному матеріалі; - знаходить у тексті різні частини мови; - коментує найскладніші орфограми; - знає значення та граматичні ознаки різних частин мови, службових слів, вигуків;розпізнає вивчені частини мови в тексті; - аналізує мовне оформлення тексту; - характеризує прикметники та прислівники як засоби створення образності в народних піснях; - уміє визначати засоби створення образності; - визначає засоби художньої виразності в тексті; - називає особливості усної народної творчості, три основні її роди; - знає визначення народної лірики як окремого роду усної словесної народної творчості, характеризує жанри (види) та піджанри (підвиди);

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							• аналізує пісню як жанр родинно-побутової лірики; • аналізує поезії Марусі Чурай.
2.	4.	СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ. СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ Й РЕЧЕННЯ					
	1.	Словосполучення.	Будова і види словосполучень за способами вираження головного слова.				Учень / учениця: • знає ознаки словосполучення; • знаходить у словосполученні головне й залежне слова; • визначає засоби граматичного зв'язку в словосполученні; наводить приклади; • складає словосполучення за заданими схемами; виконує синтаксичний розбір словосполучень; • знаходить і виправляє граматичні помилки на вивчені правила у своєму і чужому мовленні (у тому числі помилки у формі залежного слова в словосполученнях, що різняться в українській та російській мовах); • користується словником; • правильно й доцільно вживає у мовленні засвоєні словосполучення (у тому числі синонімічні).
	1.			Іван Котляревський. «Наталка Полтавка».	Огляд життя та творчості письменника. Новаторський характер п'єси. Особливості жанру. Поетичний образ дівчини	Соціально-побутовий конфлікт.	Учень / учениця: • знає біографію та етапи творчості Івана Котляревського; • знає особливості драматичних творів; • з'ясовує мотиви написання драми «Наталка Полтавка»; • аналізує соціально-побутовий конфлікт, який лежить в основі драми, характери і вчинки персонажів;

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					Наталки. Вірність у коханні, доброта, здатність до самозречення, благородство Петра і водночас надмірна чутливість, слабкість характеру, поступливість перед свавіллям наділених владою. Засудження лицемірства, крутійства, хижацтва сільської верхівки в образах виборного і возного. Неоднакове розуміння щастя людини різними персонажами. Особливості композиції. Гумор і сатира в п'єсі. ТЛ (теорія літератури). Поглиблення		• характеризує образи Наталки, Петра, Миколи, Горпини Терпилихи, Возного та Виборного; • з'ясовує будову п'єси, її композицію, простежує розгортання драматичного конфлікту; • розуміє поняття про соціально-побутову драму, • характеризує роль пісенних фрагментів у творі.

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					поняття про драматичний твір. Соціально-побутова драма		
	1.	Речення.	Речення. Повторення відомостей про види речень. Види речень за метою висловлювання; окличні речення. Речення двоскладні й односкладні, прості й складні. Розділові знаки в кінці речень.				Учень / учениця: • пояснює семантику, будову словосполучення; • правильно будує словосполучення з головними словами, що виражені різними самостійними частинами мови, а також фразеологізмами і складними найменуваннями; • використовує у мовленні синонімічні словосполучення; • розрізняє речення різних видів (за метою висловлювання, характером граматичної основи, кількістю граматичних основ); • правильно будує і використовує у мовленні речення вивчених видів; • змінює порядок слів у реченні відповідно до нового змісту речень; • обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил; ставить розділові знаки в кінці речення; • знаходить і виправляє помилки на вивчені пунктуаційні правила.
	1.	Метапредметні зв'язки. Особливості мови п'єси «Наталка Полтавка».	Стійкі/ сталі словосполучення. Застаріла лексика, просторіччя та канцеляризми. Практичне	Робота з текстом. І. Котляревський. «Наталка	Аналіз тексту. Народні приказки і прислів'я в мові дійових осіб.	«Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько»	Учень / учениця: • називає особливості мови п'єси; • знаходить у тексті фразеологізми, архаїзми, історизми, просторіччя, канцеляризми; • розуміє значення їх для індивідуалізації

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			засвоєння правильних граматичних форм залежних слів у словосполученнях. Заміна неправильно побудованих словосполучень синонімічними, що відповідають граматичним нормам сучасної української мови.	Полтавка».			мови героїв; • засвоює правильні граматичні форми залежних слів у словосполученнях; • замінює неправильно побудовані словосполучення синонімічними, що відповідають граматичним нормам сучасної української мови.
3.	7.	ПРОСТЕ РЕЧЕННЯ. ДВОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ. ГОЛОВНІ І ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ					
	1.	Підмет і присудок як головні члени речення.	Підмет і присудок як головні члени речення. Способи вираження підмета. Простий і складений присудок (іменний і дієслівний). Тире між підметом і присудком.				Учень / учениця: • розрізняє прості й складні речення; • визначає структуру простого двоскладного речення (знаходить головні і другорядні члени); • правильно будує прості речення, використовуючи головні й другорядні члени речення; • знає способи вираження підмета; • розрізняє простий і складений присудок; • застосовує на практиці знання щодо вживання тире між підметом і присудком.
	1.	Метапредметні зв'язки Порядок слів у	Дотримання логічного наголосу, інтонації	Робота з текстом.	ТЛ (теорія літератури).	Праця робить людину	Учень / учениця: • читає текст, розвиває навички виразного читання;

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		реченні. Логічний наголос.	спонукальних і окличних речень як засобу підвищення точності й виразності мовлення під час читання творів.	Петро Гулак-Артемівський «Пан та Собака», «Рибалка», Євгена Гребінки «Ведмежий суд», «Човен».	Загальне визначення сатири. Гумор і сатира. Жанрові особливості байки	кращою.	- знаходить у тексті спонукальні та окличні речення; - уміє визначати прямий та непрямий порядок слів в тексті; - виділяє за допомогою логічного наголосу і порядку слів найважливіше слово в реченні; - виразно читає й аналізує байки, розкриває її алегоричний зміст; - знає поняття «гумор», «сатира», «байка»; - визначає особливості байки; - характеризує жанрові особливості байки.
	1.	Означення, додаток і обставина як другорядні члени речення.	Означення, додаток і обставина як другорядні члени речення (повторення). Виконання вправ.				Учень / учениця: - розрізняє означення, додаток і обставину; - виконує синтаксичний розбір простого речення; - правильно виділяє в реченні словосполучення; - ставить у словосполученнях від головного слова до залежного питання.
	1.			Іван Франко. «Каменярі».	Розповідь про письменника. Алегоричність змісту й образів-персонажів поезії «Каменярі». Спостереження над використанням поетом зображувально-	Шлях до щастя. Кожний бачить його по-своєму.	Учень / учениця: - читає текст, розвиває навички виразного читання; - робить, де потрібно, паузи; - знає зміст, - характеризує тему й основну думку, композиційні та художні особливості поезії, зображувально-виразальні засоби при створенні художніх деталей; - пояснює алегоричність образів

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					виражальних засобів при створенні художніх деталей. Особливості віршової форми. ТЛ (теорія літератури). Пауза як елемент вірша. Поглиблення поняття про строфу. Поняття про художній синтаксис (фігури-повтори). Алгоритм. Антитеза.		каменярів, характеризує їхню працю; - поглиблює поняття про строфу; - оперує поняттями «художній синтаксис», «алгоритм», «антитеза».
	2.	Прикладка як різновид означення. Види обставин (за значенням). Порівняльний зворот.	Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок через дефіс; прикладки, що беруться в лапки. Види обставин (за значенням). Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами.				Учень / учениця: - вирізняє прикладку з-поміж інших означень;; - правильно інтонує речення з прикладкою; виразно читає речення з урахуванням логічних наголосів; - знає види обставин за значенням; - знаходить у тексті порівняльний зворот; - редагує текст з метою вдосконалення й увиразнення його змісту шляхом поширення речень другорядними членами; - обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил, правильно ставить розділові знаки, коли немає

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							зв'язку між підметом і присудком, при поширеній прикладці, порівняльному звороті; • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
	1.	Метапредметні зв'язки Різні види обставин як засіб зв'язку речень у текстах; їх синоніміка.	Ознайомлення з різними видами обставин як засіб зв'язку речень у текстах; їх синоніміка.	Робота з текстом. Іван Франко. «Каменярі».	Стилістична роль порівняльних зворотів у художньому мовленні; порівняння як художній прийом.	Оспівування їх мужності і безкорисливості.	Учень / учениця: • уміє визначати види обставин; • знаходить у тексті порівняльний зворот; • виділяє порівняльні звороти комами на письмі; • удосконалює навички правильно використовувати різні види обставин як в усному, так і в писемному мовленні;
4.	5.	ОДНОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ					
	1.	Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка. Означено-особові речення..	Характеристика односкладних речень. Односкладні прості речення з головним членом у формі присудка. Означено-особові речення.				Учень / учениця: • розрізняє види односкладних речень, правильно будує їх; • знає особливості граматичної основи односкладних речень; • поділяє односкладні речення за способом вираження і значенням головного члена; • знаходить означено-особові речення, характеризує їх.
	1.	Неозначено-особові речення. Узагальнено-особові речення. Безособові речення.	Характеристика неозначено-особових речень. Узагальнено-особові речення. Способи вираження присудка в				Учень / учениця: • розрізняє види односкладних речень, правильно будує їх; • знаходить неозначено-особові речення, характеризує їх; • знаходить узагальнено-особові речення, характеризує їх; • знаходить безособові речення,

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			безособових реченнях.				характеризує їх.
	1.			Борис Грінченко. «До праці». «Батько та дочка» (скорочено).	Розповідь про письменника. Палкий заклик до праці. Бадьорий настрій вірша, породжений непохитною вірою в щасливе майбутнє, здобуте в праці та боротьбі. Роль лексичних і синтаксичних засобів художньої мови у вираженні думок, почуттів і настроїв поета. Жанр вірша. Розповідь про нелегке життя шахтарів. Оптимістичний характер оповідання.	Висловлення вдячності й шани «робітникам щирим», осуд «недбалих». Шахтарський характер.	Учень / учениця: - знає основні біографічні факти; - дає загальну характеристику творчому доробку письменника; - аналізує поетичний твір; - читає поезію та уривки з прозового твору, розвиває навички виразного читання; - переказує уривки з оповідання; - складає твір-роздум (мініатюру) на суспільну тему (у публіцистичному стилі).
	1.	Односкладні речення з головним членом – підметом.	Односкладні речення з головним членом – підметом. Називні речення. Послідовність синтаксичного				Учень / учениця: - поділяє односкладні речення за способом вираження і значенням головного члена; - розрізняє види односкладних речень, правильно будує їх; - знаходить називні речення,

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			розбору односкладного речення.				характеризує їх; • виконує синтаксичний розбір односкладного речення.
	1.	Метапредметні зв'язки Односкладні речення як виражальний засіб у художніх творах.	Односкладні речення в докладних, стислих або вибіркових переказах текстів з елементами опису місцевості.	Робота з текстом. Борис Грінченко. «Під тихими вербами» (уривки).	Усний переказ уривків тексту з елементами опису місцевості, природи (частина перша, розділи І–ІІІ, уривки за вибором учителя). Використання односкладних речень як виражального засобу в тексті переказу. Заміна двоскладних речень односкладними й навпаки (практично).		Учень / учениця: • розуміє значення односкладних речень як виражального засобу в художніх творах; • будує і використовує у мовленні односкладні речення з урахуванням особливостей їх вживання в українській та російській мовах; • читає уривки із запропонованого учителем тексту; • робить короткі записи (план, тематичні виписки) в процесі слухання і читання; • переказує текст, використовуючи односкладні речення; • вживає односкладні речення для відтворення внутрішнього стану людини і стану природи; • правильно інтонує та використовує в мовленні вивчені види односкладних речень.
5.	4.	НЕПОВНІ РЕЧЕННЯ. РЕЧЕННЯ З ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ					
	1.	Повні і неповні речення.	Повні і неповні речення. Тире в неповних реченнях.				Учень / учениця: • розпізнає неповні речення; правильно будує їх, інтонує і використовує у мовленні, зокрема діалогічному; • обґрунтовує вживання тире у неповних реченнях; правильно використовує його;

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							знає особливості використання неповних речень у мовленні.
	1.		Мова твору.	М. Коцюбинський «Дорогою ціною».	Ідейно-художній аналіз твору. Образи героїв. Значення прологу в оповіданні, з'ясування його ідейного змісту. Особливостя побудови твору. Майстерність пейзажів, їх роль в оповіданні. ТЛ (теорія літератури). Пролог та епілог. Поняття про літературні типи.	Внутрішній світ героїв.	Учень / учениця: - читає твір, розвиває навички читання мовчки і вголос; - аналізує оповідання «Дорогою ціною», визначає тему й головну думку твору, характеризує образи Остапа та Соломії, красу стосунків між Остапом та Соломією; - відповідає на питання за текстом; - пояснює алегоричність назви оповідання – «Дорогою ціною»; - знаходить у тексті й аналізує художні засоби змалювання героїв твору, окреслює значення пейзажу; - демонструє обізнаність щодо особливостей мови твору; - з'ясовує поняття прологу та епілогу, формує визначення типовості образів-персонажів.
	1.	Однорідні члени речення.	Однорідні члени речення (із сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком). Речення з кількома рядами однорідних членів. Кома між однорідними				Учень / учениця: - знаходить однорідні члени речення (непоширені й поширені), різні ряди однорідних членів в одному реченні, узагальнювальні слова при однорідних членах; - правильно будує речення з однорідними членами з урахуванням їх синоніміки та родо-видових відношень між ними; правильно інтонує речення з

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			членами. Однорідні й неоднорідні означення. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Двокрапка і тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами. Послідовність синтаксичного розбору речення з однорідними членами.				однорідними членами і використовує їх у мовленні; • редагує текст, усуваючи невинуватдані повтори речень з однорідними членами; • обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил; правильно ставить розділові знаки при однорідних членах речення; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
	1.	Метапредметні зв'язки Вживання неповних речень у діалогах.	Дотримання інтонації неповних речень. Ряди різних слів у ролі однорідних членів як засіб художньої виразності.	Робота з текстом. М. Коцюбинський. «Дорогою ціною» (уривки за вибором учителя).	Аналіз тексту.		Учень / учениця: • розпізнає неповні речення; • правильно будує їх, інтонує і використовує у мовленні, зокрема діалогічному; • розвиває навички читання за ролями; • демонструє уміння перетворювати репліки-відповіді в діалогах з повних речень на неповні або навпаки; • редагує текст, усуваючи невинуватдані повтори речень з однорідними членами; • дотримується правильної інтонації при читанні речень з однорідними

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							членами; • знаходить ряди різних слів у ролі однорідних членів у творі М. Коцюбинського «Дорогою ціною».
6.	4.	РЕЧЕННЯ ІЗ ЗВЕРТАННЯМИ, ВСТАВНИМИ СЛОВАМИ					
	1.	Звертання. Звертання непоширені і поширені.	Форми звертань при діалозі, у приватних листах та офіційних документах. Розділові знаки при звертанні. Послідовність синтаксичного розбору речення із звертаннями.				Учень / учениця: • знаходить звертання, правильно інтонуює речення із звертаннями з огляду на ситуацію спілкування і стиль мовлення; • обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил, правильно ставить розділові знаки при звертаннях, вставних словах; • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; • вживає звертання відповідно до адресата мовлення, його змісту й етикету; • добирає відповідно до ситуації стиль мовлення, використовує різні типи мовлення; • вживає формули мовленнєвого етикету; • дотримується норм літературної мови та правил спілкування; • виконує синтаксичний розбір речень із звертаннями.
	1.			Леся Українка. «Давня казка» (скорочено).	Розповідь про письменницю. Образ народного співця, його високі	Роль поета й поезії в суспільстві.	Учень / учениця: • знає основні біографічні факти; • дає загальну характеристику творчому доробку письменниці;

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					моральні риси. Пісня про мужика й пана. Віра в перемогу справедливості. Ствердження обов'язку поета служити трудящим. ТЛ (теорія літератури). Поема як ліро-епічний жанр.		• читає виразно поему; • аналізує художній твір; • дає визначення поняття «поема як ліро-епічний жанр».
	1.	Вставні слова (словосполучення, речення), розділові знаки при них.	Вставні слова (словосполучення, речення), розділові знаки при них. Використання звертань і вставних слів для передачі ставлення до адресата під час написання твору-роздуму на основі почутого (на морально-етичні або публіцистичні теми).			Культура мовлення.	Учень / учениця: • розрізняє звертання, вставні слова (словосполучення, речення), правильно інтонує речення із звертаннями і вставними словами (словосполученнями, реченнями) з огляду на ситуацію спілкування і стиль мовлення; • обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил, правильно ставить розділові знаки при звертанні, вставних словах (словосполученнях, реченнях); • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; • використовує у мовленні синонімічні вставні слова (словосполучення, речення); вживає вставні слова для зв'язку речень і частин тексту; • добирає відповідно до ситуації стиль

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							мовлення, використовує різні типи мовлення.
	1.	Метапредметні зв'язки Інтонація речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями).	Використання звертань і вставних слів для передачі ставлення до адресата. Синоніміка вставних слів і речень. Використання вставних слів як засобу зв'язку речень у тексті. Інтонація речень із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями).	Робота з текстом. Леся Українка. «Давня казка».	Роль звертань як засобу характеристики літературного героя й передачі авторського ставлення до нього.	Прагнення до самовдосконалення.	Учень / учениця: • знаходить звертання, вставні слова (словосполучення, речення), правильно інтонуює речення із звертаннями і вставними словами (словосполученнями, реченнями); • використовує звертання і вставні слова для передачі ставлення до адресата; • розуміє мету використання вставних слів як засобу зв'язку речень у тексті; • обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил; • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; • підкреслює роль звертань як засобу характеристики літературного героя і передачі авторського ставлення до нього.
7.	4.	РЕЧЕННЯ З ВІДОКРЕМЛЕНИМИ ЧЛЕНАМИ					
	2.	Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення.	Поняття про відокремлення. Відокремлені другорядні члени речення, у тому числі уточнювальні. Розділові знаки при відокремлених членах речення. Правильна				Учень / учениця: • знаходить відокремлені й уточнювальні члени речення; • обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил; • правильно ставить розділові знаки при відокремлених і уточнювальних членах речення; • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила;

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			побудова речень із дієприкметниковим и і дієпри-слівниковими зворотами.				• буде речення із дієприкметниковим і дієприслівниковим зворотами..
	1.			Андрій Малишко. «Прометей» (скорочено).	Образ Прометея, використання його в українській та світовій літературі. Образ воїна. Подвиг народу у Великій Вітчизняній війні. Батальні сцени у творі. Своєрідність композиції поеми. Роль описів природи в розкритті внутрішнього стану героя. Своєрідність віршової форми. ТЛ (теорія літератури). Поглиблення поняття про поему, композицію, ліричний відступ.	Утілення ідеї самопожертви в ім'я людського щастя; краса подвигу, трагічне, героїчне і піднесене.	Учень / учениця: • аналізує поему «Прометей» (скорочено); • розкриває тему й головну думку твору; • знаходить у тексті рядки на підтвердження хоробрості воїнів, ставлення людей до воїна-розвідника; • пояснює символізм образу Прометея (символ мужності, нескореності, любові до людей); • обґрунтовує особливості композиції поеми (обрамлювальної композиції), її елементів; • характеризує роль ліричних відступів у тексті твору.
	1.	Метапредметні зв'язки Відокремлення як засіб художнього	Особливості мови (майстерне використання засобів поетичної лексики й	Робота з текстом. Андрій Малишко. «Прометей» (уривки з тексту).	Аналіз тексту.		Учень / учениця: • знаходить відокремлені й уточнювальні члени речення; • правильно будує, використовує у мовленні й інтонує речення з відокремленими й уточнювальними

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		зображення.	поетичного синтаксису, художньої символіки). Дієприслівникові звороти як засіб зв'язку речень у тексті. Інтонація речень з відокремленими і уточнювальними членами. Синоніміка простих речень з відокремленими членами і складних речень.				членами та їх синтаксичні синоніми; • характеризує образ Прометея, порівнює його з образом героя давньогрецької міфології.
8.	4.	ПРЯМА І НЕПРЯМА МОВА. ДІАЛОГ					
	1.	Пряма і непряма мова як способи передачі чужого мовлення. Цитата як спосіб передачі чужого мовлення.	Пряма і непряма мова як способи передачі чужого мовлення. Розділові знаки при прямій мові. Цитата як спосіб передачі чужого мовлення. Розділові знаки при цитаті.				Учень / учениця: • знаходить слова автора і пряму мову, речення з непрямою мовою; • замінює пряму мову непрямою і навпаки; • знаходить невдало введені в текст цитати; виразно читає тексти з цитатами, прямою мовою, діалогом; правильно використовує у мовленні пряму мову і цитати; • обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил, правильно

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							ставить розділові знаки при прямій мові, цитаті; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; уміє замінювати пряму мову непрямою.
	1.	Діалог і полілог.	Діалог і полілог. Розділові знаки при діалозі та полілозі (повторення) Заміна прямої мови непрямою. Інтонація речень з прямою мовою, діалогом. Складання діалогів для різних ситуацій спілкування, до серії пропонованих обставин.	Метапредметні зв'язки Олег Черногуз. «Веселі поради».	«Як вітатися», «Як користуватися телефоном», «Про що розмовляти в гостях» (на вибір). ТЛ (теорія літератури). Фейлетон як жанр.	Культура спілкування. Етикет.	Учень / учениця: - обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою правил, правильно ставить розділові знаки при діалозі; знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; - будує діалоги для різних ситуацій спілкування, на основі наданої інформації, до серії пропонованих обставин; - читає «Веселі поради» Олега Черногуза; - висловлює власні думки щодо прочитаного; - уміє прислухатися до думок іншим; - демонструє навички культури спілкування; - володіє поняттям «фейлетон».
	1.			Анатолій Дімаров «Тирлик».	Біографічні відомості про автора. Сюжет оповідання «Тирлик». Образ Тирлика. ТЛ (теорія літератури). Поняття про	Уславлення доброти, людяності; шанобливе ставлення до дорослих; засудження війни.	Учень / учениця: - знає основні біографічні відомості про письменника; - читає текст; - переказує сюжет оповідання; - характеризує образ Тирлика; - дає визначення типізації образів та подій.

№ з\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					типізацію та індивідуалізацію в художньому творі.		
	1.	Метапредметні зв'язки Мова персонажа в діалозі та словах автора. <i>Робота з текстом.</i> Анатолій Дімаров. «Тирлик».	Синоніміка різних способів передачі прямої мови. Монологізація діалогічного висловлювання.	<i>Робота з текстом.</i> Анатолій Дімаров. «Тирлик».	Роль авторської характеристики. Мовні засоби індивідуалізації персонажів у художньому творі.	Війна й долі людей.	Учень / учениця: • читає текст; • інтонує речення в діалогах; • аналізує мовні засоби індивідуалізації персонажів у художньому творі; • веде підготовлений або імпровізований діалог за змістом прочитаного (прослуханого) тексту.

9 клас

(33 год., 1 год на тиждень)

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
1.	1	ВСТУП. ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО					
	1.	Мова – суспільне явище.	Мова – суспільне явище. Повторення поняття про мову, мовлення і спілкування. Текст, стилі і типи мовлення. Повторення поняття про просте речення. Мова та література як культурні цінності народу.	Метапредметні зв'язки Література як художнє відображення життя народу з давніх часів до наших днів.	Становлення і розвиток української літератури. Періодизація. ТЛ (теорія літератури). Художня література як форма суспільної свідомості. Ідейність, образність, емоційна природа мистецтва слова. Конкретно- історичне та загальнолюдське в художньому творі.	Зв'язок літератури з життям та її значення в духовному розвитку суспільства.	Учень / учениця: • розуміє значення мови в житті суспільства; • розрізняє поняття «мова», «мовлення», «спілкування»; • виявляє знання поняття «просте речення»; • застосовує здобуті знання, сформовані вміння і навички; • складає тези статті підручника • визначає роль і місце художньої літератури в духовному житті народу; • називає етапи становлення української літератури; • характеризує зв'язок літератури з життям народу; • усвідомлює зв'язок літератури з мовою; • готує доповідь з указаної теми; • оперує поняттями «художня література», «ідейність», «образність» тощо..
2.	2.	СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ					
	1.	Складне речення, його ознаки.	Складне речення, його ознаки. Види складних речень				Учень / учениця: • розуміє відмінність між простим реченням і складним реченням;

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			(сполучникові й безсполучникові).				• розрізняє складні речення і прості з однорідними та відокремленими членами; • визначає компоненти в складному реченні та засоби зв'язку між ними; • знає види складних речень.
	1.			Усна народна творчість. Народна драма. «Весілля».	Поеднання слова й мелодії з елементами драматичної дії в обрядових піснях сільськогосподарського циклу. «Просо». «Коза». «Явтух». «Весілля» – велична народна драма. Поділ на своєрідні акти: сватання, заручини, плетіння вінка, гільце, дівич-вечір, коровай, власне весілля, покриття молодої. Усталений склад основних дійових осіб. Об'єднання різних обрядів, звичаїв, музики, піснених та розмовних діалогів. Поеднання усталених	Весільний фольклор у Донбасі.	Учень / учениця: • називає основні роди фольклору; • розрізняє народну лірику, народний епос, народну драму; • знає особливості обрядових пісень сільськогосподарського циклу; • бере участь у драматичному діалозі під час інсценізації пісні «Просо» (та/ чи «Явтух»); • бере участь в інсценізації невеличкої драматичної сценки «Коза»; • читає та аналізує народну драму «Весілля»; • обізнаний з основними етапами драми «Весілля», народнопісенним супроводом; • називає склад дійових осіб; • ознайомлений з весільними піснями Донбасу; • оперує поняттями «народна драматургія», «жанри народної драматургії».

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					словесних стереотипів та імпровізації. Серйозні, драматичні й комічні моменти у весільних діях. Відгомін у них матріархальних і патріархальних елементів язичницьких вірувань. Драма «Весілля» та її варіанти в різних народів. Зв'язок народної і літературної драматургії. ТЛ (теорія літератури). Поняття про народну драматургію та її основні жанри.		
3.	3.	СКЛАДНОСУРЯДНЕ РЕЧЕННЯ					
	1.	Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому.	Складносурядне речення, його будова і засоби зв'язку в ньому. Смислові зв'язки між компонентами складносурядного				Учень / учениця: • розпізнає складносурядні речення; • визначає їх структуру, смисловий зв'язок і мовні засоби зв'язку між його частинами; • правильно буде складносурядні речення, використовуючи синонімічні

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			речення.				сполучники і сполучні слова; • правильно інтонує і вживає їх у мовленні; • використовує як синоніми прості й складні речення.
	1.	Розділові знаки між частинами складносурядного речення. Інтонація складносурядного речення.	Розділові знаки між частинами складносурядного речення. Інтонація складносурядного речення. Синтаксичний розбір складносурядного речення.				Учень / учениця: • правильно ставить і пояснює розділові знаки між частинами складносурядного речення; • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила; • дотримується правильного інтонування складносурядного речення; • виконує синтаксичний розбір складносурядного речення.
	1.	Метапредметні зв'язки Синоніміка складносурядних речень з різними сполучниками, а також складносурядного речення і ряду простих речень.	Синоніміка складносурядних речень з різними сполучниками, а також складносурядного речення і ряду простих речень. Інтонація складносурядних речень.	Робота з текстом. «Слово о полку Ігоревім» (уривки).	Аналіз уривків з тексту (визначаються учителем) щодо наявності в них складносурядних речень.		Учень / учениця: • ознайомлений із синонімікою складносурядних речень з різними сполучниками, а також складносурядного речення і ряду простих речень; • читає уривки з твору «Слово о полку Ігоревім»; • знаходить прості речення й складні; • вирізняє з-поміж сполучникових складних речень складносурядні; • дотримується правил інтонування складносурядних речень; • демонструє навички заміни складносурядних речень синонімічними з іншими сполучниками; • уміє перетворювати прості речення на складносурядні й навпаки;

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							• удосконалює уміння інтерпретувати прочитане; • визначає пізнавальну цінність прочитаного; • розвиває уміння пошукового читання; • здійснює вибіркового переказ тексту.
4.	7.	СКЛАДНОПІРЯДНЕ РЕЧЕННЯ		ПРАДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА			
	1.	Складнопірядне речення; його будова і засоби зв'язку в ньому.	Складнопірядне речення; його будова і засоби зв'язку в ньому. Види складнопірядних речень.				Учень / учениця: • розпізнає складнопірядні речення; • визначає їх структуру, мовні засоби зв'язку між його частинами, значення пірядної частини; • правильно будує складнопірядні речення; • грамотно ставить питання від головної частини до залежної; • правильно інтонує і вживає речення у мовленні.
	1.			Перекладна світська література. Літописи. «Поучення» Володимира Мономаха (оглядово). «Слово о полку Ігоревім» - найвидатніша пам'ятка давньоруської літератури.	Історична основа «Слова о полку Ігоревім». Жанр. Образ Руської землі. Образи князів. Образ Ярославни. Автор поеми. ТЛ (теорія літератури). Поняття «літопис», «повчання», «колективний герой».		Учень / учениця: • має уявлення про літописи як пам'ятки історії та літератури; • тлумачить поняття «літопис», «повчання»; • ознайомлений із змістом «Поучення» Володимира Мономаха; • розвиває характеристики, які стосуються техніки читання; • читає та аналізує «Слово о полку Ігоревім»; • знає історичну основу «Слова...»; • характеризує образи; • розуміє поняття «колективний герой», «автор у творі»;

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							• знає про «віщого Бояна»; • розвиває уміння висловлювати оцінні судження щодо прочитаного; • прогнозує зміст.
	1.	Складнопідрядні речення з підрядними означальними та підрядними з'ясувальними.	Складнопідрядні речення з підрядними означальними та підрядними з'ясувальними. Особливості речень. Розділові знаки між головними і підрядними реченнями.				Учень / учениця: • розпізнає складнопідрядні речення з підрядними означальними та підрядними з'ясувальними; • називає особливості речень; • знає засоби зв'язку; • ставить відповідні питання від головної частини до залежної; • знаходить дані види речень у тексті; • малює схеми.
	1.	Метапредметні зв'язки Опис у художньому творі.	Типи мовлення. Особливості побудови художнього опису. Самостійне створення монологічного висловлювання з елементами опису природи (на основі прочитаного).. Використання складносурядних та складнопідрядних речень у художніх описах.	Робота з текстом. «Слово о полку Ігоревім».	Епітет і порівняння як художні засоби. Опис природи в поемі.	Гармонія в природі.	Учень / учениця: • знає типи мовлення; • називає особливості побудови художнього опису; • поглиблює знання про складні речення з різними видами зв'язку, працюючи з текстом; • знайомиться зі стилістичними можливостями складносурядних та складнопідрядних речень у тексті; • удосконалює граматико-стилістичні вміння аналізувати інтонаційні, пунктуаційні й стилістичні особливості складних речень з різними видами зв'язку; • самостійно створює монологічного висловлювання з елементами опису

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							природи; • вводить до тексту складні речення.
	1.	Складнопідрядні речення з підрядними обставинними (місця й часу, способу дії і ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові).	Складнопідрядні речення з підрядними обставинними (місця й часу, способу дії і ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Розділові знаки між головними і підрядними реченнями.				Учень / учениця: • розпізнає складнопідрядні речення; • визначає вид підрядного речення; • правильно будує складнопідрядні речення, використовуючи синонімічні сполучники і сполучні слова; • замінює складнопідрядні речення синонімічними конструкціями; • правильно інтонує і використовує у мовленні складнопідрядні речення та прості з другорядними членами (у т. ч. відокремленими) як синтаксичні синоніми.
	1.			«Слово о полку Ігоревім» як літературна пам'ятка світового значення.	«Слово о полку Ігоревім» як літературна пам'ятка світового значення. Зображувально-виражальні засоби. Відповідність жанру, композиції, художніх засобів «Слова...» його ідейному змістові. Образ рідного краю у творі. Художні переклади й переспіви поеми.	Прогресивне значення «Слова...».	Учень / учениця: • знає зміст твору; • характеризує образи; • робить ідейно-художній аналіз; • декламує «Плач Ярославни» (Т. Г. Шевченко); • проводить міні-дослідження щодо розкриття образу рідного краю у творі; • оформляє результати міні-дослідження у вигляді реферату; • ознайомлений з художніми перекладами й переспівами поеми; • розуміє, чому «Слово о полку Ігоревім» вважається літературною пам'яткою світового значення.

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
	1.	Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Розділові знаки в ньому.	Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Розділові знаки в ньому. Інтонація складнопідрядного речення. Синоніміка сполучникових складних речень, складнопідрядних і простих з відокремленими членами. Синтаксичний розбір складнопідрядного речення.				Учень / учениця: • розпізнає складнопідрядні речення з кількома підрядними; • визначає види складнопідрядних речень з кількома підрядними; • правильно будує складнопідрядні речення з кількома підрядними; • правильно ставить і пояснює розділові знаки між підрядним і головним реченнями, знаходить і виправляє в чужому і своєму текстах помилки на вивчені правила; • виконує синтаксичний розбір складнопідрядного речення.
5.	2.	БЕЗСПОЛУЧНИКОВЕ СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ					
	1.	Безсполучникове складне речення. Розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення.	Смислові відношення між компонентами в безсполучниковому складному реченні. Розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення.				Учень / учениця: • розпізнає безсполучникові складні речення, визначає і передає за допомогою інтонації смислові відношення між компонентами, що входять до їх складу; правильно будує і використовує у мовленні безсполучникові та синонімічні їм речення із сполучниками і прості речення; • обґрунтовує вживання розділових знаків за допомогою пунктуаційних правил, правильно ставить розділові

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							знаки між частинами безсполучникового складного речення; • знаходить і виправляє помилки на вивчені правила.
	1.	Метапредметні зв'язки Інтонація безсполучникового складного речення. Синоніміка складних речень із сполучниками, без сполучників і простих речень.	Види інтонації. Особливості кожного виду інтонації. Синтаксичний розбір безсполучникового о складного речення.	<i>Робота з текстом.</i> Афоризми Г. С. Сковороди.	Аналіз афоризмів за вибором учителя.	З усіх утрат втрата часу найтяжча.	Учень / учениця: • знає основні ознаки безсполучникового складного речення; • вміє знаходити безсполучникові складні речення, визначати смислові відношення між їхніми частинами; • розставляє розділові знаки між частинами безсполучникових складних речень; • інтонує безсполучникові складні речення; • будує безсполучникові складні речення, використовує їхні виражальні можливості в мовленні; • розвиває вміння трансформувати прості речення і складні сполучникові в безсполучникові складні; • виконує синтаксичний розбір.
6.	5.	СКЛАДНЕ РЕЧЕННЯ З РІЗНИМИ ВИДАМИ ЗВ'ЯЗКУ		ДАВНЯ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА XIV–XVIII ст.			
	1.	Складне речення із сурядним і підрядним зв'язком.	Складне речення із сурядним і підрядним зв'язком. Особливості будови, роль у мовленні та різновиди				Учень / учениця: • розпізнає складні речення з різними видами зв'язку; • правильно будує і використовує їх у мовленні; • вживає складні речення із сурядним і підрядним зв'язком; • знає особливості будови, роль у

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			складних речень із сурядним і підрядним зв'язком.				мовленні та різновиди складних речень із сурядним і підрядним зв'язком.
	1.			Григорій Сковорода. «Сад божественних пісень». «Всякому городу нрав и права» («Всякому місту – звичай і права»).	Поетична творчість Г. Сковороди. Ідея «сродної праці». Збірник його віршів «Сад божественних пісень». Сатиричне зображення панів, чиновників, купців, дворянсько- бюрократичної системи управління у вірші «Всякому городу нрав и права» («Всякому місту – звичай і права»).	«Сродна праця» як основний принцип самореалізації людини.	Учень / учениця: • знає історичні умови розвитку української літератури XIV–XVIII ст.; • ознайомлений з основними відомостями про життя і творчість Григорія Сковороди; • усвідомлює ідею «сродної праці»; • дає загальну характеристику збірки «Сад божественних пісень»; • читає і аналізує вірш «Всякому городу нрав и права» («Всякому місту – звичай і права»); • вступає в діалог з однокласниками щодо проблем, порушених у поезії.
	1.	Складне речення зі сполучниковим і безсполучниковим зв'язком.	Складне речення зі сполучниковим і безсполучниковим зв'язком. Різновиди речень зі сполучниковим і безсполучниковим зв'язком, особливості їхньої				Учень / учениця: • розпізнає складні речення з різними видами зв'язку; правильно будує і використовує їх у мовленні; • вживає складні речення із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком; • знає різновиди речень зі сполучниковим і безсполучниковим

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			будови.				зв'язком, особливості їхньої будови.
	1.			Григорій Сковорода – перший український байкар. Байка «Бджола та Шершень».	Літературно-естетичні погляди Г. Сковороди. Байки Г. Сковороди. Збірка «Басни Харківськія». Теоретичні погляди його на байки та притчі в передмові до збірника. Художнє вираження філософських ідей Г. Сковороди в його байках. Байка «Бджола та Шершень» («Пчела и Шершень»). ТЛ (теорія літератури). Поняття «афоризм», «байка».	Художнє вираження філософських ідей Г. Сковороди.	Учень / учениця: • ознайомлений з літературно-естетичними поглядами Григорія Сковороди; • декламує вірш «Всякому городу нрав и права» («Всякому місту – звичай і права»); • дає загальну характеристику збірки «Басни Харківськія»; • читає і аналізує байку «Бджола та Шершень» («Пчела и Шершень»); • оперує поняттям «афоризм»; • ефективно й коректно веде діалог; бере активну участь у дискусії; вільно спілкується зі співрозмовниками щодо проблем, порушених у байках; • дотримується основних характеристик діалогу.
	1.	Метапредметні зв'язки Розділові знаки в складних реченнях з різними видами зв'язку.	Розділові знаки в складних реченнях з різними видами зв'язку. Синоніміка складних і простих синтаксичних	Робота з текстом. Текст за вибором учителя.	Використання складних синтаксичних конструкцій у художніх творах.		Учень / учениця: • обґрунтовує вживання розділових знаків у складних реченнях з різними видами зв'язку; • правильно ставить розділові знаки; • знаходить і виправляє в чужому і своєму текстах помилки на вивчені

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
			конструкцій.				правила; • визначає роль складних синтаксичних конструкцій у художніх творах.
7.	10	ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ		НОВА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА (КІНЦЯ XVIII– ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ XIX СТ.)			
	1.	Структурна організація тексту. Складне синтаксичне ціле (ССЦ) в структурі тексту.	Одиниці, з яких складається текст. Поняття «складне синтаксичне ціле». Основні ознаки і роль у мовленні ССЦ. Композиція ССЦ. Види інформації в тексті. Актуальне членування тексту. Довідники з синтаксису і пунктуації.			«Не бійтесь заглядати у словник...» (М. Рильський)	Учень / учениця: • знає основні ознаки складного синтаксичного цілого (ССЦ); • ділить текст на ССЦ, аналізує їх структуру, способи зв'язку ССЦ у тексті; • використовує різні засоби зв'язку компонентів тексту у мовленні; • знаходить і виправляє помилки у побудові ССЦ; • користується довідниками.
	1.			Іван Котляревський. «Енеїда».	Суспільно- історичні умови зародження нової української літератури кінця XVIII–початку XIX ст. Роль Івана Котляревського як зачинателя нової української літератури і нової української літературної мови.	Що зробилося смішним, не може бути небезпечним. (Вольтер)	Учень / учениця: • аналізує суспільно-історичні умови зародження нової української літератури кінця • XVIII–початку XIX ст.; • з'ясовує роль Івана Котляревського як зачинателя нової української літератури і нової української літературної мови; • окреслює основні напрями нової української літератури кінця XVIII– початку XIX ст.; • розповідає основні фрагменти з

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					Основні напрями нової української літератури кінця XVIII–початку XIX ст. Огляд життя і творчості Івана Котляревського. «Енеїда» – перший твір нової української літератури. Історія написання, основні сюжетні лінії, композиція «Енеїди». Розвиток у ній традицій травестії і бурлеску. ТЛ (теорія літератури). Поняття про класицизм, реалізм, романтизм. Поняття «травестія» і «бурлеск».		життя Івана Котляревського; • знає історію написання, основні сюжетні лінії, композицію «Енеїди»; • володіє поняттями «травестія» і «бурлеск».
	1.	Метапредметні зв'язки Внутрішньотекстові зв'язки. Складне синтаксичне ціле і	Внутрішньотекстові зв'язки. Поняття «абзац». Співвіднесення ССЦ з абзацом.	Робота з текстом. Іван Котляревський. «Енеїда».	Тема й основна думка твору. Композиція. Мова «Енеїди», особливості		Учень / учениця: • читає та аналізує текст; • ділить текст на складні синтаксичні цілі; • аналізує структуру, способи зв'язку

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		абзац.	Особливості розподілу тексту на ССЦ і абзаци відповідно до комунікативної мети.		віршової форми.		ССЦ у тексті; • використовує різні засоби зв'язку компонентів тексту в мовленні; • називає тему й основну думку твору; • характеризує мову «Енеїди», особливості віршової форми.
	1.			Григорій Квітка-Основ'яненко. «Маруся».	Розповідь про письменника Григорія Квітку-Основ'яненка – першого прозаїка нової української літератури. «Маруся» – найпопулярніший з творів сентиментально-реалістичного характеру. ТЛ (теорія літератури). Сентименталізм як літературний напрям в українській літературі.		Учень / учениця: • знає відомості про життєвий і творчий шлях письменника; • читає та аналізує перший україномовний прозовий твір нової української літератури; • визначає жанр твору; • характеризує образи; • володіє поняттям «сентименталізм».
	1.	Метапредметні зв'язки Види інформації в тексті. Засоби міжфразного зв'язку. Актуальне	Змістовно-фактуальна інформація (те, що бачимо), змістовно-концептуальна	<i>Робота з текстом.</i> Григорій Квітка-Основ'яненко. «Маруся».	Тема, основна думка твору. Художні особливості твору. Роль пейзажів. Художнє вираження		Учень / учениця: • знає основні ознаки складного синтаксичного цілого (ССЦ); • ділить текст на ССЦ, аналізує їх структуру, способи зв'язку ССЦ у тексті;

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		членування речень у тексті.	інформація (відображає ставлення автора), змістовно- підтекстова інформація (прихована). Лексична, морфологічні, синтаксичні засоби міжфразного зв'язку. «Відоме» й «нове» у реченнях тексту.		просвітительських ідей. Мовні засоби.		• розрізняє види інформації в тексті; • називає засоби міжфразного зв'язку; • виділяє в реченнях тексту «відоме» та «нове»; • аналізує твір.
	1.			Тарас Шевченко. Життєвий і творчий шлях. «Причинна». «Наймичка».	Життєвий шлях Т. Шевченка. Творчий шлях поета. Балада «Причинна». Ознаки романтизму. Фантастичне і реальне в баладі. Ліричні відступи. Особливості римування. Поема «Наймичка». Основні сюжетні лінії, образи, художні особливості.	Світ фантастичний і світ реальний.	Учень / учениця: • знає біографію Тараса Шевченка; • називає основні періоди творчості Кобзаря; • читає й аналізує баладу «Причинна»; • декламує уривок «Рече та стогне...»; • розрізняє реальне та фантастичне в баладі; • знаходить і аналізує ліричні відступи; • робить аналіз поеми «Наймичка»; • бачить основні сюжетні лінії твору; • характеризує образи, художні особливості.
	1.	Метапредметні зв'язки	Особливості будови ССЦ з	<i>Робота з текстом.</i> Тарас	Переклад уривків з творів	Скільки ти знаєш мов –	Учень / учениця: • знає особливості будови ССЦ з

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
		Структурні типи складних синтаксичних цілих.	ланцюжковим і паралельним зв'язком речень. Мета вживання їх у мовленні.	Шевченко. Твори Тараса Шевченка російською мовою.	«Художник», «Слепая» (за вибором учителя) українською мовою. Аналіз ССЦ, визначення їхніх типів за способом зв'язку речень. Порівняння засобів міжфразного зв'язку речень у них.	стільки разів ти людина.	ланцюжковим і паралельним зв'язком речень; • називає мету їх уживання в мовленні; • ознайомлений з творами Т. Шевченка, написаних російською мовою; • перекладає запропоновані уривки з творів «Художник», «Слепая» українською мовою; • аналізує ССЦ (з указаних творів), визначає їхні типи за способом зв'язку речень; • порівнює засоби міжфразного зв'язку речень у них.
	1.			Тарас Шевченко. «Назар Стодоля».	Історична драма «Назар Стодоля». Показ соціальних суперечностей. Характеристика героїв п'єси. Особливості композиції. ТЛ (теорія літератури). Система жанрів у творчості Т. Шевченка.	Ліризм і гумор у зображенні людських почуттів та стосунків.	Учень / учениця: • аналізує драму «Назар Стодоля»; • розкриває тему й основну думку твору; • характеризує образи драми; • володіє поняттям «Система жанрів у творчості Т. Шевченка».
	1.	Написання творів (за складним планом).	Порядок роботи над твором. План твору.				Учень / учениця: • знає вимоги до складного плану; • застосовує їх на практиці; • складає твір на запропоновану тему; • осмислює тему, розвиває її,

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
							підпорядковує висловлювання темі й основній думці; робить висновки; • висловлює власні враження і почуття.
	1.			Марко Вовчок. «Інститутка».	Огляд життя і творчості письменниці. Марко Вовчок і Т. Шевченко. Зв'язки з М. Добролюбовим, М. Чернишевськи м, Д. Писаревим <i>тощо</i> . «Інститутка» – визначне явище в українській прозі, перша реалістична соціальна повість. Життєві основи її змісту. Образи персонажів. Автор у творі. ТЛ (теорія літератури). Соціально- реалістична повість. Романтичне оповідання. Ознаки романтизму. Поняття про	Соціальний конфлікт.	Учень / учениця: • знає основні фрагменти з життя і творчості Марка Вовчка; • володіє інформацією щодо впливу творчості Тараса Шевченка на становлення Марка Вовчка; • ознайомлений (а) з відгуками передових українських та російських літераторів щодо творчості Марка Вовчка; • читає й аналізує повість «Інститутка»; • обізнаний (а) щодо життєвої основи змісту; • характеризує образи твору; • визначає жанр твору; • знає зміст понять «соціально- реалістична повість», «романтичне оповідання», «ознаки романтизму», «літературний характер та його типовість».

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					характер та його типовість.		
8.	3.	УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО В 5-9 КЛАСАХ.		УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА КІНЦЯ ХІХ СТОЛІТТЯ.			
	1.	Фонетика. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Будова слова. Словотвір. Морфологія. Синтаксис. Пунктуація	Основні правила української літературної вимови. Значущі частини слова. Основні способи словотвору. Орфограми. Частини мови. Словосполучення і речення як синтаксичні одиниці. Основні пунктограми.				Учень / учениця: • демонструє знання основних правил української літературної вимови, порівнює їх з правилами російської орфоепії; • уміє користуватися тлумачним словником, довідковою літературою; • виправляє лексичні й граматичні помилки; • володіє практичними навичками щодо визначення значущих частин слова, основних способів словотворення; • знає основні орфограми, на практиці застосовує правила; • розрізняє частини мови, словосполучення й речення; • називає ті сполуки слів, які не є словосполученнями; • знає основні пунктограми, на практиці застосовує правила розстановки розділових знаків.
	1.	Метапредметні зв'язки Лінгвістичний аналіз художнього тексту.	Особливості лінгвістичного аналізу тексту.	Робота з текстом. Марко Вовчок. «Інститутка».	Тема, основна думка твору. Стиль і тип мовлення. Аналіз мовних одиниць усіх рівнів. Мовні засоби. Художні		Учень / учениця: • знає вимоги до елементарного лінгвістичного аналізу художнього тексту; • визначає тему, основну думку твору, що вивчається; • називає стиль і тип мовлення тексту;

№ п\п	Кіл-ть годин	Мовна змістова лінія		Літературна змістова лінія		Соціокультурна змістова лінія	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		Тема з української мови	Зміст навчального матеріалу	Тема з української літератури	Зміст навчального матеріалу		
					особливості твору.		• аналізує мовні одиниці; • називає мовні засоби; • характеризує художні особливості твору.
	1.			Загальний огляд української літератури кінця 19 століття. М. Петренко. «Небо».	Загальний огляд. М. Петренко. «Небо» («Дивлюсь я на небо»). ТЛ (теорія літератури). Романс.	Краса рідного краю.	Учень / учениця: • робить загальний огляд української літератури кінця XIX ст.; • знає основні біографічні відомості про Михайла Петренка; • називає поетичні твори М. Петренка; • аналізує поезію «Небо»; • характеризує образ ліричного героя та його внутрішні переживання; • відзначає самотність письменницького стилю; узагальнює внесок Михайла Петренка в літературу, зокрема літературу рідного краю.

IV. ТВОРИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАПАМ'ЯТЬ

5 КЛАС

1. Шевченко Т. «За сонцем хмаронька пливе...», «Садок вишневий коло хати...» (1 вірш на вибір).
2. Тичина П. «Не бував ти у наших краях!», «Гаї шумлять...» (1 вірш на вибір).
3. Рильський М. «Дош», «Осінь – маляр із палітрою пишною», «Люби природу не як символ» (1 вірш на вибір).

6 КЛАС

1. «Добрий вечір тобі, пане господарю», «Ой вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло!», «Ой хто, хто Миколою любить», «Добрий вечір тобі, пане господарю!» (дві на вибір).
2. Глібов Л. «Щука».

7 КЛАС

1. Шевченко Т. «Тополя» (уривок від слів «По діброві вітер виє...» до слів «На чужині, гине»).
2. Малишко А. «Вчителька».
3. Сингаївський М. «Батьківське поле» (уривок від слів «Раннє батьківське поле...» до слів «... не торкнулась посуха-іржа»).

8 КЛАС

1. Котляревський І. «Наталка Полтавка» (1 пісню на вибір: № 1 «Віють вітри», № 13 від слів «Сонце низенько» до слів «Та й нежив стану», № 19 від слів «Ой я дівчина Полтавка...» до слів «Він один владієть нею...»).
2. Гребінка Є. «Човен» .
3. Леся Українка. «Давня казка» (уривок від слів «Золотих не хочу лаврів» до слів «...золоті надіть кайдани!»).

9 КЛАС

1. «Слово о полку Ігоревім» («Плач Ярославни»).
2. Сковорода Г. «Всякому городу нрав і права»/ «Всякому місту звичай і права».
3. Котляревський І. «Енеїда» (уривок за вибором учителя).
4. Шевченко Т. «Причинна» (уривок за вибором учителя).

V. ВИМОГИ ДО ПРЕДМЕТНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА»

Предметні результати засвоєння матеріалу 5 класу мають відображати сформованість умінь:

- обґрунтовувати роль української мови в житті людини;
- розрізняти мову ймовлення, види мовленнєвої діяльності, види й форми мовлення, обґрунтовувати їх специфіку;
- орієнтуватися в умовах спілкування, співвідносити своє мовлення (вибір мовних засобів) з умовами спілкування;
- узгоджувати свою мовленнєву поведінку із ситуацією та правилами спілкування; дотримуватися основних вимог до мовлення;
- розрізняти поняття «державна мова», «рідна мова»;
- використовувати абзац як засіб членування тексту на композиційно-сміслові частини;
- розпізнавати засоби зв'язку речень і частин тексту (форми слова, спільнокореневі слова, синоніми, антоніми, особові займенники, повтор слова); використовувати їх при створенні власного тексту (усного та письмового);
- володіти різними видами аудіювання, розуміти зміст прослуханих і прочитаних науково-навчальних і художніх текстів різних функціонально-сміслових типів мовлення, усно й письмово формулювати тему й головну думку тексту;
- формулювати питання за змістом тексту та відповідати на них; докладно й стисло передавати в письмовій формі зміст вихідного тексту;
- аналізувати текст з точки зору його відповідності основним ознакам (наявність теми, головної думки, граматичного зв'язку речень, цілісності і відносної закінченості); з точки зору його приналежності до функціонально-сміслового типу мовлення (розповідь); використовувати знання основних ознак тексту і особливостей функціонально-сміслового типу мовлення в практиці його створення; розпізнавати тексти різних функціональних різновидів;
- складати простий план прочитаного тексту з метою подальшого відтворення змісту тексту в усній і письмовій формі; усно переказувати прочитаний або прослуханий текст;
- створювати усні монологічні висловлювання на основі життєвих спостережень, читання навчально-популярної, науково-навчальної та художньої літератури;
- брати участь у діалозі на лінгвістичні теми (у рамках вивченого) і теми на основі життєвих спостережень; здійснювати вибір мовних засобів для створення висловлювання відповідно до комунікативного задуму;
- створювати тексти функціонально-сміслового типу мовлення (розповідь) з опорою на життєвий і читацький досвід; тексти з опорою на картину;
- відновлювати деформований текст; здійснювати коригування відновленого тексту з опорою на зразок;
- характеризувати звук як одиницю мовлення; пояснювати співвідношення звуків і букв, характеризувати систему звуків, у тому числі голосних і приголосних, ділити слова на склади;
- розпізнавати звуки мовлення за заданими ознаками, слова за заданими параметрами їх звукового складу; виконувати фонетичний аналіз слів; використовувати знання з фонетики та графіки, орфоєпії в практиці вимови й правопису слів;
- використовувати поняття орфограми, розрізняти буквені й небуквені орфограми;
- вимовляти слова відповідно до норм української літературної мови, правильно відтворювати друкований (написаний) текст під час читання; передавати на письмі усне мовлення;

- розрізняти тверді, м'які, дзвінкі, глухі, шиплячі приголосні звуки, правильно вимовляти їх; розпізнавати орфограми й обґрунтовувати їх за допомогою правил;
- пояснювати невживання букви ь у словах, де м'який знак не ставиться, виконувати фонетичний запис слів із твердими і м'якими приголосними;
- знати напам'ять, відтворювати алфавіт й вільно ним користуватися;
- співвідносити назви букв і вимову звуків, які вони позначають;
- вимовляти, читати й записувати з голосу слова з буквосполученнями йо,ьо (у межах вивченого матеріалу);
- вимовляти і вживати в мовленні слова з апострофом;
- дотримуватися правильної вимови приголосних звуків у словах із подвоєнням букв унаслідок збігу, слів із подовженими приголосними, позначеними на письмі двома однаковими буквами, із спрощенням у групах приголосних і винятками з правила; записувати їх відповідно до вивчених правил;
- розпізнавати вивчені орфограми; виконувати орфографічний аналіз слова; застосовувати знання з орфографії в практиці правопису;
- розрізняти й використовувати основні способи тлумачення лексичного значення слів (використання тлумачного словника; добирання спільнокореневих слів тощо);
- застосовувати знання з лексики при виконанні різних видів мовного аналізу і в мовленнєвій практиці;
- розрізняти власне українські й запозичені слова, з'ясовувати їх значення за словником, уживати відповідно до їх значення, мети, умов і завдань спілкування;
- добирати до слів іншомовного походження власне українські синоніми (дефект–вада);
- розрізняти слова за сферою їх використання; розпізнавати загальнонавчальні (стилістично та емоційно нейтральні) і стилістично та емоційно забарвлені слова; професійні слова і терміни;
- з'ясовувати значення професійних слів і термінів за словником;
- визначати зображувально-виражальну роль у текстах стилістично та емоційно забарвлених слів (у нескладних випадках); уживати нейтральні та стилістично забарвлені, професійні слова і терміни відповідно до їх лексичного значення, мети, умов і завдань спілкування;
- використовувати різні види лексичних словників і розуміти їх роль в оволодінні словниковим багатством рідної мови;
- розпізнавати види морфем в слові; знаходити чергування звуків в морфемах;
- виконувати морфемний аналіз слова; застосовувати знання з морфеміки при виконанні різних видів мовного аналізу і в практиці правопису;
- розрізняти змінні й незмінні слова; розпізнавати форми слова і спільнокореневі слова; розрізняти словозміну й словотвір;
- відділяти закінчення змінних слів від основи; з'ясовувати відмінності у значенні спільнокореневих слів (у нескладних випадках); утворювати форми слова; добирати спільнокореневі слова з урахуванням значення слова;
- уживати форми слова і спільнокореневі слова; використовувати спільнокореневі слова як засіб зв'язку речень у тексті;
- розпізнавати орфограми й пояснювати їх за допомогою правил;
- уживати слова з префіксами *з-, с-, роз-, без-, через-, пре-, при-, прі-*, з'ясовувати значення, якого надають словам префікси *пре-, при-*; здійснювати еквівалентну заміну (*місто біля моря – приморське місто*);
- визначати спосіб творення знайомих слів; утворювати нові слова за допомогою різних способів словотвору; здійснювати еквівалентну заміну (*авіаційна база–авіабаза*); робити словотвірний розбір слів; виділяти морфемі на основі словотвірного аналізу (у словах із нескладною структурою);
- пояснювати етимологію окремих слів; користуватися етимологічним словником;

- вимовляти слова, при творенні яких відбулися зміни приголосних; складноскорочені слова;
- узгоджувати із складноскороченими словами прикметники та дієслова минулого часу;
- розпізнавати одиниці синтаксису (словосполучення й речення); виділяти словосполучення, розпізнавати їх види за характером головного слова, називати засоби зв'язку слів у словосполученні;
- розрізняти види речень за метою висловлювання та емоційним забарвленням; прості неускладнені речення; прості речення, ускладнені однорідними членами, звертаннями; складні речення; речення з прямою мовою; характеризувати інтонацію речення;
- визначати головні (граматичну основу) і другорядні члени речення; розрізняти поширені й непоширені речення, прості і складні; знаходити однорідні члени речення і узагальнюючі слова при них; знаходити речення зі звертанням, з прямою промовою;
- дотримуватися на письмі пунктуаційних норм при постановці тире між підметом і присудком, виборі розділових знаків у реченнях з однорідними членами, з узагальнювальним словом при однорідних членах; зі звертанням; у реченнях із прямою мовою; у складному реченні; оформлювати на письмі діалог, полілог;
- виконувати синтаксичний розбір словосполучення і простого речення;
- виконувати пунктуаційний аналіз простого ускладненого і складного речень;
- застосовувати знання із синтаксису і пунктуації при виконанні різних видів мовного аналізу і в мовленнєвій практиці;
- дотримуватися на письмі норм сучасного літературного мовлення (у тому числі під час диктанту на основі зв'язного тексту обсягом 70–80 слів);
- читати фольклорні та художні твори, насамперед з переліку:
 1. Міфи і легенди.
 2. Народні казки.
 3. Літературні казки: І. Франко. «Фарбований Лис», В. Симоненко. «Цар Плаксій та Лоскотон», Г. Малик. «Незвичайні пригоди Алі в країні Недоладії».
 4. Байки Л.Глібова.
 5. Поезії Т.Шевченка, П. Тичини, М. Вінграновського, М. Рильського.
 6. Оповідання Григора Тютюнника, Є. Гуцала;.
- вибирати твори для самостійного читання;
- емоційно відгукуватися на прочитане, ділитися враженнями про твір;
- читати вголос твори і їх фрагменти відповідно до лексико-синтаксичних особливостей тексту, його змісту;
- виразно читати напам'ять поетичні та прозові твори, введені до програми;
- визначати й формулювати тему та основну думку прочитаних творів;
- відрізняти художній текст від наукового, ділового, публіцистичного;
- міркувати про героїв і проблематику творів, обґрунтовувати свої судження з опорою на текст, використовувати вивчені теоретико-літературні поняття; розрізняти основні жанри фольклору й художньої літератури (міфи й легенди, народна й літературна казка, загадка, прислів'я, приказка, байка, оповідання, повість, ліричний вірш), відрізняти прозові тексти від поетичних;
- ставити питання за змістом творів;
- характеризувати героя твору, створювати його словесний портрет на основі авторського опису та художніх деталей, оцінювати його вчинки, зіставляти персонажів одного твору і різних творів за схожістю або контрастом;
- передавати свої враження від ліричного вірша, визначати виражений у ньому настрій;
- визначати авторське ставлення до героїв і їх вчинків;
- виділяти ключові епізоди або сцени в тексті твору;
- зіставляти епізоди всередині твору;
- співвідносити твори художньої літератури з творами інших видів мистецтва;

- користуватися енциклопедіями, словниками, довідниками; каталогами бібліотек, бібліографічними покажчиками, системою пошуку в Інтернеті;
- перекладати художній текст (докладно й стисло);
- складати простий план художнього твору (або фрагмента), у тому числі цитатний;
- брати участь у бесіді щодо прочитаного, у тому числі використовуючи інформацію про життя і творчість письменника; формулювати свою точку зору і розуміти сенс інших суджень;
- створювати власний письмовий текст: давати розгорнуту відповідь на питання (обсягом 0,5–0,75 стор.), пов'язану зі знанням і розумінням літературного твору; допрацьовувати власний письмовий текст, враховуючи зауваження вчителя.

Предметні результати засвоєння матеріалу 6 класу мають відображати сформованість умінь:

- розуміти зміст прослуханих і прочитаних науково-навчальних і художніх текстів різних функціонально-сміслових типів мовлення: усно і письмово формулювати тему і головну думку тексту, питання за змістом тексту й відповідати на них; докладно й стисло передавати в усній та письмовій формі зміст прочитаних науково-навчальних і художніх текстів різних функціонально-сміслових типів мовлення;
- складати план прочитаного тексту (простий, складний) з метою подальшого відтворення змісту тексту в усній і письмовій формі; виділяти головну і другорядну інформацію в прослуханому і прочитаному тексті; представляти зміст науково-навчального тексту у вигляді таблиці, схеми;
- усно переказувати прочитаний або прослуханий текст;
- створювати усні монологічні висловлювання на основі життєвих спостережень, читання науково-навчальної, художньої та науково-популярної літератури: твір-опис, твір-міркування (роздум), твір-розповідь; виступати з науковим повідомленням;
- володіти різними видами діалогу: спонукання до дії, обмін думками (обсяг не менше 6 – 7 реплік);
- розпізнавати тексти різних функціональних різновидів (розповідь, опис, роздум); характеризувати особливості опису як типу мовлення; особливості офіційно-ділового стилю мовлення, наукового стилю мовлення; застосовувати знання про функціональні різновиди мовлення при виконанні різних видів аналізу і в мовленнєвій практиці;
- створювати тексти різних функціонально-сміслових типів мовлення (розповідь, опис) з опорою на життєвий і читацький досвід; тексти з опорою на картину, витвір мистецтва з урахуванням стилю і жанру творів, характеру теми; усно і письмово описувати зовнішність людини, приміщення, природу, місцевість;
- редагувати (перекладати) тексти: зіставляти вихідний і відредагований (перекладений);
- редагувати власні тексти з опорою на знання норм сучасної української літературної мови;
- розуміти граматичне значення слова, частини мови як лексико-граматичні розряди слів, систему частин мови в українській мові (розпізнавати іменники, прикметники, займенники, числівники, дієслова);
- визначати загальне граматичне значення, морфологічні ознаки і синтаксичні функції іменника, пояснювати його роль;
- визначати лексико-граматичні розряди іменників; розрізняти рід, число, відмінки, типи відмін іменників, визначати особливості відмінювання іменників, що вживаються тільки в однині або множині, невідмінюваних іменників; характеризувати синтаксичну роль іменника;
- дотримуватися норм словозміни, вимови іменників, постановки в них наголосів (у рамках вивченого), правопису іменників (уживання закінчень кличного відмінка, букв **е, и, і** в суфіксах *-ечок-, -ечк-, -ичок-, -ичк-, -інн(я), -енн(я), -н(я), -инн(я), -ив(о), -ев(о)*; **ь** у кінці іменників III відміни після шиплячих; написання **не** з іменниками разом і окремо);

- дотримуватися правильного вживання відмінкових закінчень іменників;
- дотримуватися правильного написання і відмінювання прізвищ, імен та імен по батькові;
- визначати загальне граматичне значення, морфологічні ознаки і синтаксичні функції прикметника, пояснювати його роль;
- розрізняти повну і коротку форму прикметників, якісні, відносні та присвійні прикметники, прикметники твердої і м'якої груп; дотримуватися норм словозміни і вимови прикметників, утворення вищого і найвищого ступенів порівняння, постановки наголосів (у рамках вивченого); правопису прикметників (букви **ь, е, у, о, и, і** в суфіксах, букви **н** і **nn** у прикметниках, написання складних прикметників разом і через дефіс, написання прізвищ прикметникової форми; написання **не** з прикметниками разом і окремо);
- визначати загальне граматичне значення числівника; розрізняти розряди числівників за значенням, за будовою; уміти відмінювати числівники, характеризувати особливості їх відмінювання, творення, синтаксичні функції, уживання в наукових текстах, діловому мовленні; правильно вживати відмінкові форми іменників при кількісних числівниках (у тому числі дробових і збірних); дотримуватися норм правопису числівників (роздільне написання складених числівників, написання разом порядкових числівників із *-сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний*);
- визначати загальне граматичне значення займенника; розрізняти розряди займенників; уміти відмінювати займенники; характеризувати особливості їх творення і відмінювання; синтаксичні функції; використовувати займенники в діалогічному та монологічному мовленні; дотримуватися норм правопису займенників з **не** і **ні**, написання займенників разом, окремо і через дефіс, букви **н** в особових займенниках 3-ї особи після прийменників; правильно вживати займенники відповідно до вимог українського мовного етикету;
- визначати загальне граматичне значення, морфологічні ознаки і синтаксичні функції дієслова, пояснювати його роль в словосполученні і реченні, а також – у мовленні; розрізняти дієслова доконаного і недоконаного видів, способи дієслів (дійсний, умовний, наказовий) та особливості їх творення, часи дієслів, безособові і особові дієслова; називати граматичні властивості інфінітива (неозначеної/ початкової форми дієслова), виділяти його основу;
- визначати дієвідміни дієслова, уміти змінювати дієслова за особами, часами й числами; дотримуватися норм словозміни дієслів, постановки наголосів у дієслівних формах (у рамках вивченого), правопису дієслів (уживання **ь** у дієсловах; написання особових закінчень *тощо*);
- визначати способи творення дієслів;
- користуватися правилами написання не з дієсловами);
- виконувати морфологічний розбір іменників, прикметників, займенників, числівників, дієслів;
- застосовувати знання з морфології при виконанні різних видів мовного аналізу і в мовленнєвій практиці;
- дотримуватися на письмі норм сучасного літературного мовлення (у тому числі під час диктанту на основі зв'язного тексту обсягом 70–80 слів);
- читати фольклорні та художні твори, насамперед з переліку:
 1. Твори усної народної творчості (колискові, календарно-обрядові пісні).
 2. Оксана Іваненко «Друкар книжок небачених».
 3. Спиридон Черкасенко «Маленький горбань».
 4. Володимир Винниченко «Федько-халамидник».
 5. Емма Андіївська. «Говорюча риба».
 6. Пригодницькі твори (В. Нестайко «Тореадори з Васюківки», Яр. Стельмах «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера»).

7. Байки Л. Глібова.

8. Співомовки С.Руданського;

- визначати свої читацькі вподобання;
- передавати свої враження від прочитаного твору;
- виразно читати напам'ять поетичні твори, введені до програми;
- визначати й формулювати ідею прочитаних творів; міркувати про твори, використовувати вивчені теоретико-літературні поняття; розрізняти основні жанри фольклору і художньої літератури, виявляти конфлікт у творі; називати відмінності прозових текстів від поетичних;
- формулювати питання, пов'язані зі змістом прочитаного твору; зіставляти персонажів одного твору і різних творів за подібністю або контрастом;
- розуміти виражений у віршах настрій;
- характеризувати авторське ставлення до зображуваного у творі;
- характеризувати особливості будови сюжету; порівнювати близькі за тематикою і проблематикою твори; коментувати музичні, живописні твори, пов'язані з літературою, кінематографічні версії художніх творів;
- складати словник нових слів, добирати афоризми з художніх творів тощо;
- володіти різними видами переказу художнього тексту (докладний, стислий, вибірковий, творчий); складати складний план художнього твору (або фрагмента); брати участь у бесіді про прочитане, будуючи розгорнуте усне висловлювання, пов'язане зі знанням і розумінням літературного твору;
- писати твори на літературну тему (з опорою на один твір), твір-роздум на вільну (морально-етичну, філософську) тему із залученням літературного матеріалу (обсягом не менше 0,75 – 1,25 стор.)

**Предметні результати засвоєння матеріалу 7 класу
мають відображати сформованість умінь:**

- використовувати граматичні словники та довідники в мовленнєвій практиці;
- розуміти текст як мовленнєвий твір, визначати його структуру, особливості абзацного членування, засоби виразності в тексті: фонетичні (звукопис), словотворчі, лексичні, розрізняти поняття «розмовне мовлення», «функціональні стилі» (науковий, публіцистичний, офіційно-діловий); характеризувати особливості вживання засобів виразності в текстах різних стилів і жанрів;
- володіти різними видами аудіювання (вибіркоким, детальним) текстів різних функціонально-смыслових типів мовлення;
- розуміти зміст прослуханих і прочитаних текстів: усно і письмово формулювати тему й головну думку тексту, ставити запитання за змістом тексту і відповідати на них; детально, стисло й вибірково передавати в усній і письмовій формі зміст прослуханих і прочитаних текстів; складати план прочитаного тексту (простий, складний, тезисний) з метою подальшого відтворення змісту тексту в усній і письмовій формі; виділяти головну й другорядну інформацію в прослуханому і прочитаному тексті; передавати зміст тексту зі зміною особи оповідача, представляти зміст тексту у вигляді таблиці, схеми;
- створювати усні монологічні висловлювання на основі спостережень, особистих вражень, читання науково-навчальної, художньої та науково-популярної літератури: опис, міркування (роздум), розповідь; виступати з науковим повідомленням; брати участь у діалозі на лінгвістичні (у рамках вивченого) теми й теми на основі життєвих спостережень обсягом не менше 7-9 реплік;
- розпізнавати тексти різних функціонально-смыслових типів мовлення (розповідь, опис, міркування); аналізувати тексти різних стилів і жанрів; застосовувати знання про

функціональні різновиди мовлення при виконання різних видів аналізу і в мовленнєвій практиці;

- створювати тексти різних функціонально-сміслових типів (розповідь, опис, міркування) з опорою на життєвий і читацький досвід; тексти з опорою на твори мистецтва;
- аналізувати текст з точки зору його відповідності основним ознакам; використовувати способи інформаційної переробки прочитаного або прослуханого тексту, види і прийоми читання в практиці осмислення і створення власного тексту;
- редагувати власні тексти з метою вдосконалення їх змісту й форми;
- виконувати фонетичний розбір слів; використовувати знання з фонетики й графіки, орфоєпії в практиці вимови і правопису слів;
- розпізнавати вивчені орфограми; виконувати орфографічний аналіз слова; застосовувати знання з орфографії в практиці правопису;
- використовувати знання з морфеміки і словотворення при виконанні різних видів мовного аналізу і в практиці правопису;
- тлумачити значення фразеологізмів, прислів'їв і приказок, афоризмів, крилатих слів (на основі вивченого);
- розпізнавати метафору, уособлення, епітет, гіперболу, літоту;
- характеризувати слово з точки зору сфери його вживання, походження, активного і пасивного запасу і стилістичного забарвлення; виконувати лексичний аналіз слова; застосовувати знання з лексики і фразеології при виконанні різних видів мовного аналізу і в мовленнєвій практиці;
- характеризувати дієприкметник як форму дієслова, виділяти ознаки дієслова і прикметника в дієприкметниках; розрізняти дієприкметники теперішнього і минулого часу, активні і пасивні дієприкметники, безособові дієслівні форми на -но, -то; відмінювати дієприкметники; виділяти дієприкметниковий зворот (з урахуванням синоніміки складних і простих речень з дієприкметниковими зворотами), правильно ставити розділові знаки в реченнях з дієприкметниковим зворотом, пояснювати роль дієприкметників у реченні; розуміти особливості постановки наголосів у деяких формах дієприкметників; правильно інтонувати речення з дієприкметниковими зворотами; дотримуватися норм правопису дієприкметників (правопис голосних у закінченнях дієприкметників, правопис голосних і приголосних у суфіксах дієприкметників, *н* у дієприкметниках та *nn* у прикметниках дієприкметникового походження, не з дієприкметниками);
- характеризувати дієприслівник як форму дієслова, виділяти ознаки дієслова і прислівника в дієприслівнику; розрізняти дієприслівники доконаного і недоконаного виду; розпізнавати дієприслівниковий зворот, правильно ставити розділові знаки в реченнях з дієприслівниковим зворотом, пояснювати роль дієприслівника в реченні; правильно будувати речення з одиничними дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами; розуміти особливості постановки наголосу в деяких формах дієприслівників; дотримуватися норм правопису дієприслівників (голосні в суфіксах дієприслівників, написання не з дієприслівниками разом і окремо);
- характеризувати прислівник як частину мови; визначати загальне граматичне значення прислівників; розрізняти розряди прислівників за значенням; характеризувати особливості творення прислівників, їх синтаксичних властивостей, ролі в мові; використовувати прислівники як засіб зв'язку речень у тексті; дотримуватися норм творення ступенів порівняння прислівників, вимови прислівників, постановки в них наголосів, правопису прислівників (букви *н* та *nn* у прислівниках, уживання *и* та *і* в кінці прислівників; написання *не* і *ні* з прислівниками, написання прислівників разом, окремо і через дефіс);
- давати загальну характеристику службових частин мови; пояснювати їх відмінності від самостійних частин мови;

- характеризувати прийменник як службову частину мови; розрізняти похідні і непохідні, прості і складні прийменники; дотримуватися норм уживання іменників і займенників з прийменниками, правопису похідних прийменників;
- характеризувати сполучник як службову частину мови; розрізняти розряди сполучників за значенням, за будовою; пояснювати роль сполучників у тексті, у тому числі як засобу зв'язку однорідних членів речення та частин складного речення; уживати сполучники в мовленні відповідно до їх значення і стилістичних особливостей; дотримуватися норм правопису сполучників, постановки розділових знаків у складних сполучникових реченнях; використовувати в мовленні сполучники-синоніми;
- характеризувати частку як службову частину мови; розрізняти розряди часток за значенням, за будовою; пояснювати роль часток у передачі різних відтінків значення в слові і тексті, в утворенні форм дієслова, ступенів порівняння прикметників, прислівників; розуміти інтонаційні особливості речень з частками; уживати частки в реченні й тексті відповідно до їх значення і стилістичного забарвлення, як засобу увиразнення мовлення; дотримуватися норм правопису часток не і ні з різними частинами мови, написання часток разом, окремо, через дефіс;
- характеризувати вигук як особливу частину мови, розрізняти групи вигуків за значенням; пояснювати роль вигуків у мовленні, особливості звуконаслідувальних слів і їх вживання в розмовному мовленні, у художній літературі; дотримуватися пунктуаційних норм оформлення вигуків у реченні;
- розпізнавати дієприкметники, дієприслівники, прислівники, прийменники, сполучники, частки, вигуки, звуконаслідувальні слова в мовленні; виконувати морфологічний розбір будь-якої частини мови; застосовувати знання з морфології при виконанні різних видів мовного аналізу і в мовленнєвій практиці;
- розпізнавати морфологічні засоби вираження головних (підмета, присудка) і другорядних членів речення (на основі вивченого матеріалу); виконувати синтаксичний і пунктуаційний розбір речень;
- дотримуватися в усному й письмовому мовленні норм сучасної української літературної мови (у тому числі під час диктанту на основі зв'язного тексту обсягом 90-100 слів); дотримуватися в усному й письмовому мовленні правил мовленнєвого етикету;
- читати фольклорні та художні твори, передусім з переліку:
 1. Українські народні думи.
 2. Твори історичної тематики (П.Куліш «Орися», І.Франко «Захар Беркут»).
 3. Оповідання Григора Тютюнника «Климко» та Степана Васильченка «Свекор».
 4. Новели Б.Лепкого.
 5. Пісенна творчість А.Малишка та М.Сингаївського.
 6. Повісті Б.Антоненка-Давидовича «Крила Артема Летючого», Б.Харчука «Планетник».
 7. Поезії Т.Шевченка;
- розгорнуто передавати власні враження від прочитаного твору, висловлювати особисте ставлення до нього;
- виразно читати напам'ять поетичні твори, визначені в програмі як обов'язкові для вивчення напам'ять;
- визначати й формулювати проблеми, порушені в прочитаних творах;
- співвідносити зміст і проблематику художніх творів з часом їх написання і зображеною в них епохою, спиратися на необхідні знання з історії;
- аналізувати твори; визначати рід і жанр літературного твору (у тому числі *дума, поема, оповідання, повість*); визначати роль пейзажу та інтер'єру у творі; виділяти художню деталь і виявляти її художню функцію; виявляти характер конфлікту у творі; формулювати запитання, пов'язані зі змістом і формою прочитаного твору;

- характеризувати героя твору, його зовнішність і внутрішні якості, вчинки і стосунки з іншими персонажами, його роль у сюжеті;
- характеризувати образ ліричного героя; визначати віршовий розмір в силабо-тонічній системі віршування (ямб, хорей, дактиль, амфібрахій, анапест), визначати кількість стоп;
- характеризувати авторську позицію і обґрунтовувати свої висновки текстом твору;
- визначати стадії розвитку дії в епічному творі (експозиція, зав'язка, кульмінація, розв'язка); характеризувати особливості композиції епічного твору;
- виявляти в тексті художні засоби, використані автором (у тому числі порівняння, епітет, метафору, уособлення, гіперболу, алегорію, антитезу, інверсію, риторичні фігури), і характеризувати їх роль у літературному творі;
- складати усний і письмовий тексти на основі отриманої інформації;
- формулювати тези; складати план до прочитаного тексту художнього або наукового (літературознавчого) твору, власного висловлювання;
- брати участь у дискусії щодо прочитаного; розуміти і осмислювати чужу точку зору і аргументовано відстоювати свою; готувати розгорнуте повідомлення на літературну тему із залученням літературних джерел, цифрових інформаційних ресурсів, з використанням слайдової презентації;
- писати твори з літературної теми (з опорою на один або кілька творів одного письменника), твір-міркування на вільну (морально-етичну, філософську) тему із залученням літературного матеріалу (обсягом творів 1,25 – 1,75 стор.).

Предметні результати засвоєння матеріалу 8 класу мають відображати сформованість умінь:

- володіти різними видами аудіювання й читання; розуміти зміст прослуханих і прочитаних текстів різних функціонально-сміслових типів мовлення: детально, стисло і вибірково передавати в усній і письмовій формі зміст прослуханих і прочитаних науково-навчальних, художніх, публіцистичних текстів різних функціонально-сміслових типів мовлення;
- усно переказувати прочитаний або прослуханий текст; створювати усні монологічні висловлювання на основі життєвих спостережень, особистих вражень, читання науково-навчальної, художньої та науково-популярної літератури: опис, міркування (роздум), розповідь; виступати з науковим повідомленням;
- брати участь у діалозі на лінгвістичні (у рамках вивченого) теми й теми на основі життєвих спостережень;
- створювати тексти різних функціонально-сміслових типів мовлення (розповідь, опис, міркування) з опорою на життєвий і читацький досвід; тексти з опорою на твори мистецтва;
- характеризувати особливості офіційно-ділового й наукового стилів мовлення, виявляти поєднання різних стилів в тексті, засоби зв'язку речень у тексті;
- аналізувати тексти різних стилів і жанрів; застосовувати знання про функціональні різновиди мовлення при виконанні різних видів аналізу і в мовленнєвій практиці;
- виконувати фонетичний розбір слів; використовувати знання з фонетики і графіки, орфоєпії в практиці вимови і правопису слів;
- розпізнавати вивчені орфограми; виконувати орфографічний аналіз слова; застосовувати знання з орфографії в практиці правопису;
- розпізнавати основні види словосполучень за морфологічними властивостями головного слова: *іменні, дієслівні, прислівникові*; розпізнавати типи підрядного зв'язку слів у словосполученні: *узгодження, керування, прилягання*; виявляти граматичну синонімію словосполучень; розуміти лексичну сполучуваність слів у словосполученні, керуватися нормами побудови словосполучень;

- характеризувати основні ознаки речення, засоби оформлення речення в усному і писемному мовленні; розрізняти функції розділових знаків, застосовувати основні правила пунктуації в українській мові;
- розрізняти речення за метою висловлювання, емоційним забарвленням, характеризувати їх інтонаційні та смислові особливості, мовні форми спонування в спонукальних реченнях; дотримуватися логічного наголосу;
- розпізнавати речення щодо наявності головних (підмет і присудок) і другорядних членів; розрізняти види другорядних членів речення (означення, прикладка як особливий вид означення; додаток, обставина);
- розпізнавати речення за кількістю граматичних основ; розрізняти способи вираження підмета, види присудка і способи його вираження; застосовувати норми узгодження присудка з підметом, вираженим словосполученням, складноскороченими словами, кількісними поєднаннями; застосовувати норми постановки тире між підметом і присудком; розпізнавати односкладні речення, їх граматичні ознаки, морфологічні засоби вираження підмета, присудка; розрізняти види односкладних речень (називні, означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові речення); характеризувати граматичні відмінності односкладних речень і двоскладних неповних речень; виявляти синтаксичну синонімію односкладних і двоскладних речень; розуміти особливості вживання односкладних речень в мовленні;
- розпізнавати прості неускладнені речення, у тому числі речення з неоднорідними означеннями; прості речення, ускладнені однорідними членами, включаючи речення з узагальнюючим словом при однорідних членах, ускладнені відокремленими членами, звертанням, вставними словами і реченнями, вставними конструкціями, вигуками; застосовувати норми побудови простого речення, використання інверсії;
- характеризувати ознаки однорідних членів речення, засоби їх зв'язку (сполучниковий і безсполучниковий зв'язок); розрізняти однорідні і неоднорідні означення; знаходити узагальнювальні слова при однорідних членах; застосовувати норми узгодження однорідних підметів із присудком, однорідних присудків з підметом; норми постановки розділових знаків у реченнях з однорідними членами, пов'язаними попарно, за допомогою повторюваних сполучників; норми постановки розділових знаків у реченнях з узагальнювальними словами при однорідних членах; розуміти особливості вживання в мовленні різних типів поєднання однорідних членів;
- розрізняти види відокремлених членів речення, застосовувати норми відокремлення узгоджених та неузгоджених означень (у тому числі прикладок), додатків, обставин, уточнюючих членів, пояснювальних і приєднувальних конструкцій; застосовувати норми написання непоширених прикладок через дефіс; прикладок, що беруться в лапки; застосовувати норми постановки розділових знаків у реченнях з порівняльним зворотом;
- розрізняти групи вставних слів за значенням, розрізняти вставні речення та вставні конструкції; застосовувати норми побудови речень зі вставними словами і реченнями, вставними конструкціями, звертаннями (поширеними і непоширеними), вигуками, а також норми відокремлення вставних слів, речень і вставних конструкцій, звертань і вигуків; розуміти особливості вживання речень зі вставними словами, реченнями і вставними конструкціями, звертаннями і вигуками в мовленні, розуміти їх функції; виявляти омонімію членів речення і вставних слів, словосполучень і речень;
- розпізнавати конструкції з чужим мовленням;
- розпізнавати повні й неповні речення (розуміти особливості вживання неповних речень у діалогічному мовленні, дотримання в усному мовленні інтонації неповного речення);
- розпізнавати пряму і непряму мову; виявляти синонімію речень з прямою і непрямою мовою; уміти цитувати і застосовувати різні способи введення цитат у висловлювання; застосовувати норми побудови речень із прямою і непрямою мовою; застосовувати

норми постановки розділових знаків у реченнях з непрямою мовою, з прямою мовою, при цитуванні;

- виконувати синтаксичний і пунктуаційний розбір речень; застосовувати знання з синтаксису і пунктуації при виконанні різних видів мовного аналізу і в мовленнєвій практиці;
- дотримуватися в усному мовленні і на письмі норм сучасної української літературної мови (у тому числі під час диктанту на основі зв'язного тексту обсягом 105 – 125 слів); розуміти особливості використання міміки й жестів у розмовному мовленні; дотримуватися в усному мовленні і на письмі правил розмовного етикету;
- читати фольклорні та художні твори, насамперед з переліку:

1. Народні пісні, пісні Марусі Чурай.

2. П'єса І.Котляревського «Наталка Полтавка».

3. Байки (П. Гулак-Артемівський «Пан та Собака», Є. Гребінка «Ведмежий суд»).

4. Балади (П. Гулак-Артемівський «Рибалка», Є. Гребінка «Човен»).

5. Поема І.Франка «Каменярі».

6. Твори Б. Грінченка.

7. Повість М. Коцюбинського «Дорогою ціною».

8. Поеми Лесі Українки та А. Малишка.

9. Оповідання А.Дімарова «Тирлик».

10. Фейлетони О. Чорногуза «Веселі поради»;

- виразно читати напам'ять поетичні твори, визначені в програмі як обов'язкові для вивчення напам'ять;
- визначати та формулювати тематику, проблематику та ідейний зміст прочитаних творів;
- виділяти основні етапи історико-літературного процесу;
- аналізувати та інтерпретувати твори; визначати належність твору до напрямку класицизму, романтизму, реалізму (на основі початкових уявлень); визначати рід і жанр літературного твору на основі аналізу найважливіших особливостей його змісту і форми; виявляти ознаки родів літератури (*епос, лірика, драма*), характеризувати конфлікт (*зовнішній і внутрішній*) у творах різних літературних родів; характеризувати ліро-епічні твори, виділяти жанрові ознаки творів (у тому числі п'єси, поеми, балади, повісті, фейлетону *тощо*);
- усвідомлювати поняття про літературні типи; про типізацію та індивідуалізацію в художньому творі; називати мовні засоби індивідуалізації;
- указувати найважливіші засоби створення образу героя: портрет, деталь тощо;
- створювати відгук про ліричний твір, визначати засоби передачі вираженого в ньому настрою;
- аналізувати особливості віршової форми; розуміти значення паузи як елемента вірша;
- поглибити поняття про строфу; поняття про художній синтаксис;
- міркувати про авторську позицію, знати факти біографії письменника і відомості про історико-культурний контекст його творчості;
- виділяти ключові епізоди або сцени в тексті твору;
- характеризувати особливості побудови сюжету; визначати стадії розвитку дії у драматичному творі; композиції драматичного твору;
- порівнювати твори на основі спільності або різниці їх тематики і проблематики;
- виявляти мовні особливості твору; визначати в тексті художні засоби, використані автором (у тому числі перифраз(а), літота, алегорія, антитеза, градація, синтаксичний паралелізм), і характеризувати їх роль в літературному творі;
- готувати доповідь, реферат, повідомлення на літературну тему із залученням літературних джерел, цифрових інформаційних ресурсів;

- писати твори на літературну тему (з опорою на один або декілька творів одного письменника, твори різних письменників), твір-роздум на вільну (морально-етичну, філософську) тему із залученням літературного матеріалу.

**Предметні результати засвоєння матеріалу 9 класу
мають відображати сформованість умінь:**

- розуміти зміст прослуханих і прочитаних текстів різних функціонально-сміслових типів мовлення; докладно й стисло передавати в усній і письмовій формі зміст прослуханих і прочитаних текстів різних функціонально-сміслових типів мовлення;
- отримувати інформацію з різних джерел, вільно користуватися лінгвістичними та літературознавчими словниками, довідковою літературою; здійснювати інформаційну обробку текстів (створювати тези, конспект, реферат, рецензію); використовувати при створенні власного тексту різні функціонально-сміслові типи мовлення, розуміти закономірності їх поєднання, у тому числі поєднання елементів різних стилів мовлення в художньому творі; використовувати норми побудови текстів, що належать до різних функціонально-сміслових типів і стилів мовлення, норми побудови тез, конспекту, реферату; розуміти особливості вживання засобів виразності в текстах, що належать до різних функціонально-сміслових типів і стилів мовлення;
- усно переказувати прочитаний або прослуханий текст;
- володіти різними видами діалогу;
- створювати тексти з опорою на твори мистецтва; складати тези, конспект, рецензію, реферат;
- розпізнавати тропи (метафора, уособлення, епітет, гіпербола, літота, порівняння *тощо*);
- виконувати фонетичний аналіз слів; використовувати знання з фонетики і графіки, орфоепії в практиці вимови й правопису слів;
- розпізнавати види складносурядних речень; характеризувати складносурядні речення, їх будову, смислову, структурну та інтонаційну єдність частин складного речення; виявляти основні засоби синтаксичного зв'язку між частинами складного речення; виявляти смислові відносини між частинами складносурядного речення, інтонаційні особливості складносурядних речень з різними типами змістових відносин між частинами; розуміти особливості вживання складносурядних речень у мовленні; виділяти основні норми побудови складносурядного речення; визначати граматичну синонімію складносурядних речень і простих речень (простих ускладнених речень), складносурядних речень і складнопідрядних речень; застосовувати норми постановки розділових знаків у складних реченнях (узагальнення);
- розпізнавати складнопідрядні речення, виділяти головну і підрядну (підрядні) частини речень, засоби зв'язку частин складнопідрядного речення, розрізняти підрядні сполучники і сполучні слова; розрізняти види складнопідрядних речень за характером смислових відносин між головною і підрядною частинами, структурою, синтаксичним засобом зв'язку, виявляти особливості їх будови; виявляти складнопідрядні речення з декількома підрядними, складнопідрядні речення з підрядними означальними, підрядними з'ясувальними і обставинними (місця й часу, способу дії і ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові); виявляти однорідне, неоднорідне і послідовне підпорядкування підрядних частин; виявляти граматичну синонімію складнопідрядних речень і простих речень (простих ускладнених речень), складнопідрядних речень і складносурядних речень; розуміти основні норми побудови складнопідрядних речень, особливості вживання складнопідрядних речень в мовленні; застосовувати норми постановки знаків в складнопідрядних реченнях;
- розпізнавати речення з різними видами зв'язку, безсполучникові і сполучникові речення (складносурядні і складнопідрядні); характеризувати смислові відносини між

частинами безсполучникового складного речення, інтонаційне і пунктуаційне вираження цих відносин; розуміти основні граматичні норми побудови безсполучникового складного речення, особливості вживання безсполучникових складних речень в мовленні; виявляти граматичну синонімію безсполучникових складних речень і сполучникових складних речень; застосовувати норми постановки розділових знаків у безсполучникових складних реченнях;

- розпізнавати типи складних речень з різними видами зв'язку; розуміти основні норми побудови складних речень з різними видами зв'язку; уживати складні речення з різними видами зв'язку в мовленні; застосовувати норми постановки розділових знаків у складних реченнях з різними видами зв'язку;
- виконувати синтаксичний розбір і пунктуаційний аналіз речень; застосовувати знання із синтаксису і пунктуації при виконанні різних видів мовного аналізу і в мовленнєвій практиці;
- дотримуватися в усному мовленні і на письмі норми сучасної української літературної мови (у тому числі під час диктанту на основі зв'язного тексту обсягом 130 – 150 слів);
- читати фольклорні та художні твори, передусім з переліку:
 1. Твори усної народної творчості (обрядові пісні, народна драма).
 2. Твори прадавньої української літератури (перекладна світська література, літописи, «Слово о полку Ігоревім»).
 3. Творчість Г. Сковороди.
 4. Твори нової української літератури (І. Котляревський «Енеїда», Г. Квітка-Основ'яненко «Маруся», поеми Т. Шевченка, повісті Т. Шевченка російською мовою, драма «Назар Стодоля»).
 5. Повість Марка Вовчка «Інститутка»;
- систематизувати вивчені та самостійно прочитані твори (ведення читацького щоденника, короткі рецензії на прочитане);
- виразно читати напам'ять поетичні твори письменників, визначені в програмі як обов'язкові для вивчення напам'ять;
- виявляти тематику й проблематику твору, розкривати його ідейний сенс з використанням різних прийомів аналізу та інтерпретації художнього тексту;
- характеризувати героя художнього твору, його зовнішність і внутрішні якості, вчинки та їх мотиви, стосунки з іншими персонажами, роль персонажа в системі образів, в сюжеті і розвитку конфлікту твору, указувати найважливіші засоби створення образу героя, зіставляти персонажів одного твору і різних творів за схожістю або контрастом; характеризувати образ ліричного героя, виявляючи його риси, характерні для творчості конкретного автора;
- пояснювати особливості сюжету, композиції, конфлікту, системи персонажів, елементів тексту, предметної образотворчості, роль пейзажу і інтер'єру, художньої деталі, засобів художньої виразності; коментувати авторський вибір слова; особливості авторського стилю;
- визначати рід і жанр літературного твору, його жанрові ознаки на основі аналізу найважливіших особливостей його змісту і форми;
- оперувати історико-літературними категоріями (прадавня література, давньоруська література, нова українська література, європейська література епохи Просвітництва, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм); розглядати конкретний твір в рамках єдиного історико-літературного процесу; визначати та враховувати при аналізі твору його приналежність до певного літературного напрямку;
- ураховувати під час міркувань щодо творів відгуки критиків, сучасників, творчий діалог митців;
- володіти теоретико-літературними поняттями й використовувати їх як інструмент для оформлення своїх критичних, аналітичних, інтерпретаційних висловлювань;

- уміти критично оцінювати прочитане, усвідомлювати художню картину життя, відображену в літературному творі;
- виявляти в художньому творі й розрізняти позиції героїв, оповідачів, сприймати літературний твір як художнє висловлювання автора, виявляти авторську позицію і способи її вираження, враховуючи художні особливості твору та втілені в ньому реалії (осмислювати авторську позицію в її цілісному вираженні і в конкретних формах донесення її до читача: авторські відступи, ремарки, авторський курсив); характеризувати авторський пафос; уміти давати власну оцінку твору з урахуванням авторської позиції і неоднозначності художніх смислів;
- порівнювати твори та їх фрагменти, зіставляти образи персонажів, літературні явища і факти, сюжети різних літературних творів, теми й проблеми, жанри, стилі, прийоми, мікроелементи тексту (з виявленням спільного і відмінного, аргументацією висновків);
- співвідносити інтерпретації творів художньої літератури в інших видах мистецтва з літературним першоджерелом і давати їм обґрунтовану оцінку;
- володіти різними видами коментарів до художнього тексту (історико-літературний, лексичний, історико-культурний, історико-побутовий); а також збирати матеріал і готувати повідомлення про життя та творчість письменників;
- формулювати тези на основі власного і чужого тексту; використовувати різні прийоми моделювання та систематизації навчального матеріалу в процесі навчання (складання різного типу планів, таблиць, схем, графіків, діаграм); писати анотацію до прочитаної книги;
- виконувати колективні та індивідуальні проекти й проводити міні-дослідження; уміти окреслювати проблему, збирати та обробляти (аналізувати і систематизувати) інформацію, необхідну для написання навчальної, науково-дослідної роботи та (або) створення проекту на задану або самостійно обрану тему; використовувати в процесі аналізу творів необхідну літературознавчу літературу, посилаючись на джерела, складати список використаної літератури;
- писати твори на літературну тему (з опорою на один твір або кілька творів одного письменника, твори різних письменників), твір-роздум на вільну (морально-етичну, філософську) тему із залученням літературного матеріалу (обсяг творів 2,0 – 2,5 стор.);
- писати рецензії; редагувати власні й чужі тексти.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Государственный образовательный стандарт основного общего образования. URL: <https://yadi.sk/i/NO7eXKGT3aAkWW>
2. Закон об образовании. URL: <https://dnrsovet.su/zakon-dnr-ob-obrazovanii/>
3. Українська література: навчальний посібник. 5 клас / Укл. Корольова Л.В., Латишева С.О., Шевченко Л.Г. та інш. / За заг. ред. Л.П. Полякової, О.І. Чернишова. – Донецьк: Витоки, 2016. – 222 с.
URL: <https://drive.google.com/file/d/0B7rKeEaOb4KoWXh2OGhXYXFMQ28/view>
4. Українська мова: навчальний посібник. 5 клас / Укл. Ткачук Т.В., Попсуйко С.Ф., Дьяченко Н.А., Путрова О.М., Петrenchенко С.В. / За заг. ред. Л.П. Полякової, О.І. Чернишова. – Донецьк: Витоки, 2016. – 238 с.
URL: <https://drive.google.com/file/d/0B7rKeEaOb4KoX3J0ZWtLTDY4dEk/view>
5. Украинский язык и литература: 5 класс: Рабочая тетрадь /сост. Ткачук Т.В., Иноземцева О.Л. – Донецк: ГОУ ДПО "Донецкий РИДПО", 2018.
URL: <https://yadi.sk/i/J9odk51KV8RwgQ>
6. Украинский язык и литература. 6 класс: Учебное пособие / сост. Ткачук Т.В., Королёва Л.В., Борисова А.А., Куликова Н.Н., Лимонько А.С., Васильченко Е.Н., Бувалец С.Н., Добровольская Т.Н., Бондарчук Т.Н., Рашкевич Т.М., Иванова И.П., Штепа Т.С., Грудина А.В., Сакович Н.А., Антипова Л.Н., Новикова Л.Е. – Донецк: Истоки, 2017.
URL: https://drive.google.com/file/d/1oa_SKFDygp28r8T0l9gOxm25brYQ2g_3/view
7. Украинский язык и литература: 6 класс: Рабочая тетрадь /сост. Королёва Л.В., Кушнир Н.В. – Донецк: ГОУ ДПО "Донецкий РИДПО", 2018.
URL: <https://yadi.sk/i/GId1rqJ8Fklhow>
8. Украинский язык и литература: Учебное пособие. 7 класс / сост. Ткачук Т.В., Королёва Л.В., Астахова Е.И., Волошинова Е.Я., Кушнир Н.В., Жуков А.Е., Бувалец С.Н., Добровольская Т.Н., Зимогляд Л.П., Маслова Т.В., Палфёрова Л.Н., Скоблей Л.С. / Под общей ред. А.И. Чернышева. – Донецк: ГОУ ДПО "Донецкий РИДПО", 2018.
URL: <https://drive.google.com/file/d/1nU-512OvKzV9PGbhQmSljkoHV1AeN1Jz/view>